

1179

22

Szolgálati használatra !

MN ZMKA
TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRA
Lelt. sz.: 236/666

Nyt. sz.: 75

Leltározva 2010

HADTÁP

Biztosítás

~~MN ZMKA
KÖNYVTÁRA
474/HM~~

A TARTALOMBÓL:

Hadtápbiztosítás a Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének harcaiban.

A Lengyel Néphadsereg hadtápszolgálata, ténykedésének fő irányai és időszakos feladatai.

A hadtápmánőver tanulságai a második világháború hadműveleteinek tapasztalatai alapján.

Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének tapasztalatai.

Szociális, jóléti beruházásainkról.

Hadtáptisztái kiképzés szakmódszertanának néhány kérdése.

3

969

Szolgálati használatra!

A hadtápbiztosítás magába foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.

[MN HARCÁSZATI
SZABÁLYZATA
(ho.—e.) 47. pont]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1969

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG KIADVÁNYA

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Damó László
Szerkesztőség: Budapest, VIII. Kerepesi út 29/b. Tel.: 133—290
Felelős kiadó: Dr. Pisztrai László

Hadtápbiztosítás a Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének harcaiban

Varga József alezredes

II.

ANYAGI BIZTOSÍTÁS

A „Hadtápbiztosítás” legutóbbi nyílt számában ismertettem a Vörös Hadsereg ellátási rendszerét és ezen belül az egyik alapvető ellátási forrást az előljáró raktárakból történő utánszállítást.

A Vörös Hadsereg csapatainak ellátásában mint ellátási forrás alapvető szerepet játszott a helyszíni beszerzés is. A korábbi háborúkban is alkalmazták a helyszíni beszerzést. Mivel a Vörös Hadsereg saját területen harcolt, ennek jelentősége méginkább megnőtt.

Helyszínen szerezték be az élelmet, lőtápot, tüzelőt, a járműállomány nagy részét és részben a ruházatot.

A beszerzett állatokért, anyagi eszközökért megfelelő térítést fizettek. A kifizetéseket a gazdasági hivatal pénztárai, továbbá később június 21-én 515/89. sz. rendelettel a hadtáp állomásparancsnokságokon felállított hadtáp pénztárok eszközölték.¹

A beszerzéseknél tapasztalt önkényeskedést és visszaélést büntették. A lóbeszerzés jogát a nagyfokú népgazdasági lóhiányok miatt a Hadügyi Népbiztosság magának tartotta fenn (603/423. sz. rendelet)², hogy ezáltal is csökkentse a túlkapaságok elkövetésének lehetőségét. A lóbeszerzést ügynevezett lószorozó bizottságok végezték a helyszínrre kiszállva, majd a besorozott lovakat a hadseregparancsnokság osztotta el a szükségleteknek megfelelően.

A hadseregparancsnokság 510/27. hdm. szám alatt kiadott rendelete alapján, *minden élelmiszert a helyszínről kellett beszerezni.*

¹ HIL 8. csomó.

² HIL 71. csomó.

A 612/29. sz. Utasítás alapján helyszínről kellett beszerezni az *autó alkatrészeket*, továbbá rendelet intézkedett a *katonai ruházat* kötelező beszolgáltatására is.³

A helyszíni beszerzések során jó együttműködés alakult ki a *Vörös Hadsereg beszerzési szervei és a helyi direktóriumok* között. Több dokumentum tanúskodik e kapcsolatokról. Csak példának említem az esztergomi Munkás és Katonatanács június 16-án kelt átiratát a párkányi direktóriumhoz országos járművek beszerzése tárgyában.⁴

A beszerzési körletek szolgáltatóképessége, valamint a népgazdasági szükségletek, a lakosság ellátási igényeinek figyelembevételével, a Hadügyi Népbiztosság a kormányzótanács határozatai alapján korlátozta a beszerzéseket. A beszerzéseket a hadsereg és a lakosság érdekei együttes figyelembevételével lehetett csak végrehajtani.⁵

A *beszerzési körleteket* az előjáró hadbiztosság határozta meg, amelyeket egészen az alegységéig osztották fel. A beszerző közegek a készleteket azonnali térítés ellenében a direktóriumok útján vették át.

A nagy lőtáphiányokra való tekintettel június 17-től áttértek a *lovak zöld takarmányozására*.

A Vörös Hadsereg csapatainak ellátásában felhasználták továbbá a *gyűjtött és zsákmányolt anyagokat is*.

A zsákmányolt fegyvereket, lőszert és egyéb anyagot a *zászlóaljak gyűjtötték össze*. Saját szükségleteiken felüli anyagokat a *felvételező állomásokra, vagy az anyaggyűjtőhelyekre* szállították hátra, ahonnan ismételtén pótolták a csapatok szükségleteit. A fennmaradt felesleges anyagok a *hadsereg anyaggyűjtő állomásra* kerültek hátraszállításra.

Zsákmányolt nagymennyiségű készleteket szolgálati úton, a hadsereg parancsnokságnak kellett jelenteni, ahonnan átvevő közegeket irányítottak a helyszínre, a készletek felmérésére, hátraszállításának megszervezésére.

A 3. hadosztály június 1-én táviratban a következőket jelentette a hadsereg parancsnokságnak: „A losonci posztógyárban 10 vagon áru van felhalmozva. A városban elszórt és visszahagyott anyagok őrizetvétele folyamatban.”

Június 9-én a hadseregparancsnokság képviselője Bert, a következőket táviratozta: „... az 1. dd. politikai megbízottja jelentette, Nagysurányban 150 vagon cukor fekszik. Érsekújváron nagymennyiségű *bakan-csot* és más felszerelési anyagot találtak, melyeket lefoglalt és leltározását elrendelte.”

A hadseregparancsnokság a csapatokat érdekeltté tette a *zsákmánygyűjtésben* azzal, hogy a zsákmány mennyiségéhez és értékéhez viszonyítva jutalmazta őket.

Az *anyaggyűjtés* a Vörös Hadseregben szervezett volt. A hadtáppálmás parancsnokságok *anyaggyűjtő csoportokat* szerveztek. A csapatok,

³ HIL 93. csomó.

⁴ HIL 71. csomó.

⁵ Közélelmezési Népbiztosság átírata a Hadsereg Parancsnoksághoz, melyben az élelem készletekkel, különösen tejjel való takarékosagra szólít fel Borsodban, amely Budapest fontos élelmezési bázisát képezte. HIL 70. csomó.

valamint az anyaggyűjtő csoportok által összegyűjtött anyagokat is a felvételező állomásokra és anyaggyűjtő állomásokra szállították hátra.

Az anyaggyűjtő állomások az anyagokat osztályozták, a felhasználható részt kiutalások alapján a csapatoknak kiadták, a javítandó részt pedig javítóműhelyeknek adták át. Az anyaggyűjtő állomások gyűjtötték a sebesültektől leszedett anyagokat is.

Az anyaggyűjtő állomások tehát ellátási bázisok és egyben a készletek újra elosztásának a szervei is voltak. A csapatokat az anyaggyűjtés terén igyekeztek maximálisan tehermentesíteni, ugyanakkor feltárásában közvetlenül érdekeltté tették őket.

Az anyaggyűjtésben a főszerepet a hadtápállomás parancsnokságok játszották. Bizonyítja ezt a hadseregpáncsnokság 602/435. sz. rendelete,⁶ amelyben Felvidéken a hatvani hadtápállomás parancsnokságot bízta meg az anyaggyűjtés megszervezésével. 3—4 anyaggyűjtő csoportot kellett szervezni. (Putnoki—Losonci állomás parancsnokságához és az 1. dd.-hoz.) A Miskolci hadtápállomás parancsnokság a III. hdt. körletében kapott feladatot anyaggyűjtés megszervezésére.

A hadtápalegységek, egységek és intézetek állományából szervezett anyaggyűjtő csoportok munkája szervezett volt és eredményes.

A csapatok feltöltöttségében mutatkozó hiányok, a pótlásra rendelkezésre álló eszközök és anyagok kevés mennyisége gyakran szükségessé tette a *készletek újraelosztását*. Erre találunk utalást az I/21. zászlóalj táviratában,⁷ amikor jelentette a 80. dd.-nak, hogy összpontosítási körletébe mozgókonyhák és járművek nélkül érkezett be. A dd. elrendelte a konyhák zászlóaljak közötti újraelosztását. Találkozni lehet a tüzérségi lőszer újraelosztásával is az alegységek között.

Az ellátmányi anyagok pótlásának egyik forrása volt, a *javitással használhatóvá tett anyagok felhasználása*. Javitottak ruházatot, lábbelit, fegyvereket, járműveket és egyéb (mozgókonyhák, lőszerszám stb.) anyagokat.

Nagy jelentősége volt a ruházat és lábbeli javításnak, mely a kötelezően beszolgáltatott készletek felhasználása után, az anyagpótlás jelentős forrásává vált. Kis és közepes javításokat a zászlóalj (4 mesterember) és az ezredek (2 mesterember) végeztek. *Közepes- és nagyjavításokat* végeztek a hadosztály, hadtest és hadsereg ruházati javítóműhelyek. A ho. ruházati javítóműhely állományába 8—10 mesterember tartozott. A javításba adott anyagok pótlására minden gazdasági hivatalnál 5% *cserekészletet képeztek*.⁸ A javítások végrehajtása mesterember hiányok következtében nagy megterhelést jelentett a csapatoknak, különösen a zászlóalj és ezred gazdasági hivatalnak. A gyakori mozgás, manőverek miatt a kis javítókapacitást sem tudták tökéletesen kihasználni. A 601/595. sz. hadseregpáncsnoksági utasításban intézkedtek arra, hogy a javításokat a hadosztályoknál, nagyjavítást Hatvan—Cegléd hadsereg javítóműhelyben kell elvégezni.⁹

⁶ HIL 52. csomó.

⁷ HIL 53. csomó.

⁸ A hadseregpáncsnokság 604/614. sz. rendelete, HIL 53. csomó.

⁹ HIL 53. csomó.

A hadosztály és hadsereg javítóműhelyeket polgári mesteremberekkel erősítették meg.

A *vonatanyag* kisjavítást a csapatok, közép- és nagyjavítást a hadsereg javítóműhely és polgári javítóműhelyek végezték. *Gépkocsi javítók* a hatvani hadsereg javítóműhelyben és polgári javító szerveknél folytak.

A mozgókonyhák, üstök javítása és ónozása a vonatanyag-szertárban történt Budapesten.

A fegyvereket a géppuskás szakaszoknál, a zászlóaljnál rendszeresített fegyvermesterekkel (kisjavítás), valamint a hadosztály, hadtest javítóműhelyekben és a budapesti fegyverszertárban javították.

Mindennemű anyag javításánál törekedtek a csapatok maximális tehermentesítésére, a polgári munkaerő széleskörű bevonására. Ezzel kedvező feltételeket teremtettek a javítókapacitás bővítésére és lehetővé tették, hogy a javítóműhelyek az anyagpótlás fontos forrásai legyenek.

Összefoglalva: a Vörös Hadsereg átvette ugyan a császári és királyi hadsereg ellátási rendszerét, azonban azt a sajátos helyzetnek és körülményeknek megfelelően fejlesztette, tovább építette. Az új rendszer kialakítását alapvetően befolyásolta a Vörös Hadsereg *saját ország területén* folytatott tevékenysége. Ezért vált alapvető forrássá a helyszíni beszerzés, az anyaggyűjtés és a javított készletekből történő ellátás.

A háború honvédő jellege, a súlyos gazdasági helyzet számos kényszermegoldást követelt az ellátásban és szükségessé tette valamennyi forrás ésszerű, gazdaságos kihasználását.

A harctevékenységek anyagi biztosítását minden szinten egészen aprólékosan megszervezték és részletes anyagi intézkedést adtak ki. A Tanácsköztársaság Vörös Hadserege valamennyi fontos tevékenységének anyagi biztosítására vonatkozó anyag a levéltári dokumentumokban ma is megtalálható.

Az anyagi biztosítás szervezése, az ellátás megtervezése a hadműveletek tervezésével párhuzamosan folyt.

Az anyagi intézkedések a hadművelleti, harcintézkedések mellékleteként, esetenként önálló harci okmányként szolgálati úton a zászlóaljakra eljutottak. A közbeeső parancsnokságok az előjárótól kapott intézkedéseket saját feladatuk figyelembevételével dolgozták fel és készítették el saját anyagi intézkedéseiket.

Az alegységparancsnokok anyagi intézkedéseiket szóban adták ki.

Az anyagi intézkedéseket nem naponta, hanem a feladat egész időtartamára kiadták, amely összefüggött azzal, hogy a napi feladatot nem határolták el a csapatok tevékenységén belül, mint ahogyan azt napjainkban tesszük.

Megfigyelhető az intézkedésekben az a törekvés, hogy egy-egy nagyobb hadművelleti feladat végrehajtásához szükséges anyagi eszközöket mélységben megfelelően lépcsőzve a tevékenység egész időszakára létrehozzák.

Készleteket a csapatok mögött vasúton mozgatták. Erre utal a hadtáp megszervezésének vázlata is, a salgótarjáni hadművelethez kiadott anyagi intézkedésekben. (1. sz. vázlat.)

A miskolci támadásra az 1. hadosztályparancsnok által kiadott intézkedés anyagi része is bizonyítja, hogy a harctevékenységek anyagi biztosítását a tevékenység egész időszakára szervezték. A csatolt vázlaton világosan kirajzolódik az ellátás két fázisa; egyrészt a vasúton mozgó ellátó raktárak rendszerén, másrészt a vasútállomásra (Füzesabony) telepített bázisok rendszerén keresztül. (2. sz. vázlat.)

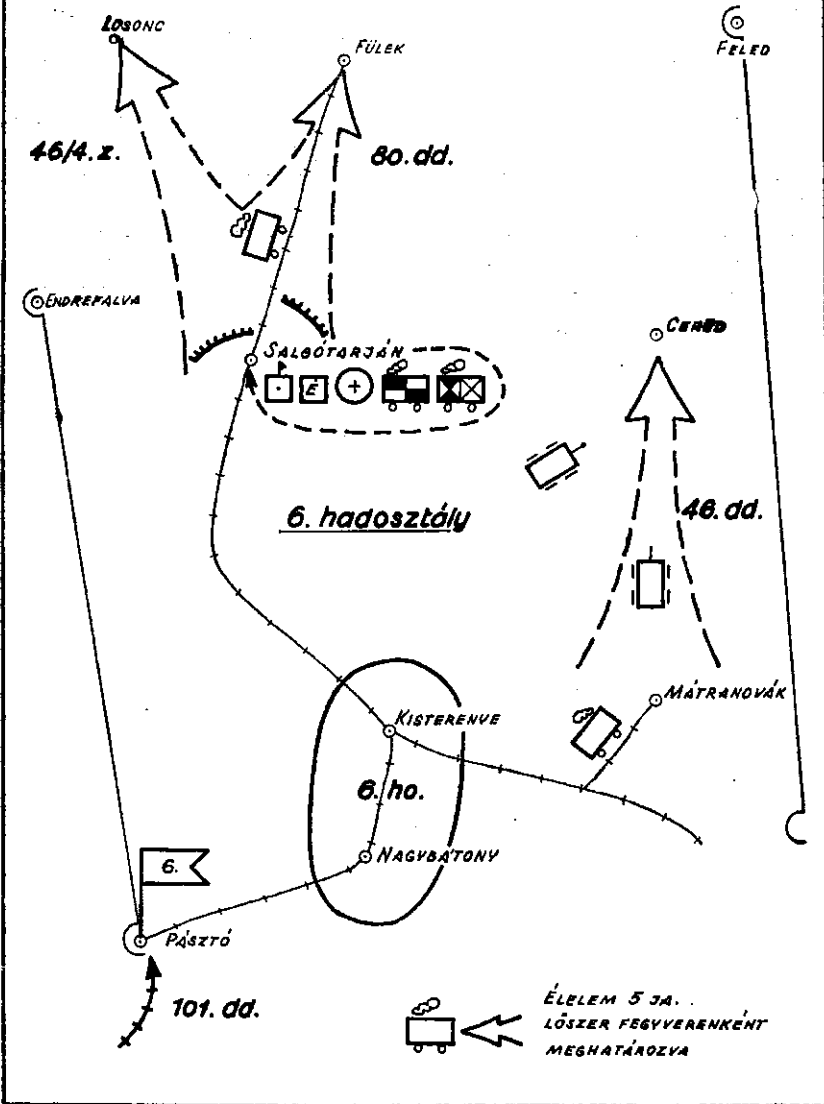
Ez a rendszer látható a kassai támadáshoz a 6. hadosztálynak 5. 28-án és a 3., 5. hadosztálynak 6. 1-én kiadott anyagi intézkedéséből is, amelyet a 3. sz. vázlat szemléltet. (3. sz. vázlat.)

Az anyagi biztosítás megszervezésének sajátos formáját tapasztalhatjuk a kisalföldi-hadműveletben, amikor feltehetően az alacsony támadási ütem miatt nem szerveztek mozgó vasúti lőszer és eleségraktárt.

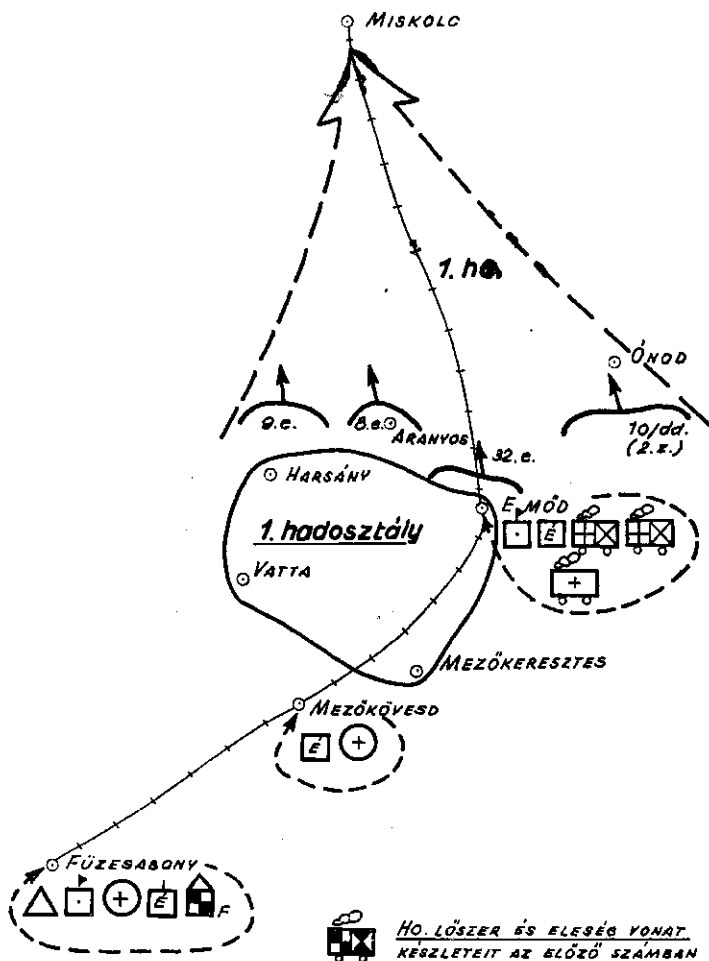
A hadosztályok ellátó alapját képező raktárakat vasútállomásra telepítették és előrevonásukat vasúton tervezték. A hadtáp megszervezésének vázlata az anyagi biztosítás kialakított rendjét jól ábrázolja. (4. sz. vázlat.)

Ezzel a Vörös Hadsereg ellátási rendszerét lényegében összefoglaltam. A következő számban az utánszállítás megszervezésének és végrehajtásának rendjéről, valamint ezzel összefüggő szervezeti kérdésekről adok vázlatos áttekintést.

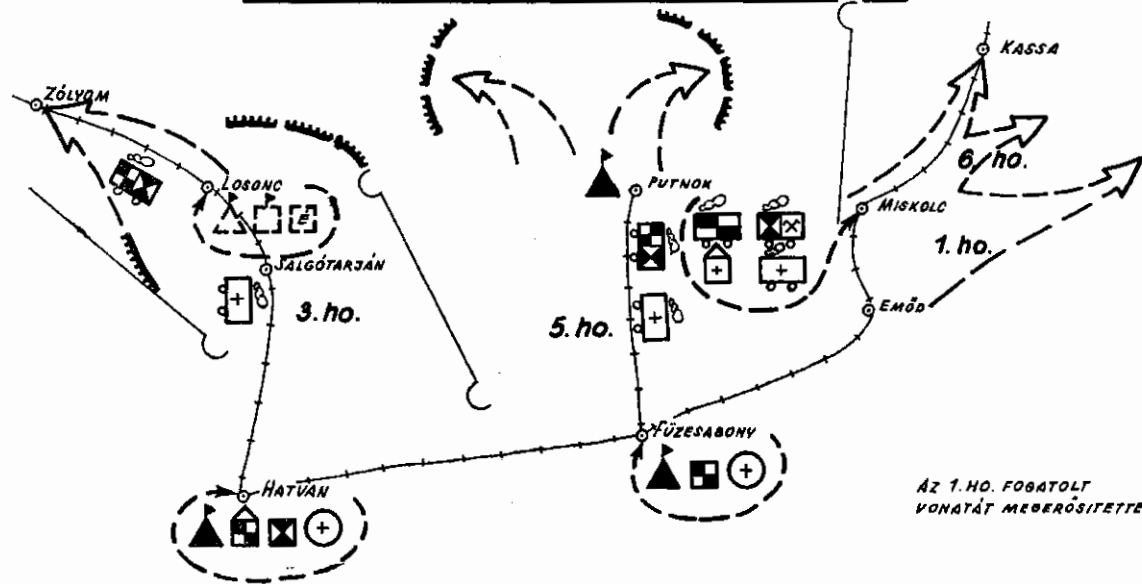
ÁNYAGI INTÉZKEDÉS A SALGÓTARJÁNI HADMŰVELETHEZ (510/17, 131/11)

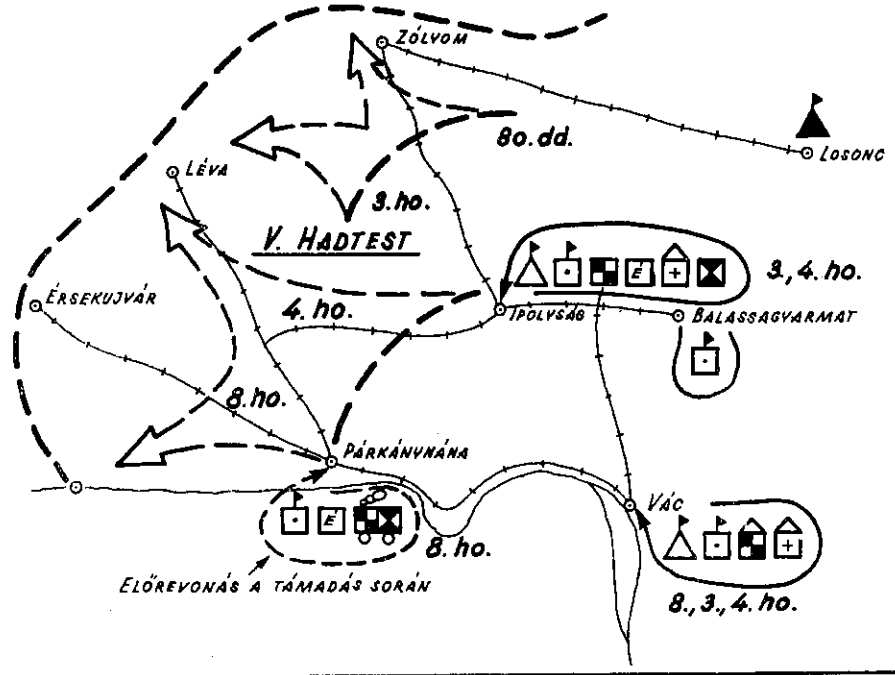
AZ 1. NO. HADTÁP MEGSZERVEZÉSE A MISKOLCI TÁMADÁSHOZ (7/18, 519/9, 5.18 - 19)

A HADTÁP MEGSZERVEZÉSE A 3., 5., 6. HADOSZTÁLYOK TÁMADÓ HARCÁBAN (601/402, 528/202)

A HADTÁP MEGSZERVEZÉSE A KISALFÖLDI TÁMADÁSHOZ (612/6. 6.12.)

A Lengyel Néphadsereg hadtápszolgálata tevékenységének fő irányai és időszerű feladatai*

Viktor Zeminszki altábornagy

E cikkben szeretném röviden tájékoztatni a baráti Magyar Néphadsereg harcosait, különösen a hadtápszolgálat munkatársait a Lengyel Néphadsereg hadtápszolgálatáról, tevékenységének fő irányairól és időszerű feladatairól.

Szolgálati ágaink tevékenysége a Lengyel Néphadsereg ellátási feladatainak végrehajtására, a harckészültség tökéletesítésére, valamint a katonák megfelelő életkörülményeinek biztosítására irányul. Hatáskörükbe tartozik mindazoknak a sokoldalú rendszabályoknak kidolgozása és alkalmazása, melyek a csapatok ellátásával és kiszolgálásával kapcsolatos élelmezési és üzemanyagellátási, egészségvédelmi, egészségügyi segélynyújtási, elhelyezési, építési, katonai közlekedési és szállítási feladatok megoldását célozzák.

Hadtáp szerveink, törzseink és szolgálati ágaink valamennyi tagozatban elsősorban a csapatok harckészültségének teljes hadtáp biztosítását szervezik meg. Vagyis, felkészülnek arra, hogy adott esetben a fegyveres erők felvonulását, a kitűzött feladatok végrehajtását, valamint a csapatok harci alkalmazását biztosító valamennyi ellátási és kiszolgálási feladatukat eredményesen megoldják.

A hadtápszolgálatra háruló említett feladatok pontos végrehajtásának helyes megszervezése ma már — mint a harckészültségbe helyezés korszerű követelményének fontos feltétele — a fegyveres erők harckészültségének előkészítése és tökéletesítése időszakában jelentkezik.

* A baráti hadseregek vezetői között megindult kölcsönös szakmai tájékoztatás keretein belül Róka Mihály vörgy., Dékány László vörgy., Darnó László ezds. elvtársak és az MNHF-ség más vezetői több különböző tájékoztató jellegű cikket írtak a szovjet, a lengyel, a csehszlovák és az NDK fegyveres erők hadtáp folyóirataiba.

A Lengyel Néphadsereg hadtápfőnöke, Viktor Zeminszki altábornagy elvtárs viszonzásul írt cikkét igen hasznos tájékoztatóként ez alkalommal folyóiratunkban készséggel adjuk közre olvasóinknak.

Szolgálati ágaink ugyanis nemcsak a csapatok mindennapi életszükségeit biztosítják, hanem feladatuk például a rakétanyagokkal, üzemanyagokkal való ellátás, a pilóták és a repülést kiszolgáló állomány pszichikai és fizikai állóképességének erősítése, a harcászati tagozatok önálló hadtáp ellátása és kiszolgálása. Mindezek megszervezése a harc-készültség szerves részét képezik. A fegyverzeti és harcitechikai készenlét, kiszolgáló képesség, a kiképzés általános színvonalának emelése, a harcifeladatok végrehajtásának nélkülözhetetlen elemei.

A harc-készültség hadtáp biztosításához egy sor bonyolult rendszabály tartozik, amelyek eredményes végrehajtása nagymértékben a csapatok szétbontakozásához és azoknak a kívánt időben történő harc-balépéséhez szükséges főbb anyagokkal való közvetlen ellátásától, valamennyi hadtáp vezetési tagozatban a hadtáplépcsők meghatározott követelményekkel összhangban történő fejlesztésétől függ.

A csapatok harc-készültségbe helyezési rendszerének fejlesztése érdekében számos intézkedést léptettünk életbe, melyek a hadtáp szolgálati ágak munkáját és a csapatok hadtápbiztosítását tábori körülmények között tovább javították. Hatására jelentősen csökkent a hadtápegységek és alegységek harc-készültségbe helyezésének ideje, tökéletesedett a csapatok ellátása és kiszolgálása. A harc-készültségbe helyezési rendszer fejlesztését szolgálta — kezdve a legkisebb tagozattól — a hadtápegységek gyakori részvétele és gyakoroltatása a harcászati gyakorlatokon.

Az egységek és hadtáp szolgálati ágak kiképzése során különös figyelmet fordítunk a vezető szervek és hadtápegységek teljes készenlétére, valamint a harctéren korszerű viszonyok között végrehajtandó hadtáp feladatok begyakorlására. E célból a kiképzési tematikában növeltük a gyakorlati foglalkozások számát. A hadtáp szervek és szolgálati-ágak hivatásos állományával (szervezetszerű törzsekben) szervezett csoportokban komplex foglalkozásokat hajtunk végre.

Tábori körülmények között is gyakoroljuk a valóságos ellátás észszerű megszervezését, mely szintén szerepel a harc-kiképzési és szakki-képzési tervekben.

Kiképzési programjaink előírják az összefegyvernemi parancsnokok részére, hogy elhatározásaik során az eddigieknél nagyobb gondot fordítsanak a hadtápbiztosítás problémáira. Ez lényegében azt jelenti, hogy a parancsnokok harci feladatok megszabásánál nagyobb mértékben vegyék figyelembe az anyagi-, technikai-, és egészségügyi biztosítás lehetőségeit.

Fentiekkel egyidőben az eddigieknél sokkal hatásosabb új formákat és módszereket vezettünk be a katonák harc-kiképzésében. Végrehajtásuk, valamint a gyakorlatok ellenőrzése biztosítják a hadtáp szolgálati ágak besoztottainak intenzívebb, céltudatosabb, megszakítás nélküli katonai és szakmai kiképzését.

Valamennyi szolgálati águnk mindennapi tevékenységében számos rendszabályt alkalmaz. Hadtápszolgálatunk erőfelfejtését az aktuális és perspektivikus szempontból különösen jelentős problémák megoldására összpontosítja. Ilyenek a fegyveres erők harc-készültségéhez, a csapatok életéhez, a szolgálat ellátásához és a harc-kiképzéshez szükséges hadtáp feltételek biztosítása.

A továbbiakban az egyes szolgálati ágaknál bevezetésre került néhány fontosabb rendszabályt és problémát szeretnék ismertetni.

Az *élelmezési szolgálat* a különböző fegyvernemek, csapatok és szolgálati ágak tevékenységéhez és harc kiképzéséhez legjobban megfelelő élelmezést biztosítja. Állandóan tökéletesíti a csapatok, különösen a harcokosi és gépesített alegységek étkeztetési formáit, valamint a kisebb csoportokban tevékenykedő katonák meleg étellel való ellátását. Az élelmezési szolgálat részt vesz a Varsói Szerződés keretein belül szervezett tudományos kutatómunkában, mely a csapatok radioktív anyagokkal történő szennyezésének viszonyai között jelentkező élelmezési problémák megoldásával foglalkozik. Kutatómunkában vizsgálják meg részleteiben olyan kérdéseket, mint a tömegpusztító fegyverektől sérültek, betegek számára speciális élelmezési normák létrehozásának realitásai, rendszerezésük célszerűsége, továbbá radioktív szennyezéstől védő újfajta élelmiszertároló és élelmezéstechnikai eszközök gyártása, illetve az azokkal történő ellátás különböző koncepcióinak, előfeltételeinek kialakítása.

A *ruházati szolgálat* hosszú távon a katonai ruházat további korszerűsítésén dolgozik. Megvalósítása a csapatok harc kiképzési követelményeitől, a harctechnikai ellátás, felszerelés további fejlődésétől és a harctevékenységek végrehajtási módozatának változásaitól függ. A korszerűsítés követelménye, különösen a tábori és a különleges ruházati ellátás fejlesztésénél, hogy a ruházat feleljen meg rendeltetésének, növekedjen tartóssága.

A különleges feladatokat végrehajtó katonák részére különféle speciális ruházatot terveztünk. Ilyenek például a harcokocsizók részére rendszeresített bőr overál, valamint a sav-, víz-, és tűzálló ruházat, a tengerészek részére a vízhatlan ruha stb.

Törekszünk arra is, hogy a ruházatot, éppen a külföldi importanyagok behozatalának csökkentése érdekében, minél nagyobb mennyiségben hazai szövetekből és műanyagokból készíttessük.

A hivatásos állományt tábori élet- és létkörülményeinek megjavítása céljából ruházati bőrönddel, hálósákkal és filc gumicsizmával láttuk el.

Az *egészségügyi szolgálat* a csapatgyengélkedők korszerűsítésére és az egészségügyi segélynyújtás kibővítésére összpontosítja fő erőfeszítését. A csapatok részére új laboratóriumi felszereléseket rendszeresítettünk. Felújításra kerülnek a csapatgyengélkedők berendezései és az orvosi szobák. Megszerveztük a katonáorvosok szakmai továbbképzését.

A felsoroltak mellett az egészségügyi szolgálat a kórházak és szanatóriumok gyógyító színvonalának emelésére koncentrálna erejét, egyrészt új berendezések és felszerelések felhasználásával, másrészt, főként a hivatásos állomány részére a járóbeteg-rendelés és fogászati ellátás javításával. Maximálisan kívánjuk csökkenteni az utazási időt azok részére, akiknek ambuláns kezelésre van szükségük.

Az egészségügyi szolgálat a fentiekén kívül jelentős kutatómunkát végez a tömegpusztító fegyverek elleni egészségvédelem továbbfejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos új védelmi rendszabályok kidolgozása, illetve bevezetése érdekében. A harcosok radioaktív-, vegyi- és bakteriológiai

szennyeződésének komplex egészségvédelmi problémáival is intenzíven foglalkoznak.

Az üzem- és kenőanyag ellátó szolgálat legfőbb törekvése, hogy a csapatok üzem- és kenőanyag ellátási rendszerét korszerűsítse, valamint a tároláshoz, szállításhoz szükséges technikai eszközöket modernizálja.

Az ellátó rendszer eddigi fejlesztésének jelentős eredményeként nagymértékben csökkent a repülőgépek, hajók, gépkocsik, valamint a csapatok egyéb harci technikájának üzemanyag feltöltési ideje. Ezt a használatban levő jobb minőségű töltő- és elosztó eszközök is elősegítették. Ezen eszközök tovább korszerűsíthetők, sőt számolni lehet újabb típusok kialakításával, illetve rendszeresítésével.

Az üzem- és kenőanyag ellátó szolgálat is bekapcsolódott a tudományos kutatómunkába. Megismerte a folyékony üzemanyagok gyártástechnológiáját. Közreműködött a reaktív üzemanyag, valamint az erőátviteli szerkezetek részére szükséges több szezonú kenőolaj és kenőanyag hazai gyártásának megvalósításában.

A katonai közlekedési szolgálat különösen a közlekedési hálózat fejlesztésének, a katonai szállítások fokozottabb biztosításának és a rakodási feladatok jobb megoldásának problémáival foglalkozik. Programjának teljesítése érdekében szorosan együttműködik a népgazdaság megfelelő szerveivel, továbbfejleszti a katonai közlekedési szolgálat szervezetét, a szükséges technikai rendszabályok kidolgozását, korszerűsíti a vasúti és közúti csapatok harckészültségét, technikai ellátottságát, valamint állandó elhelyezésben éppen úgy, mint tábori viszonyok között, széles körben alkalmazza a gépi rakodást.

Elhelyezési és építési szolgálatunk fő feladata a több évre szóló beruházási program maradéktalan végrehajtása. A rendelkezésre álló beruházási összegek biztosítják az alapvető és a legsürgősebb elhelyezési szükségletek kielégítését. Így a legénységi elhelyezési körletek, a fegyverzet, a harcitechnika és felszerelés, valamint egyéb anyagok tárolásához szükséges raktárak, különböző színek építését, továbbá az épületek, objektumok jó állapotban tartását, karbantartását, tatarozását.

A jelenlegi ötéves terv során a katonai beruházásoknál újabb sikereket értünk el, amely abban jut kifejezésre, hogy eredményeink a népgazdaságban elért középtértnél jobbak. Így például 1966—67. években, amikor a népgazdaságban egy év volt a beruházások koncentrációjának a mutatója, ugyanakkor a hadseregben ez a mutató fél évre csökkent.

A tipizálás, a tervezés egységesítése, a normák alkalmazása, az építési tervek katalógusának elkészítése megfelelő térfogatú katonai építkezések végrehajtását biztosítja. Az építők és szerelők termelékenysége mintegy 40%-kal növekedett. Egyre nagyobb mértékben gépesítjük az építőipari munkát. Javult az építőipari függőleges és vízszintes szállítóeszköz-ellátás. Az építkezéseknél több újfajta építőanyagot és technológiai eljárást alkalmazunk.

Az elhelyezési és építési szolgálat irányítása mellett a katonai építkezéseknél egyre inkább emelkedik a tervezési színvonal, fejlődik az építőművészet.

A katonakereskedelmi vállalat a csapatok ellátásában és kiszolgálásában egyre fontosabb szerepet tölt be. A katonai szükségletek jobb ki-elégítése, az ellátás és kiszolgálás javítása érdekében a katonakereskedelmi központ a helyőrségek között és a gyakorlatokon versenyeket szervez. Hatására javult a kiszolgálás minősége.

A katonai kereskedelem fejlesztési terveiben a kereskedelmi hálózat kiszélesítését és a kiszolgálás további javítását irányoztuk elő. A távoli helyőrségekben, különösen a kereskedelmi árukiszállítást és a megrendelések alapján történő házhozzállítást kívánjuk bővíteni. Mindezek mellett növeljük az árucikkek választékát, mennyiségét és minőségét. A szolgáltató vállalatok hálózatának további bővítését is tervezzük. A tábori viszonyok közötti kiszolgálási rendszert a mozgó büfék és boltok útján javítjuk.

A hadtáp szolgálati ágakra háruló feladatok végrehajtásánál fontos követelmény, hogy a rendelkezésre álló anyagi-technikai bázisokat — melyeket a honvédelemre fordított pénzüsszezből hoztunk létre — észszerűen és takarékosan használjuk fel.

Ez szükségessé teszi a gazdálkodás irányításának állandó korszerűsítését és valamennyi hadtáp tagozatban a teendők pontos meghatározását. A gazdálkodási rendszabályok bevezetésénél és végrehajtásánál figyelembe vesszük a védelem elsőbbségi (katonai szemléleti) kritériumait, továbbá mindazokat az igen differenciált gazdasági számvetéseket és védelmi követelményeket, amelyek valamennyi hadtáp gazdálkodási tagozatban reális alapot nyújtanak a gazdálkodás korszerűsítésére és hatékonyabbá tételére.

Követve a Lengyel Egyesült Munkás Párt által a népgazdasági tervezés korszerűsítésére meghatározott irányelveket, figyelemmel a hadsereg sajátosságaira, arra törekszünk, hogy e feladat a katonai gazdálkodásban is megfelelően és következetesen tükröződjön.

Az utóbbi években a Nemzetvédelmi Minisztérium egy sor rendszabályt és intézkedést foganatosított. Ezek mind a katonai gazdálkodás fejlesztését és a védelmi képesség fokozását szolgálják. Ilyenek: a gazdasági tervezés módszereinek elmélyítése, (a folyamatos tervezési elv bevezetése; a különböző csapattagozatokban végrehajtott gazdasági tervezések függőleges koordinálásának egyre szélesebb körű végrehajtása); mindenütt, ahol arra lehetőség van, a széles körű önelszámolásos alapon történő gazdálkodási rendszer bevezetése; a gazdálkodás megszervezésénél az anyagi érdekeltségi ösztönzők figyelembe vétele; a szervezés korszerűsítése; a hivatásos állomány képzésének fejlesztése, a kiképzés terén hatékonyabb módszerek és kiképzési formák bevezetése; az önkéntes továbbszolgálati rendszer bevezetése a katonai szolgálatban; a fegyveres erők reális szükségleteinek figyelembevételével az anyagi normák felülvizsgálása; az ellátási helyzet javítása; a népgazdasági készletek szélesebb körű felhasználása; a technika-, és fegyvergyártással kapcsolatos munkák korszerűsítése és még jó néhány más intézkedés.

Az intézkedések és rendszabályok kidolgozásában a hadtáp szolgálati ágak valamennyien részt vettek. Ez példákkal is illusztrálható.

1964. évben az ételmezési szolgálatban — valamennyi csapatra kiterjedően — bevezetett önálló gazdálkodási rendszer lehetővé tette a szolgálaton belül a gazdasági mutatók alkalmazását, a gazdálkodás időszakos elemzését, valamint pénzügyi mutatók felhasználásával az ellenőrzést. Teljes egészében elemzés és értékelés alá került az ételmiszerek időszakos árhelyzete.

A sütődék gazdálkodásánál összegezik a kenyérsütéssel kapcsolatos közvetlen és közvetett kiadásokat, a sertésgazdaságban, valamint a kertgazdaságban megállapítják a kiadásokat és bevételeket (hasznot). Ilyen módon lehetővé vált a jövedelmezőség szélesebbkörű ellenőrzése.

A megváltozott gazdálkodási elvek alkalmazásával az ételmezésre rendelkezésre bocsátott pénzügyi összegek felett a parancsnokok nagyobb önállósággal rendelkeznek, ugyanakkor az ételmezést a kiképzési programok követelményeinek megfelelően szervezhetik meg. Az önálló gazdálkodás bevezetésével a személyek ételmezésére biztosított pénz- és anyagi eszközök külső és belső ellenőrzése sokkal mélyrehatóbbá vált.

A ruházati szolgálatban bevezetett új önálló pénzgazdálkodási rendszer lehetővé teszi:

— a folyamatos, tervszerű beszerzéseket feleslegek felhalmozása nélkül;

— a katonák jobb ruházati ellátását az alulról jövő igénylések alapján, a tényleges szükségletnek, valamint a ruházat minőségével és vászartékával szemben támasztott növekvő parancsnoki igényeknek megfelelően;

— a helyes tárolás és javítás mellett a ruházat élettartamának növelését.

A többi hadtáp szolgálati ágánál is bevezetésre kerül a tervezés és gazdálkodás alapját képező pénzgazdálkodási rendszer. Így például az egészségügyi szolgálatnál a hazai gyártmányú berendezések, gyógyszerek, egyéb egészségügyi felszerelések beszerzése a rendelkezésre bocsátott pénzügyi keretből. Az üzemanyag szolgálatnál az anyagforgalom pénzértékben való kifejezése lehetővé tette a felhasználás pénzügyi mutatók alapján történő ellenőrzését.

A hadtápszolgálatnál bevezetett ésszerűsítések alapvető iránya és célja az önálló gazdálkodási rendszer továbbfejlesztése, a gazdaságosság fokozása. Ez a gazdasági szemlélet megköveteli, hogy a végrehajtásban a kiadások arányban legyenek a bevételekkel.

Megkezdjük az önálló gazdálkodás elveinek egységesítését, az elért eredmények értékelését, a költségvetési törvényt megközelítő követelmények kidolgozását. Ennek alapján a központi intézetek és a katonai körzeteket ellátó szerveinek kiszélesedik gazdasági tevékenysége. Ez kiterjed a direktívák követelményeinek betartására, a költségvetési tervek, számvetések pénzügyi elemzésére és a gazdálkodás értékelésére.

A hadtápszolgálaton belül nem költségvetési, tehát önálló elszámolási szervként gazdálkodnak a katonai étkezdék, a helyőrségi sütődék, a sertés és kertgazdaságok, a helyőrségi mosodák és a ruházati szolgálat kerületi varrodái, a helyőrségi lakásügyi szervek egy része, valamint más termelő és kiszolgáló vállalatok. Az önálló gazdálkodási rendszer további

kiszélesítését tervezzük, különösen a hadtápszolgálat kiszolgálási szférájában.

A katonai beruházások terén életbe léptetett intézkedések a tervezési módszerek korszerűsítésére, a beruházások előkészítésére és ütemezésére irányultak. Javult, különösen szervezés, koordinálás terén a katonai körzetek beruházásainak tervezése. Távlati terveinkben szem előtt tartottuk az egyes fegyvernemek és szolgálati ágak fejlesztésének összhangját.

A beruházási pénzeszközök optimális felhasználása céljából az ütemezéskor és a tervdokumentációk elemzésénél különös figyelmet fordítunk az árakra és a rendelkezésre álló összeg teljes felhasználására. Szigorú elvi követelmény az új beruházásoknál a rendelkezésre álló objektumok, felszerelések gondos és alapos felmérése, melynek eredményét a beruházási tervek készítésénél feltétlenül figyelembe vesszük.

A gazdálkodási funkciók fejlesztésének egyik alapfeltétele a hadtáp számvetési munkák gépesítése. Ezzel bizonyos mértékben felszabadul a hadtáp apparátus a hosszadalmas számvetési műveletektől, és nagyobb lehetőség nyílik a gazdálkodás közvetlen irányítására, vezetésére.

Az elmúlt néhány évi kísérlet kialakította a gyakorlatot. A különböző számítógépek elfoglalták helyüket a hadtápszolgálatban. Segítségükkel végzik el a számvetési, tervezési és elszámolási műveleteket. A hadtápszolgálatban az alábbi területeken valósult meg a gépi adatfeldolgozás:

- építő alakulatoknál az építési költségek kiszámítása és az építő anyagok nyilvántartása;
- az elhelyezési szolgálatban a berendezési anyagok mennyiségéről és állapotáról beérkezett jelentések összesítése;
- az élelmezési és ruházati szolgálatban a felhasznált pénzeszközök elszámolása, az anyagok mennyiségi nyilvántartása;
- az egészségügyi szolgálatban a gyógyító munka és az üdülések statisztikai összesítése;
- a központi, valamint a katonai körzeti raktárakban pénz- és anyagnyilvántartás.

Megkezdjük tábori viszonyok között is, főként az anyagok biztosítása területén a számvetési munkák gépesítését, melyhez különböző programokat készítettünk.

A katonai körzetek és a Lengyel Néphadsereg Hadtápfőnökség viszonylatában bevezettük a számítógépek kétlépcsős alkalmazását. Természetesen hagyományos módon is történik adatfeldolgozás.

A gazdálkodás tökéletesítésére és a hadtápszolgálat működésének korszerűsítésére irányuló távlati terveink az alábbiak:

- a békegazdálkodásról háborús gazdálkodásra áttérés problémáinak sokoldalú elemzése. Ennél a kérdésnél a fő figyelmet az ellátás és kiszolgálás decentralizálására, valamint a felesleges nyilvántartások és

elszámolások megszüntetésére fordítjuk, szem előtt tartva azt, hogy a csapatok hadtápbiztosításának irányításához szükséges információk és adatok mindenkor álljanak a vezetés rendelkezésére;

— az önelszámolásos gazdálkodási rendszer kiszélesítése és továbbfejlesztése, különös figyelemmel a csapatgazdálkodás sajátosságaira, a vezetés operativitására, az ellátó és kiszolgáló szervek tehermentesítésére, a felesleges nyilvántartási és elszámolási munkák megszüntetésével;

— a központi és katonai körzet tagozatokban az anyagi, pénzügyi szükségletek tervezési formáinak, módszereinek egységesítése, mely a vezetés operativitásából és a gépi adatfeldolgozás követelményeiből fakad.

A jelen cikkben ismertetett problémák megoldása, az említett aktuális feladatok végrehajtása természetesen közel sem határozza meg a Lengyel Néphadsereg hadtápszolgálatának működési körét. A hadtápszolgálati ágak az ismertetett feladatokon és elért eredményeken kívül még számos bonyolult feladatot oldanak meg.

Meggyőződésem, hogy e cikk tömörsége, rövidegsége ellenére is sikerült a baráti Magyar Néphadsereg beosztottaival, az olvasókkal szélesebb körben megismertetni a Lengyel Néphadsereg hadtápszolgálatának tevékenységét. A leírtakkal szeretném azt a kölcsönös tájékoztatási folyamatot szélesíteni, amelyet a Lengyel „PSEGLOND KVATERMISZTSOVCKI” folyóiratban ebben az évben megjelent cikkükkel Róka Mihály vezérőrnagy, a Magyar Néphadsereg hadtápfőnöke, valamint Damó László ezredes, a Magyar Néphadsereg hadtápfőnöke kezdtek meg.

Szilárd meggyőződésünk, hogy a kölcsönös tájékoztatás a jövőben elmélyültebben, széles körben továbbfolytatódik.

A korszerű összefgyvernemi harc követelményei a hadtápvezetéssel szemben

Elekes János őrnagy

A második világháború óta a hadtápvezetés lényege nem változott. Ma is, éppen úgy, mint akkor, a csapatok vezetésének szerves részét képezi és magába foglalja a hadtápegységek, -alegységek arra irányuló egész tevékenységének állandó irányítását, hogy bármilyen körülmények között időben és teljes mértékben ellássák a csapatokat. Lényeges változás következett be viszont azokban a körülményekben, amelyek közepette a hadtápvezetést meg kell valósítani, valamint azokban a módszerekben, eszközökben, eljárásokban, amelyek révén korszerű viszonyok között a hadtápvezetés maradéktalanul megvalósítható.

A korszerű viszonyok között folyó harc körülményei igen komoly követelményeket támasztanak a hadtápvezetéssel szemben. Tekintve, hogy a hadtápvezetés a csapatok vezetésének szerves részét képezi, a vele szemben támasztott követelmények csak a harcászati vezetés követelményei tükrében vizsgálhatók és nem vonatkoztathatók el attól. A harcászati vezetéssel szemben támasztott követelményeket alapvetően a haditechnika minősége, mennyisége, a csapatok ezáltal meghatározott harci lehetőségei, valamint a harcéljárás határozza meg. Az új harceszközök, különösen az atomfegyver és a rakéták megjelenése, a harckocsik számának megnövekedése, páncélozott szállítójárművek alkalmazása, a különböző harci technikai eszközök széles körű elterjedése, a csapatok nagyfokú gépesítése, a repülő, légideszantok, a korszerű légvédelmi eszközök széles körű alkalmazása gyökeres változást hozott a csapatok harcéljárásában, harctevékenységük jellegében. Lehetővé vált a váratlan nagyerejű csapások mérése. Mindezek eredményeként a korszerű harcnak jellemzője lett a határozottság, a magas fokú manőverezés, a dinamizmus, a helyzetek gyors és éles változása.

A második világháborúhoz viszonyítva többszörösére nőttek a méretek. A hadosztály támadási sávja közel húszszorosára, a támadás napi üteme, a feladatok mélysége 3—5-szörösére növekedett.

A vezetéssel szemben támasztott követelményeket meghatározó felsorolt tényezők rendkívül nagy hatást gyakoroltak mind a harc, mind a hadtáp vezetésére. E hatások vizsgálata elengedhetetlen ahhoz, hogy

kitűzzük a hadtápvezetés korszerűsítésének irányait, hogy helyes lépéseket tudjunk tenni a hadtáp vezető állomány kellő felkészítése irányában. Nem a teljesség igényével kísérletet teszünk arra, hogy a jelzett tényezők vizsgálata alapján rögzítsem azokat a követelményeket, amelyek elengedhetetlenek a hadtáp vezetésében.

Az új harceszközök: atomfegyver, rakéták, páncélozott szállítójárművek megjelenése, a különböző harci technikai eszközök széles körű elterjedése, a csapatok nagyfokú gépesítése kiszélesítette az ellátási ágak skáláját, lényegesen kibővítette az ellátmányi anyagok fajtáinak számát, átalakította, illetve kibővítette az alapvető anyagi eszközök körét. Az anyagi és technikai biztosítás terén, tehát lényegesen megnövekedtek a hadtápvezetés feladatai. Követelmény tehát, hogy e feladatok ellátására képes legyen a hadtápvezetés. A jelzett változások olyan új követelményeket is támasztanak, hogy a hadtápvezetés fokozottabb figyelmet fordítson a csapatok rakéta, rakéta-üzemanyag ellátására, az ezeket alkalmazó csapatok minden oldalú hadtápbiztosítására, a csapatok tömegpusztító fegyverek elleni védőeszközökkel való ellátására, megvalósítva egyidejűleg a csapatok valamennyi anyagi eszközzel történő folyamatos ellátását. E követelmények maradéktalan kielégítésére való törekvés felveti annak szükségességét, hogy felülvizsgáljuk azt az érvényben levő vezetési rendszert, melyben — véleményem szerint — túlzottan decentralizált a vezetés.

A tömegpusztító eszközök kétoldalú megjelenése, elterjedése és várható alkalmazása a hadtápvezetés elé olyan új feladatokat állít, mint:

- a hadtápegységek, -alegységek tömegpusztító fegyverek elleni védelmének megszervezése és vezetése;
- mind a csapatoknál, mind a hadtápban az ellenség részéről alkalmazott csapások következményei felszámolásának szervezése, vezetése;
- szennyezett terepszakaszok, rombolt körzetek hadtápegységekkel, -alegységekkel történő leküzdésének szervezése, vezetése;
- a hadtápegységek szükség esetén szennyezett terepszakaszon történő tevékenységének szervezése, vezetése;
- a hadtáp személyi állománya által elszenvedett sugáranyag nyilvánartása stb.

A hadtápvezetés ilyen feladatainak végrehajtása elengedhetetlen követelmény korszerű viszonyok között. A harctevékenységek manőverező jellege, a helyzetek gyors és éles változása, a harcselekmények széles arcvonalon és nagy mélységben történő kibontakozása, megszakítás nélküli folytatása számos kihatással bír a hadtápvezetésre.

Mindenekelőtt lényegesen bonyolultabbá váltak a hadtápvezetés feltételei, megnőtt a hadtápvezetés beavatkozását igénylő rendszabályok mennyisége, ezzel szemben csökkent a hadtápvezetés rendelkezésére álló idő.

A hadtápvezetést olyan körülmények és feltételek között kell megvalósítani, amikor mind a hadtáp vezető szervekre, mind a vezetettekre a gyakori mozgás jellemző, a híradó technikai eszközökkel szervezett összeköttetés gyakran megszakadhat, vagy a körülmények lehetetlenné

teszik a forgalmazást. Ezenkívül a hadtáp vezetési pontokra hatásos beavatkozást gyakorolhat az ellenség stb.

A korszerű harc hadtápbiztosítási feladatok kiszélesítését vonta maga után. Ez növeli egyrészt a szükséges beavatkozások számát, másrészt a tömegpusztító fegyverek hatásaként a hadtápvezetésnek is számtalan esetben be kell avatkoznia mind az ellene való védelem, mind a következmények felszámolása érdekében.

A harccselekmények gyakori, gyors és éles változásai a harcvezetés azonnali beavatkozását igénylik, amikor is a rendkívül rövid idő alatt döntésre kell jutni és intézkedéseket kell foganatosítani. Ez vonatkozik értelemszerűen a hadtáplevezetésre is. A jelzett körülmények és követelmények számtalan problémát vetnek fel.

Jelentősen megnövekedett a hadtápvezetéshez szükséges információk mennyisége és minősége, ezzel párhuzamosan egyre több intézkedést, utasítást kell előkészíteni, kidolgozni, továbbítani és egyre inkább ellentmondásba kerülünk a rendelkezésre álló idővel.

A hadtápvezetéshez szükséges információk mennyiségét egy adott időszakban az alárendelt csapatok hadtáphelyzetében, az adott kötelék hadtápjában, a harc helyzetben bekövetkezett változások száma és gyorsasága határozza meg. Következésképpen minél dinamikusabb a tevékenység, minél gyakoribbak a változások — márpedig a korszerű harcot ez jellemzi —, annál több információra van szüksége a hadtápvezetésnek egyazon időben.

Egyes források szerint egy magasabbegység hadtápvezetése számára támadóharcban egy nap közel 250—280 olyan információra van szükség (helyzetjelentések, összefoglaló jelentések, hadtápegység, hadtáp vezetési pont áttelepítéséről szóló jelentések stb.), amelynek hiányában nem lenne megalapozott a vezetés tevékenysége. Ezen információk nem tartalmazzak a csapatok helyzetével, vegyi-, sugárhelyzettel, időjárási viszonyokkal, az ellenség behatásával stb. kapcsolatos adatokat. Márpedig ezek is jelentős hatást gyakorolnak a hadtáp vezetési tevékenységre.

Ha csak a hadtápvonatkozású információkat vizsgáljuk időigény szempontjából a döntés előkészítése idejében (vétel, megfejtés, rögzítés, értékelés és annak jelentése) — egyenként 3—5 percet számolva — úgy a jelenlegi munkamódszereket figyelembe véve azt tapasztaljuk, hogy az egy ember 13—23 órai munkáját jelenti. (Itt még csupán a HTPH vezetési szintjét érintő információkról volt szó.)

Ha a hadtápvezetés beavatkozását vizsgáljuk részben az információk hatására az adott harc feladatra vonatkozóan, részben a következő harc feladat hadtápbiztosításának előkészítésére vonatkozóan, akkor még inkább szembetűnő a fentebb említett ellentmondás.

A hadtáptörzs köteles az előzőeken kívül a csapatvezetés számára is biztosítani a szükséges hadtáp információkat. A csapatvezetés részéről ez az igény korszerű viszonyok között gyakoribb és átfogóbb mind a harc előkészítése, mind a végrehajtása időszakában. A hadtápvezetést komoly feladat elé állítja ezen igény kielégítése. A hadtáp információ reális következtetéseket tartalmazó legyen és segítse elő az összefüggő törzs vezetési ténykedését.

A hadtápvezetés előtt tehát az a feladat áll, hogy feloldja ezt az ellentmondást. Ebben szerephez juthat a csapatszintű hadtápvezetés is.

Mit tehetnek alsóbb szinten?

— mindenekelőtt feltárhatják konkrétan a hadtápvezetés ilyen irányú problémáit, ezzel segítséget nyújtanak a felsőbb vezetésnek;

— törekedhetnek a problémák egy részének csapatszinten történő megoldására, az eredmények általánosítására;

— kialakíthatják csapatszinten a hadtápvezetéshez szükséges információk azon rendszerét, amely egyszerűbb, s kizárja a felesleges információk áramlását.

(Meg kell jegyezni, hogy gyakori a hadtáp vezető szerveknél a túlzottan centralizált hadtápvezetésre való törekvés, olyan intézkedések foganatosítása, amelyeket megbízhatóan, önállóan végrehajthatnának az alárendeltek. Az ilyen módszer jelentősen emeli mind a döntést előkészítő, mind a parancs-információk számát.)

A tudományos-kutató munkában fokozni kell az intenzitást a megoldás olyan útjai felé mint:

— a hadtápvezetés operativitásának fokozása elsősorban a hadtáp vezető szervek munkamódszereinek fejlesztése útján;

— a hadtápokmányok, azok tartalmának, elkészítési módjának, továbbításának korszerűsítése;

— az információk feldolgozásának korszerűsítése;

— automatikus vezetési rendszerek kialakítása;

— a gépi eszközök alkalmazásának szélesítése a hadtápvezetésben stb.

Az okmányok cseréjének meggyorsítására, az információ feldolgozásának meggyorsítására folynak kísérletek, figyelembe véve a szövetséges kötelekben való tevékenység követelményeit is. A kísérletek a következők alkalmazására, fejlesztésére, szélesítésére irányulnak:

— kód-jel berendezések;

— gyorsműködésű híreszközök, automatikus rejtjelző és titkosító berendezések;

— képtávírók, rajzos információk továbbítása;

— gyorsműködésű számítótechnika az információk feldolgozására, számvetések elvégzésére, egyik nyelvről a másikra történő fordításra;

— automatizált jelrendszerek;

— komplex automatizált vezetési rendszerek;

— expresz formájú egységes harci okmányok. Ez utóbbiak sikeres bevezetése alapvetően megoldja a problémát, elsősorban hadműveleti vezetési szinten, de nagyrészt csapatvezetési szinten is.

Igen jó tapasztalatok vannak a gépi eszközök alkalmazását illetően, de még nagyon sok kutatómunkára, anyagi befektetésre van szükség, amíg az automatizált vezetési eszközök elterjednek.

Viszonylag egyszerűnek, olcsónak és a közeljövőben gyakorlatilag megvalósíthatónak tekinthető az expresz-formájú egységes harci okmányok kidolgozása és meghonosítása. Emellett ezek meghonosítása előfeltételt jelenthet az elektronikus számítógépek, lyukkártyás számítógépek,

automatizált jelrendszerek, komplex automatizált vezetési rendszerek létrehozásához.

A korszerű harcnak azon jellemzője, hogy a helyzetek gyorsan és élesen változnak, azt is eredményezte, hogy a harcvezetés, ugyanúgy a hadtápvezetés feladatainak egy része áttolódott a harc előkészítő időszakáról a harc végrehajtásának időszakára.

A Nagy Honvédő Háborúban a harctevékenységek előkészítésére, a hadtápbiztosítás megszervezésére jelentős idő állt rendelkezésre. Ez lehetőséget adott az alapos előkészítésre és az együttműködés jó megszervezésére stb. A harctevékenység általában ennek alapján folyt le viszonylag kevés beavatkozással. Ma nem ez a jellemző.

Korszerű viszonyok között a tömegpusztító eszközökkel olyan hatást lehet rövid idő alatt elérni, amely egyik percről a másikra lényegesen megváltoztatja a helyzetet és a megváltozott helyzetnek megfelelően azonnal be kell avatkozni a vezetésnek. A változás az előre kidolgozott rendszabályok érvényesülését gyakran kizárja, így újlag olyan rendszabályokat kell foganatosítani, amelyek lényegesen eltérnek az eredetitől. A hadtápvetésnek tehát a harc végrehajtása időszakában állandóan készen kell lennie a bekövetkezett változásoknak megfelelő beavatkozásra.

A jelzett körülmények között gyakori lesz az az eset, hogy a hadtápvezető szerveknek a helyszínre kell kiszállniuk és ott kell beavatkozniuk. Pl. tömeges atomcsapás következményeinek felszámolása, nagyobb mennyiségű anyagi eszköz átvételének megszervezése stb. De gyakran előfordul az is, hogy a hadtápegység (-alegység) parancsnokok egyes bonyolult esetekben nem képesek az adott feladat végrehajtását megszervezni és a hadtápvezető szerveknek kell kiszállniuk a helyszínen történő segítségnyújtás céljából. Ez a hadtápvezető szervek időnkénti megosztott tevékenységét jelenti. A kikülönített vezetési csoportok működése más esetben is gyakori a korszerű harcban. Ezen kikülönített vezetési csoportok összetételét, tevékenységük rendjét a hadtápvetés által megoldandó feladat jellege, mérete, időtartama stb. határozza meg. E csoportok parancsnokait adott esetben döntési, intézkedési jogkörrel kell felruházni és biztosítani a tevékenységükhöz szükséges feltételeket.

A korszerű harc megszakítás nélkül, éjjel-nappal egyaránt folyik. Ez ugyancsak újabb követelményeket támasztott a hadtápvetéssel szemben. Ilyen viszonyok között a csapatok következő harc feladatának előkészítésére és hadtápbiztosítására nem áll rendelkezésre külön idő (első lépcsőben tevékenykedő csapatokról van szó). Az új harc feladat hadtápbiztosításának szervezését, tervezését tehát a folyó harctevékenységgel egyidejűleg kell végezni. Következésképpen a hadtápvezető szerveknek olyan felkészültséggel kell rendelkezniük, olyan munkamódszerrel kell dolgozniuk, hogy képesek legyenek a jelzett körülmények között maradéktalanul végrehajtani feladataikat. A munkamódszerhez kapcsolódni kell a munka helyes megszervezésének, hogy a hadtápvezető szervek időbeosztása tegye lehetővé huzamosabb ideig a folyamatos tevékenységet (helyettesítés, pihenés megszervezése stb.).

A harctevékenységek nagy mélységben, széles arcvonalon folynak, melynek következménye, hogy a vezetők és vezetettek térben eltávolod-

nak egymástól. Megnehezül a folyamatos összeköttetés fenntartása is, az esetek többségében kizárt a vezetékes összeköttetés, így lényegesen megnehezül a személyes kapcsolatok fenntartása. A bonyolult, a gyors és élesen változó helyzetek közepette pedig a feladatok eljuttatása érdekében a segítő ellenőrzés alapvető módjának kell tekinteni a személyes érintkezést. Ilyen körülmények között követelmény, hogy a szolgálatiág-vezetők is szélesebb látókörrel, ismeretekkel rendelkezzenek, a saját szakszolgálatukon túl többet ismerjenek a hadtápbiztosítás általános kérdéseiből, hogy képesek legyenek magasabb szintű segítséget nyújtani a hadtáphelyettesnek. A hadtáphelyettes nem lesz képes — éppen a jelzett körülményeket figyelembe véve — mindenhová eljutni és gyakran sor kerül arra, hogy személyes képviselőjeként szolgálatiág-vezetőt küldjön ki.

A tömegpusztító eszközökkel mért csapások hatására egyik percről a másikra vezetési pontok teljes állománnyal megsemmisülhetnek, kikapcsolódhatnak a vezetési pontok rendszeréből. Ez a körülmény korszerű viszonyok között parancsolóan követeli a hadtápvezetésben is a tartalékról való gondoskodást. Ahogy az összefegyvernemi törzs minden helyzetben meghatározza, hogy harcálláspont, előretolt harcálláspont kiesés esetén melyik vezetési pont veszi át (ha csak ideiglenesen is) a vezetést, úgy kötelező ez a hadtáptörzsrre is. Az adott szintű hadtápvezetés elé tehát olyan követelményt is kell támasztani, hogy megsemmisülése esetére is biztosítsa a vezetés továbbvitelét, sőt legyen kész arra, hogy szükség esetén, ideiglenesen harcvezetést folytasson. Ennek előkészítése nem csupán abból áll, hogy kijelöljük azt (azokat) a törzset (legyen az akár alárendelt hadtáptörzs is), amely adott esetben köteles átvenni a vezetést, hanem meg kell teremteni a vezetés átvételének feltételeit is (híradó tartalék, szélesebb körű tájékoztatás, folyamatos információ szolgáltatás stb.).

Korszerű viszonyok között sor kerülhet arra, hogy a csapatok békében előkészített vagy akár ettől eltérő harcfeladatot hajtsanak végre közvetlenül a helyőrségből (harckészültségi körletekből). Ilyen eset a hadtáp vezető szerveket is többoldalú, gyors, feszített tevékenységre készíti. Fel kell tehát már békében készülniök az ilyen körülmények közötti tevékenységre.

Az a tény, hogy az elvonuló szárazföldi csapatok minden valószínűség szerint szövetséges sereget kötelékében tevékenykednek, újabb követelményeket támaszt a hadtápvezetéssel szemben. A magasabbegységek alárendelése más nemzetiségű sereget alárendeltségébe elkerülhetetlen lesz. Amikor is más nemzetiségű előljáró szabja meg a hadtápbiztosítás feladatait és irányítja, ellenőrzi a végrehajtást, más nemzetiségű szomszédos hadtáptörzsekkel kell együttműködni, ugyancsak más nemzetiségű hadtápegységekkel, -intézetekkel kell kapcsolatot tartani. Eltérő szokások, munkamódszerek, nem összeszokott vezető szervek, nyelvi problémák nehezítik a hadtápvezetést. A hadtáp vezető szerveknek mindezek ellenére eredményesen kell funkcionálniuk. Ez csak akkor lehetséges, ha a előrelátóan felkészítjük erre a hadtápvezetőket.

A korszerű összefegyvernemi harc megköveteli tehát a hadtápvezetéstől, hogy az bármilyen bonyolult körülmények között is legyen képes

fenntartani a csapathadkép személyi állományának magas fokú erőcsí-
-politikai állapotát és állandó készenlétét a csapatok minden oldalú és
folyamatos ellátására. Bármilyen körülmények között időben hozza meg
elhatározását, szabja meg és juttassa el a feladatokat az alárendeltekhez.
Minden helyzetben készítse fel a hadtápegységeket, -alegységeket az előt-
tük álló tevékenységre és gondoskodják azok minden oldalú biztosításá-
ról. Szervezze meg és állandóan tartsa fenn az együttműködést a hadtáp-
munkában, állandóan ellenőrizze a kiadott feladatok végrehajtását és
nyújtson segítséget az alárendelteknek. Egyszóval a hadtápvezetés min-
den tevékenysége arra irányuljon, hogy bármilyen körülmények között
eredményesen szervezze és maradéktalanul valósítsa meg a csapatok
minden oldalú hadtápbiztosítását.

Ennek érdekében a hadtápvezetés legyen:

— *a szilárd, következetes és felelősségvállaló*: Törekedjen a hozott
elhatározás következetes végrehajtására;

— *rugalmas*: Ne hagyja figyelmen kívül a körülmények változását,
ismerje fel az olyan jellegű változásokat, amelyek a kidolgozott rend-
szabályok megváltoztatását, illetve újabb intézkedések kiadását követel-
lik;

— *operatív*: Legyen képes a gyors, időben történő, sablonmentes,
hatékony beavatkozásra;

— *folyamatos*: A korszerű harc hadtápbiztosítási követelményei nem
engedhetik meg a hadtápvezetés folyamatosságának megszakadását;

— *központos*: Az előjáró hadtáp vezető szervek, illetve a parancs-
nok útmutatásainak megfelelően irányítsa a hadtápbiztosítási feladatok
végrehajtását, szervezze, tervezze azt;

— *tudományos*: A tudományosságnak egyre jobban nő a szerepe és
jelentősége. A hadtápvezetéssel szemben támasztott követelmények ma-
radéktalan teljesítésére csak tudományos alapokon álló hadtápvezetés
képes. A tudományos alapot a hadtáptörzsek jó szervezeti felépítése, a
káderállomány jó kiválasztása, folyamatos korszerű kiképzése, tovább-
képzése, a jó vezetési tulajdonságok kifejlesztése jelenti. A tudományos-
ság — bár a katonai vezetésben a szubjektum is fontos — a helyzet és
a lehetőségek objektív számbavételének képességét, széles látókört, a
technikai eszközök működési elvének ismeretét, a hadtáptechnikai esz-
közök és a hadtápegységek lehetőségeinek maximális kihasználását, mes-
teri, összehangolt alkalmazását jelenti;

— *tervszerűség*: A tervszerűség a feladatok és hatáskörök pontos
elkülönítését, meghatározott munkastílus következetes megvalósítását ér-
vényrejtését, a feladatoknak a helyzet által megkívánt állandó rang-
sorolását, a hadtáperőknek és -eszközöknek a fő feladat végrehajtására
való összpontosítását jelenti;

— *rejtettség*: Feltétlen fontos, hogy titokban tartsuk a foganatosít-
ott rendszabályokat, ezáltal elkerüljük, hogy lépéseket tegyen az ellen-
ség a megvalósítás meghiusítására.

A korszerű harc megköveteli a hadtápvezetéstől, hogy

- a hadtápvezetés legyen összhangban a csapatvezetéssel;
- feleljen meg az előjárók elgondolásának;
- legyen összhangban a harcászati vezetéssel mind tartalmában, mind időszerűségében;
- legyen előrelátó és idejében fogatosítsa a szükséges rendszabályokat;
- legyen koordinált, arányosan centralizált és decentralizált.

Ahhoz, hogy a hadtápvezetés megfeleljen a felsorolt — minden bizonnyal nem teljesen kifejtett — követelményeknek, szükséges, hogy a hadtáp vezetőket úgy készítsük fel, képezzük ki, hogy munkájuk során képesek legyenek megvalósítani és biztosítani e követelmények szerinti hadtápvezetést.

A vezetés céltudatossága, a hadtáptörzsek munkája a csapathadtápban

Deák Péter őrnagy

A vezetés céltudatossága

A vezetés komplex tevékenység. A csapathadtáp vezetésében ez azt jelenti, hogy a gazdasági tevékenység irányításában az általános vezetési szempontok és követelmények egyaránt érvényesülnek. Az egyes vezetési döntéseket úgy kell meghozni, hogy azok a komplex szemléletmód valamennyi tendenciájával egyezzenek.

Vizsgálódásunkat azzal a kérdés felvetéssel kezdjük, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni a csapathadtápot alakító döntéseknél:

1. Az adott egység erkölcsi-politikai állapotának szilárdítása irányába hat-e.
2. Elősegíti-e a harckészültség teljes fenntartását.
3. Növeli-e a kiképzés hatékonyságát.
4. Előmozdítja-e a katonák életkörülményeinek fokozatos javítását.
5. Megfelel-e a gazdaságosság és ezen túlmenően a népgazdasági érdekek követelményeinek.

A vezetői munka általános irányát a vezetés koncepciója határozza meg. Ez a csapathadtáp gyakorlati vezetésében a következőkben jut kifejezésre.

Az előjárók parancsaiban, intézkedéseiben meghatározott elvi követelmények és a gazdálkodás általános helyzetének elemzése alapján minden gazdálkodó, középírányító és felsőbb irányító szerv időszakokra megállapítja a vezetés fő feladatait. Ezek a fő feladatok az 1—2 évre, kiképzési időszakokra kiadott hadtápjellegű intézkedésekben kerülnek megfogalmazásra. Ezek szellemében, de a konkrét körülményeknek megfelelően a negyedéves, havi tervezés során is rögzítik az adott szakasz fő feladatait. E fő feladatok helyes megállapítása, de főleg a gyakorlatban való érvényesítése néhol még rendkívül alacsony színvonalú. Az 1968 és 1969 években lefolytatott felügyeleti szemlék tapasztalatai iga-

zolják, hogy néhány egységnél, magasabbegységnél a fő feladatok meghatározása általános, gyakran üres, sok esetben az előjáró által megszábottak mechanikus átmásolásán alapul.

Ha a fő feladatokat nem vezető testület alapos elemző, tanácskozó munkája alapján határozzák meg, a gazdálkodási tevékenység területein a fő szempontok nem is érvényesülnek egységesen, sőt a vezetés koncepcióját jelentő fő feladatokat még a közvetlen munkatársak sem ismerik. A vezetés ilyen koncepciótlanságából az következik, hogy a gazdálkodó egységnél a munkának, a mechanizmusnak nincs egységes arculata, a különböző gazdálkodó és anyagellátó ágazatok más-más irányban, más-más követelmények kielégítése érdekében dolgoznak. Az ilyen egységeknél nem fészes az ellenőrzés, nem koordinált az irányítás, sok a határidő túllépés, a szolgálatiág-vezetők kapkodnak, gyakoriak a szabálytalanságok, rossz a viszony a parancsnoki állomány és a hadtápszolgálat között és nincs meg a gazdálkodást irányító szervek megfelelő tekintélye.

Vezetéstudományi szakkönyvekben egyre több szó esik a vezetés stratégiájának és taktikájának kérdéséről. Ezt a problémát összhangba hozhatjuk a vezetési koncepció, a megállapított fő feladatok és azok konkrét végrehajtási módszereinek kérdéseivel. Az adott egység hadtápjának vezetésében érvényesülő stratégiát és taktikát azonban ettől függetlenül elsősorban mint a hosszútávú és rövidtávú vezetési módszert kell értékelnünk, és nem szabad összetéveszteni a vezetés koncepcióját, mely elsősorban tartalmi fogalom.

Az adott egység hadtápjának vezetése a vezetési koncepció során meghatározott fő feladatok teljesítésének teljes időtartamára meghatározza a vezetői tevékenység fő módszerét, azaz az irányító munka döntő láncszemét, a vezetés munkamegosztását, szervezeti mechanizmusát, a különböző kapcsolatok tartalmát és rendszerét, a tájékozódás minőségét, mennyiségét és időbeni sűrűségét stb. Az egység ágazati területeken, valamint részidőszakokban e stratégián belül a vezető a munkaerő átcsoportosítása, a tartalékképzés, a személyi kapcsolatok területén vezetési fogásokat, vezetési taktikát alkalmaz.

Nézzünk példát a koncepció, a stratégia és taktika kapcsolatára.

Valamely magasabbegység vagy egység két éves feladatul tűzi ki a személyi állomány életkörülményeinek minden területen való javítását és felemelését egy meghatározott szintre. E fő feladat, mint koncepciót át kell haszna a vezetés minden területét az adott időszakban.

A *stratégia* kialakításánál a hadtáphelyettes elsősorban fő területként az élmezőny és elhelyezési szolgálat kooperációjának irányítását tűzi ki célul, e szolgálatokat és a kisegítő gazdaságot közvetlen irányítása alatt hagyja, a többi szolgálati ágak vezetését helyettesen keresztül valósítja meg. Az építőipari vállalatokkal, elhelyezési felügyelőséggel, termelőszövetkezetekkel rendszeres és állandóan kapcsolatot tart a kölcsönös segítség lehetőségeinek fenntartása érdekében. A társadalmi szerveket rendszeresen tájékoztatja a célkitűzés végrehajtásáról, javaslatot tesz a pártszervek felé az életkörülmények helyzetének megtárgyalására, és a parancsnoktól e területen teljes hatáskört kér.

Taktikai lépésként a KISZ védnökségét kéri bizonyos építkezések, átalakítások végrehajtására, egyes parancsnokokat mintakörletek berendezésén keresztül élenjáró szintre hoz, jutalmazásra, premizálásra javasolja az e téren jelentős eredményeket elért tiszteket, politikai tájékoztatókat és információkat tart különböző kérdésekben stb.

A vezetői időszükséglet és a munkarend problémája

Minden szintű parancsnok, de főleg a csapathadtápban dolgozó tisztek állandó problémája az időhiány. Ez a kérdés különösen a legutóbbi 5—6 évben jelentkezik kiélezetten. Az időhiányt — főleg az alsóbb gazdálkodó szerveknél — elsősorban a vezető, illetve tisztii állomány létszámának növelésével kívánják megoldani. Ez az út tapasztalatok és „Parkinson törvénye” alapján a munka elbürokratizálódásához vezet és nem szünteti meg a vezetői túlterheltséget.

Mi az oka az utóbbi években jelentkező panaszoknak?

Előző cikkemben már utaltam az úgynevezett információ válságra. A vezető döntéseihez bármely szinten ma számos befolyásoló tényező, adat, mutató stb. szükséges. Ezek beszerzése, feldolgozása, rendszerezése és tovább jelentése önmagában is nagymennyiségű munkát jelent, de maga a döntés előtt alaposan mérlegelni kell. Ma a csapathadtápban részben jelentős munkatöbbletet jelent az elvi anyagok, rendeletek, nyilvántartások, statisztikai elemzések tanulmányozása, de plusz munkához vezet az az adatszolgáltató tevékenység is, mely az előjáró felé irányul. E válságot csak a vezetői tevékenység magas szervezettségével az információk és ismeretek leszűrésével, áttekinthető tervező munkával lehet megoldani.

A vezetői tevékenység perspektivikus (távlati), illetve operatív ténykedésre oszlik fel.

Az ezred hadtáptörzsek munkájának e szempontból történő felosztását, csoportosítását és a tervezési területeket az 1. sz. melléklet ábrázolja.

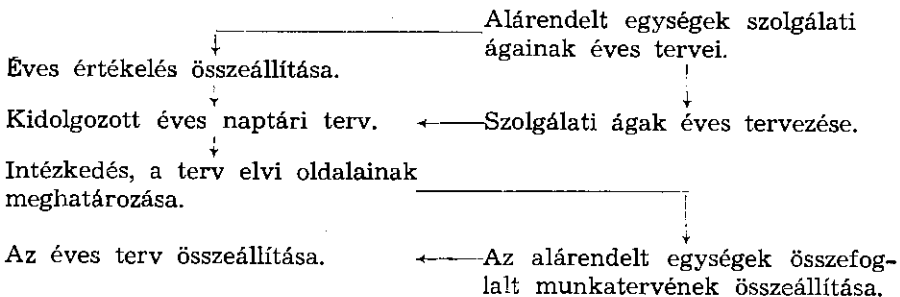
A helyes munkarend tulajdonképpen a bizonyos időszakokban visszatérő megismétlődő, mondhatni állandó feladatok elvégzéséhez szükséges idő meghatározása. Naponta állandóan visszatérő feladat az ezred hadtápjában többek között az aláírás, az elhelyezési körlet objektumainak lejárása, a nyilvántartások naprakészsége érdekében történő folyamatos adminisztrációs munka, magasabb szinten rendeletek, folyóiratok tanulmányozása stb. Hetenként ismétlődő feladat a referálás, eligazítás, törzsértekezlet stb. és havonta is jelentkezőnek ismétlődő feladatok. Ezek állandó időbeni csoportosítása, ésszerű, átgondolt elrendezése jelenti a munkarendet. Ezen a téren számos zavarral, rendszertelenséggel találkozunk. Az egyik felügyeleti szemlén ellenőrzött ezrednél az élelmezési szolgálatvezető tevékenységére az volt a jellemző, hogy az okmányjellegű munkához naponta háromszor fogott hozzá és azt ilyenkor 1—1 óráig végezte. A közte levő szünetekben kiszaladgált a konyhára, ellenőrizgette a vételező gépkocsit, újra ellenőrizte az étkezéseket stb. Az időrendnek egyik hibája tehát az, hogy az elfoglaltság nem körültekintően van megállapítva, nem biztosítja egy-egy kérdéssel való huzamos, nyugodt foglalkozást.

Az időbeosztások másik hibája, hogy nem alkalmazkodik a vezetői munka általános természetéhez. Ilyen hibák eredményeként mutatkozik meg, hogy egyes helyeken az úgynevezett napi pontosításokat (ha erre egyáltalán szükség van) a munkaidő utolsó negyedórájában tartják. Ilyenkor mindenki haza akar menni, nézi az óráját, ezért a megbeszélés mélysége teljesen hiányzik.

A munkarend felépítésénél arra is ügyelni kell, hogy az aktív jellegű tevékenységet tegyük a fáradékonyabb időszakokra és a különböző elméleti, elvi anyagok tanulmányozását, elemző munkát, tehát a bizonyos fokig passzív vezetői tevékenységet a szellemi pihenséghez közelebb álló időszakokra. Az állandó munkarend csak akkor jó, ha megfelelő hézagokat biztosít és tartalék idővel rendelkezik. A tartalék időket fent kell tartani az állandó munkarendre épülő operatív tervezésben is. Az állandó munkarend által biztosított hézagokat azonban időszakos munkaterveknek kell kitölteniük.

A megfontolt, körültekintően elkészített munkaterv sok esetben képes áthidalni a vezető túlterheltségét, és el lehet a feladatokat úgy rendezni, hogy mindenre jusson idő. Ehhez azonban az kell, hogy az adott gazdálkodó egység szintjén ki legyen alakítva a havi munkatervezés általános metodikája, rendszere, melynek keretében az összes szükséges tényezőket figyelembe lehet venni. Nagyon sok helyen a havi munkaterv elkészítése formálisan történik, a havi előjárói tervek mechanikus másolásán alapul és éppen ezért az első héten mindjárt fel is borul. Az ilyen vezetők lobogtatják munkatervüket és arra hivatkoznak, hogy az állandóan ütközik, és azért nem tudnak dolgozni. A helyes önbírálat az lenne, ha úgy lobogtatnák munkaterveiket, hogy *amiatt* nem tudnak dolgozni.

Az éves (időszakos) tervek elkészítésénél már kevesebb tényezőt kell figyelembe venni. E tervek kialakításában azonban hatékonyabb szerepe van az elemzésnek, az alárendeltek tervező munkájának, sőt a közép-szintű (pl. hadosztály vonatkozásában) tervezés lényegében az alárendeltek által megalkotott végrehajtási tervek és az előjáró által kiadott vezetési tervek összhangba hozásából áll. Ennek megfelelően egy magasabbegység hadtáptörzs időszakos munkatervének elkészítésében a következő sémát figyelhetjük meg:

A tudományos és tapasztalati szempontból helyesen kialakított munkarend, továbbá a tájékozódás, feladatmegszabás és ellenőrzés rend-

szere állandóan ismétlődő algoritmust biztosít az előjárókkal, együttműködő szervekkel, beosztottakkal való közvetett és személyes érintkezésében és ez az algoritmus biztosítja, hogy a vezető személyes távolléte esetén is az adott mechanizmus helyes ütemben, irányban működik tovább.

A csapathadkép irányításában jelentkező algoritmikus rendszer biztosítja a szolgálatok állandó vezettségének *katonai* követelményét és a legoptimálisabb gazdálkodási döntésekhez szükséges információk meglétének *gazdasági* követelményeit.

Az állandó vezettség természetesen éppen a megfelelően szabályozott rendszerben nem jelenti a beosztott személyek állandó, kapkodó, sokszor zaklatás jellegű ellenőrzését, beszámoltatását.

A helyesen szabályozott rendszerben az előre megszabott feladatok teljesítéséről való tájékozódás és iránymegszabás lehetősége biztosítva van. A végrehajtásról a feladatot megszabó hadtáphelyettes vagy hadtáptiszt optimálisan szabályozott időközökben tájékozódik és abban az esetben, ha az itt nyert információk az eredetileg megszabott iránytól való eltérést mutatják, kiegészítő intézkedésekkel kell a tevékenységet az eredeti irányba terelni.

Szabályozott és szabályozatlan tevékenység

A vezetési mechanizmussal kapcsolatban kifejtett álláspontunkat az élet egy sor egység, magasabbegység, intézmény életében bizonyította. A megfelelő szinten szervezett vezetői munka biztosítja, hogy minden beosztott meghatározott időre ismerje feladatát, a gépezet automatikusan működjék és ezáltal a vezető jelentős ideje szabaduljon fel.

Jól beolajozott hadtáptörzsből a hadtáphelyettesnek mind kevesebbet kell foglalkozni személyes, operatív vezető tevékenységgel, és ezáltal mind nagyobb lehetősége van jelentős, távlati döntésekhez szükséges információk megszerzésére, azaz elemzésre, ellenőrzésre, dokumentumok tanulmányozására stb.

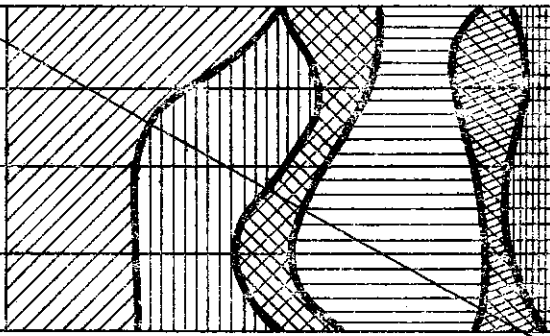
Az ideális helyzet az, amikor a szabályozott munkarendtől, tervekben, parancsokban és a szabályzatokban meghatározott feladatoktól nincs eltérés és a hadtáphelyettesnek úgyszólván egyáltalán nem kell a munka menetében belefolytania. Az ilyen ideális állapotra vonatkozik a munka természete szerinti időelosztás alábbi grafikus változata, melyet csapathadkép törzseknek az ideális munkarenddel kapcsolatos véleményének összegezéséből, spekulatív úton alakítottam ki, ezért nem tapasztalati, méréseken alapuló adatokat tükröz.

Az ábrán azt kívántam érzékeltetni, hogy a gazdálkodás vezetésében és végrehajtásában a különböző szinteken milyen arányban jelentkezik a vezető személyes, manuális tevékenysége, operatív irányító munkája, ellenőrző funkciója és az elvi jellegű tevékenység. Ezek az elvi arányok vezetői elképzelések alapján alakultak ki.

Ugyanakkor a valóság, — melyet az egyik magasabbegységünknel és alárendeltjeinél végrehajtott vizsgálat és mérés alapján kaptunk — az alább bemutatott grafikonon fejeződik ki, ahol a szabálytalan, görbe vonalak az általános koncepció és rendszer hiányát demonstrálják.

VEZETŐ SZERVEK	ELVI TEVÉKENYSÉG PERSPEKTIVIKUS MUNKA		OPERATIV TEVÉKENYSÉG	SZEMÉLYES MUNKA
SEREGTESTEK HÁDTÁP TÖRZS				
HADOSZTÁLY HÁDTÁP TÖRZS	TANULÁS TARTÓS INFORM.	ELLENŐRZÉS		
EZRED HTP. H.				
VÉGREHAJTÁS- BAN DOLG.				

 KIK
  SZEMÉLYES MUNKA
  ÉRTEKEZLET
 ELLENŐRZÉS
  SZABÁLYOZATLAN
  SZOLGÁLAT

MAEG. PK. HTP. H.	
HO. HTP. TÖRZS	
E. PKH. HTP. H.	
E. HTP. TÖRZS.	

Az ábrán jelentkező görbe vonalak elsősorban a meghatározott koncepcói és rendszer hiányát bizonyítják.

Nyilvánvaló, hogy a vezető napi vagy heti időbeosztására nem lehet receptet adni. A munkarenddel, a vezetés funkcióival, a szabályozott és szabályozatlan tevékenységgel kapcsolatos fejtegetéseink után azonban ebben a vonatkozásban is levonhatunk néhány következtetést:

— az egyes személyek munkarendjét úgy kell kialakítani, hogy a kapcsolódó feladatok egymásba folyjanak és ne kelljen váratlanul jelentkező üres időket kitölteni;

— a munkarend felépítésénél nem szabad az egyes gazdálkodással kapcsolatos feladatokat elaprózni, hanem azokat (pl. a nyilvántartások vezetését) a napon belül legkedvezőbb időben, de egyszerre és egyfolytában kell végezni;

— ne érintkezzünk indokolatlanul sokszor, különféle formában a beosztottakkal, hanem a különböző tevékenységi formákat figyelembe véve igyekezzünk azt egy-egy alkalomra sűríteni;

— meghatározott módon kell kialakítani a szabályozott, szabályozatlan és szabályozott operatív (tartalék) tevékenység arányát. Bizonyos tapasztalatok szerint az ezredhadtápban ezek az arányok egy átlagos, az egész napot igénybe nem vevő, helyőrségben eltöltött gazdálkodási nap vonatkozásában a következőképpen alakulhatnak:

szabályozott tevékenység	50 ⁰ / ₀ 4 —4,5 óra,
szabályozatlan tevékenység	20 ⁰ / ₀ 1,5—2 óra,
szabályozott operatív	30 ⁰ / ₀ 2 —3 óra.

A gyakorlatban olyan változat alakulhat ki, hogy a reggel végrehajtott helyszíni tájékozódás (operatív) után az adott szolgálatiág-vezető vagy hadtáphelyettes az egész délelőtti időben a munkatervben részére meghatározott hosszabb tevékenységet igénylő feladatát végzi (szabályozott).

A napi kiképzési idő közvetlen befejezését megelőző és követő, úgynevezett déli időszakban lehetőség van az előző nap vagy aznap reggel felgyülemlett aprólékos teendők elvégzésére, posta átnézésére, egyes al egységek, illetve hadtápjelöltek futó meglátogatására, rövidebb ellenőrzésekre (szabályozatlan tartalék idő).

A napi munkaidő végét megelőző 1—3 órában a beosztottakkal való kapcsolatfelvételt, referálást, aláírást, levezetett nyilvántartások ellenőrzését, tárgyalásokat, külső szervezetek végzendő ügyintézését célszerű beállítani (szabályozott operatív).

A heti munkaidő felosztásánál (helyőrségben töltött, alapján gazdálkodási tevékenységgel foglalkozó munkahét) a következő arányok alakultak ki:

szabályozott	60 ⁰ / ₀
szabályozatlan	15 ⁰ / ₀
szabályozott operatív	25 ⁰ / ₀

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a hét három-négy napjára meghatározott, havi munkatervben rögzített vezetői tevékenységet célszerű tervezni. Egy-két napon meghatározott, de konkrét tartalommal az adott időszakban kitöltött operatív tevékenységet, ellenőrzést, feladatmegszabást, beszámoltatást tartunk, értekezletet folytatunk le, kb. egy napot az idejével helyesen gazdálkodó hadtáphelyettes szabályozatlan tevékenységre tartalékol.

A tartalék időt a vezető két esetben kényszerül igénybe venni:

- ha a helyzet, a követelmények, az előjárók vagy alárendeltek tevékenysége következtében rendkívüli feladatokat kell megoldani;
- ha a vezetői tevékenységében időzavarba kerül.

A csapathadtápban hosszú időt eltöltött tisztek tapasztalatai szerint a leggyakoribb időzavarok az alábbiakból adódhatnak:

- a munkarend vagy a munkaterv megsértése, akár a hadtáphelyettes, akár a vele kapcsolatban levő más személyek részéről;
- indokolatlan, álsürgős ügyek (tehát szabályozatlan tevékenység) nem megfelelő időben történő rendkívüli intézése;

— az adott feladat végrehajtásához szükséges idő helytelen felmérése;

— feleslegesen elnyújtott, sokszor feleslegesen összehívott értekezletek és rendezvények;

— az adott foglalkozáshoz szükséges adatok hiányos és pontatlan volta;

— ha a vezetőt rendszertelenül személyesen zavarják, állandóan csörgő telefon felvételére kényszerül stb.

Az elmúlt 4—5 évben, amióta a vezetés színvonalának megjavításával intenzívebben foglalkozunk, úgyszólván valamennyi csapatgazdálkodó egységünknel már kialakult bizonyos fokú vezetői munkarend a hadtáptörzsekben belül. A vezetés higgadságának biztosítása érdekében általánosan bevezették az úgynevezett reggeli eligazításokat. Ennek egyik formája az, hogy a hadtáp szolgálatiág-vezetők, hadtápegységek parancsnokai személyesen jelentkeznek a hadtáphelyettesnél, ahol egyesek közülük rövid konkrét feladatokat kapnak. Ez a reggeli eligazítás bizton-ságot ad a vezetőnek, s lehetővé teszi, hogy beosztottait figyelmeztesse feladataikra, meggyőződjön jelenlétükről, tájékozódjon napi tervezett tevékenységükről és felmerült váratlan feladatokban intézkedni tudjon.

E reggeli eligazításoknak számtalan konkrét formája alakult ki. Ugyanakkor egyre inkább jelentkezni kezdtek e rendszer időszerűtlenségére mutató hibák is. Említsünk meg ezek közül néhányat:

— a reggeli eligazítások gyakran hosszabb ideig tartó értekezletté, rosszabb esetben „beszélgetéssé” alakultak át;

— a reggeli eligazítás ténye valósággal ingerelte a hadtáphelyettest, hogy nem egészen megalapozott ötletek alapján intézkedésekkel halmozza el szolgálatiág-vezetőit és ezzel megnehezítse napi munkatempójuk betartását;

— az eligazítás azokat is feltartotta, akik számára semmiféle feladat nem jelentkezett;

— a reggeli eligazítás megnövelte a személyekkel fenntartott napi érintkezések számát.

Olyan helyeken, ahol a szabályozott munkarend magas színvonalú, el lehet hagyni a reggeli eligazításokat és a rendszeres feladatmegszabást heti időszakra lehet korlátozni. Ennek ellenére fenn lehet tartani a napi érintkezés lehetőségeit meghatározott időben azokkal, akik részére kö-zölni való adódik.

A gyakorlatban olyan belső munkarenddel is találkozunk, ahol a hadtáphelyettes a következő időszakokban foglalta le szolgálatiág-vezetőit:

1. a reggeli eligazításkor,

2. a hadtáphelyettes által a délelőtti órákban végrehajtott objektum és irodalátogatás alkalmával,

3. a délutáni referálási vagy aláíratási időben,

4. a munkaidő végén (jelentkezniök kellett a hadtáphelyettesnél).

Többször megemlítettük a hadtáphelyettes, illetve szolgálatiág-vezető által a laktanya vagy objektum területén bizonyos időszakonként végre-

hajtott helyszíni bejárást. Célszerűnek látszik ezzel a kérdéssel részletesebben is foglalkozni.

Az úgynevezett „körmenet” a szabályozott operatív vezetői tevékenység igen jó eszköze. Ilyen alkalommal az adott hadtáptiszt összesűrítve gyakorolhatja a vezetés számos funkcióját, tájékozódhat, kisebb jelentőségű kérdésekben döntésre juthat, utasíthat, a helyszínen ellenőrizheti intézkedéseinek folyamatos végrehajtását, szociális jellegű tevékenységet végezhet, beszélgethet beosztottaival, az egység katonáival stb.

Ez a módszer egységeink nagy részénél már szokássá vált és megvalósításának több konkrét formájával találkozunk. Van, aki rendszeresen ugyanazon az útvonalon, van, aki egyedül, mások törzsükkel, egyesek azonos, mások mindig más időpontban szokták végrehajtani.

Egység hadtáp törzsek vezetői munkájának csoportosítása

Perspektivikus munka	Tervezett, szabályozott tevékenység			Szabályozatlan tevékenység
	negyedévi, havi munka	heti munka	napi munka	
<p>A vezetés koncepciója, perspektivikus (éves, időszakos, két éves) célok kitűzése, módok meghatározása, stratégiai megfogalmazása.</p>	<p>Az éves időszakos, perspektivikus tervek-ből és a folyamatos munka során felmerült tényezőkből jelentkező előre felmért és elemzett feladatok.</p> <p>Havi munkaterv, határidő előjegyzés.</p>	<p>Nem önálló munkatervezési időszak, a havi feladatok pontosított végrehajtása és szabályozott operatív tevékenység megvalósítási szakasza.</p> <p>Havi munkaterv, határidő előjegyzés, a hétre külön megadott és pontosított feladatok eligazítás alapján.</p>	<p>Az adott napra tervezett feladatok végrehajtása, mindennapos tevékenység, információadás, döntések, havi terv pontosítása.</p> <p>Munkaterv, heti feladatpontosítás, előző napi rendkívüli feladatmegszabás.</p>	<p>Akadályelhárítással kapcsolatos operatív beavatkozás, szabályozatlan tevékenység, váratlanul jelentkező feladatok és problémák megoldása, azok végrehajtásának ellenőrzése.</p> <p>Napi tartalék idő szabályozatlan tevékenységre.</p>
	<p>Időszakosan (félévenként, negyedévre, hónapra, hétre, napra) az állandóan visszatérő feladatokat hosszú időre tartósan meg lehet határozni, ezeket időben csoportosítani lehet és ennek alapján tartalék időt tartalmazó állandó munkarend alakítható ki.</p>			

A hadtápmánőver tanulságai a második világháború hadműveleteinek tapasztalatai alapján

Körmeny István alezredes

A második világháború manőverező hadműveletei a hadtápmánőver kérdéseit illetően, több tanulságos példával szolgálnak. Ezeknek és az általunk részleteiben vizsgált hadműveleteknek tapasztalatai, a korszerű hadműveletekben is érvényes olyan elvi tételek helyességét igazolják, mely szerint *a hadtápmánőverek bonyolult formában, a különféle összefüggések láncolatán keresztül jelentkeznek.*

Kérdéscsoportonként a következőkben vizsgált tapasztalatok tükrözik a hadművészet törvényszerűségeinek, a hadtápbiztosítás elveinek, a biztosítási ágak manővereinek, az előljáró és alárendelt manővereinek, a csapatokkal együtt vagy önállóan végrehajtott, tervezett vagy módosított hadtápmánővereknek összefüggéseit és azt, hogy a hadtápmánőverező tevékenysége manőverező jellegű hadműveletekben, az eredményes működés feltétele, a vezetés kezében — a csapatok folyamatos el látásán keresztül — a siker elérésének eszköze, záloga.

Ugyanakkor megfordítva, a hadműveletek során is bebizonyosodott, hogy amikor és ahol a hadművészet törvényeit megsértették, a hadtápmánőver nyújtotta kedvező lehetőségeket nem vették számításba, amikor és ahol a hadtápmánőverben (a hadtápmánőverrel) nem manővereztek, a manővereket helytelenül (pl. sablonosan), vagy elkésve tervezték, hajtották végre, a csapatok ellátásának folyamatosága törést szenvedett, a csapatok anyagihiánnyal küzdöttek és a nehézségeket csak komoly erőfeszítések, nagy veszteségek árán lehetett leküzdeni, illetve ilyen okok kudarchoz vezettek.

A hadtápmánőver kérdéseiben számunkra a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának hadműveletei alapján levonható tanulságok hasznosak leginkább, így elsősorban ezeket vizsgáljuk, elemezzük. Ugyanakkor nem mellőzhetjük azoknak a gazdag tapasztalatoknak némelyikét sem, melyeket az akkori szövetséges csapatok, illetve a szembenálló ellenség részéről lehet leszűrni.

Elvi és szervezeti összefüggések

A korszerű hadműveletek hadtápbiztosításával kapcsolatban olyan megállapítás elvi helyességét, mely szerint csak rugalmas biztosítási rendszerben működő hadtáp képes érvényre juttatni a hadművészet törvényeinek helyességét, a második világháborúban résztvevő államok hadseregeinek tapasztalatai is igazolják. Ezek a tapasztalatok azt mutatják, hogy *a rugalmas hadtápbiztosítási rendszer kialakításának követelménye a hadművészet törvénye, mely a fegyveres küzdelem során előbb vagy utóbb érvényre kell jusson.* Ez a fejlődési folyamat a nagy államok hadseregeiben világosan kimutatható.

Az akkori szövetséges *angol-amerikai csapatok* hadtápbiztosítási rendszerének rugalmasságát — saját megállapításaik szerint is (1) — nagymértékben gátolta az agyonszervezettség, a rendkívül felduzzasztott, hatalmas anyagi eszköz készletekkel túlterhelt, nagyszámú hadtápegységgel és intézettel rendelkező hadtápszervezet, valamint a személyi állomány és a gépjárművek helytelen aránya.

Az angol-amerikai hadosztályok létszámának csaknem fele (14 235 főből 7000 fő) a hadtáphoz tartozott (2). Az európai hadműveletek idején a hadtápegységek és intézetek személyi állománya (nem számítva az ezred, hadosztály, hadtest és hadsereg hadtápopokat), a hadszíntéren levő csapatok létszámának mintegy 20%-át tette ki. A hadtáp személyi állománya a partraszálláskor félmillió, 1945 április 30-án pedig közel egymillió fő volt (3).

Az európai hadszíntéren küzdő amerikai hadosztályok szervezésére általában a gépjárművekkel való túlterheltség volt jellemző. Az Észak-Franciaországban, valamint Olaszországban partraszálló hadosztályoknál 5—14 főre jutott egy gépkocsi, ami azt jelentette, hogy a hadosztályok személyi állományának 11—13%-a a gépjárművek kiszolgálásával volt elfoglalva. Emellett a hadosztály mégsem volt mozgékony, mivel rengeteg volt a $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{2}$ tonnás gépjármű. Így a hadosztályt egy lépcsőben nem lehetett szállítani, a hadosztály menetoszlop hossza pedig meghaladta a 300 km-t, az oszlopbasorolás és szétbontakozás pedig 6—8 órát vett igénybe (4).

A szövetséges hadseregben a hadtápbiztosítás részletkérdéseire az egyes ellátási ágak főnökei feleltek, munkájukat azonban a hadtápvezetés nem hangolta össze, hiányzott közöttük az együttműködés és a felelős vezető nem volt képes irányítani az egyes ágak munkáját. Ennek következtében a hadműveleti vezetést nem lehetett összehangolni az anyagtervezéssel, az anyagszállítás pedig nem a ténylegesen meglevő szükségletnek megfelelően történt. A hadseregszervezésnek nem voltak saját szállítóeszközeik, a szükséges szállítóteret az utánpótlási övezet parancsnokságtól igényelték (5).

Az angol-amerikai hadvezetés a Nyugat-Európában vívott hadműveletek során, több alkalommal volt kénytelen felülvizsgálni a harcolók és a hadtáp között fennálló rendkívül kedvezőtlen arányt és ezt különféle intézkedésekkel igyekezett megfelelőbbé tenni (6), pl. úgy, hogy a hadosztályhadtápban a férfiakat nőkkel váltották fel, a légielő kiszolgáló csapatától pedig a felesleges személyeket elvették (7).

A nem eléggé rugalmas hadtápbiztosítási rendszer és a hadtápszervezet hiányosságai végeredményben oda vezettek, hogy a csapatok gyakran anyagihiánnyal küzdöttek, majd ilyen tapasztalatokon okulva a had-

tápban később (1945 januárban több hónapra szóló) felesleges készleteket halmoztak fel és rejtettek el, ami viszont mozgékonyágukat gátolta és manőverezőképességüket befolyásolta kedvezőtlenül.

1944 nyáruatóján, amikor Észak-Franciaországban az angol-amerikai csapatok utánszállítási útjai 400—600 km hosszúra nyúltak meg és a Szajna hídjainak romboltsága miatt az utánpótlást csupán gépkocsik és részben légi szállító eszközök igénybevételével lehetett lebonyolítani, az 1. amerikai hadsereg hadianyag és élelem készletei szeptember 1-én kb. 4 napra voltak elegendők. Az utánpótlás nehézségei miatt a csapatok ellátottsága szeptember 8-ára 0,7 nap ellátmányra csökkent, 11—12-én pedig az amerikai parancsnokság már a németektől zsákmányolt készleteket volt kénytelen igénybe venni (8). A 3. amerikai hadsereg ellátottsága még rosszabb volt és semmivel sem volt kedvezőbb a 2. angol hadsereg anyagi helyzete sem, holott részére az amerikai szállító gépkocsik és repülőgépek (9) naponta 1000 tonna anyagot szállítottak (10). Így az Észak-Franciaországban levő három szövetséges hadsereg ellátására naponta szükséges 20 ezer tonna anyag helyett, mindössze 13—15 ezer tonna érkezett (11).

Természetesen helytelen lenne a nyugati szövetségesek minden ellátási nehézségét és az ebből keletkező kudarcaikat csupán a hadtápbiztosítási rendszer és ezen belül a hadtápszervezet hiányosságaira visszavezetni, azonban kétségtelen, hogy ezek is közrejátszottak a csapatok elégtelen ellátásában.

A szovjet hadsereg hadtápjá a Nagy Honvédő Háború éveiben lényeges változásokon ment keresztül és a rugalmas hadtápbiztosítási rendszer kialakításának, a hadtáp manőverezőképesség és mozgékonyág növelésének irányába fejlődött.

A háború kezdeti időszakában vívott hadműveletekben bebizonyosodott, hogy a helyhez kötött, többségében állandó jellegű, nagyszámú hadtápegységgel és intézettel rendelkező nehézkes hadművelési hadtáp nem felel meg a manőverező háború követelményeinek. Ugyancsak nehézkesnek bizonyult a csapathadtáp is.

A hadtápbiztosítási rendszer rugalmasságát a szovjet hadseregben oly módon igyekeztek növelni, hogy a hadtápegységek és intézetek egy részét a csapathadtápból a hadsereghadtápbba, a hadsereghadtápból a frontheadtápbba szervezték át, a frontheadtáp felesleges, helyhez kötött anyagi alapjait a központi szervek alárendeltségébe utalták, mozgékonyra tették, illetve a hadtápegységek és intézetek számát csökkentették.

Ezek a rendszabályok nagymértékben növelték a hadsereghadtáp manőverezésre való alkalmassági fokát, amit még fokoztak azért, hogy a hadtápban egyre több gépkocsi szállító eszközt rendszeresítették, növelték ezek teherbíró képességét és teljesítőképeségét; egészségügyi hátraszállításra és anyagi eszköz készletek utánszállítására légi szállító eszközöket vettek igénybe; üzemanyag szállítására csővezetékkel fektettek le; a munkaigényes rakodást gépesítették; a hadsereghadtáp egy részét pedig közútra telepítették (előretölt anyagi alap részlegek).

A megfelelő hadtápbiztosítási rendszer kialakításával és a hadtápszervezet megváltoztatásával kapcsolatban levonható a korszerű hadműveletekre vonatkoztatható legfőbb tanulság, hogy míg a második világ-

háborúban, ha a hadtápbiztosítás mindenkori rendszere nem felelt meg a hadművészet által támasztott követelményeknek, ha nem volt eléggé rugalmas, akkor ennek megváltoztatásához a háború kezdetén vívott hadműveletek tanulságai kellő alapot szolgáltatottak és ehhez megfelelő idő állott rendelkezésre. Ugyanakkor napjainkban erre már nincs lehetőség, mivel a háború kezdetén folyó haditevékenység a háború egész kimenetele szempontjából meghatározó jelentőségű. Így a hadtápbiztosítás meglévő rendszerének átszervezése az első hadműveletek tapasztalatai alapján nem lehetséges, illetve súlyos következményekkel járhat.

Számos tanulsággal szolgálnak a második világháború hadműveletei *a hadtápbiztosítási elvek történeti jellegének és a hadtápmánőverek kapcsolatainak vonatkozásában is.*

A hadtáp erőkiejtés összpontosításának elve a szovjet hadseregnél olyan formában érvényesült, hogy amikor a hadműveleti vezetés az erőket és eszközöket a főcsapás irányába összpontosította, az előljáró hadtápvezetés — az alárendelt hadtáptagozatok érdekében — egyes hadtápbiztosítási feladatokat magára vállalt, erőit és eszközeit manőverek révén felzárkóztatta a csapathadtápra, ellátó szerveit a csapathadtápban telepítette, illetve a főcsapás irányába támadó csapatok hadtápbiztosítása érdekében a csapathadtápbba ugyancsak manőverek révén erőket és eszközöket különített ki. Más esetekben egyes hadtápegységek felhasználását az előljáró saját kezében összpontosította és központiasan használta fel.

1944-ben, a Balti-tengermellék felszabadításáért vívott hadműveletben, az 1. Balti Front hadtáptörzs csupán egy gépkocsi szállító dandárral rendelkezett, amivel a csapatok minimális anyagszükségletének is csak mintegy 40—45%-át tudták kielégíteni. Ezért a frontheadtápot és a hadsereghadtápot a hadosztályraktárak mögé 50 km távolságra telepítették, a front összes gépkocsi szállító eszközeinek több mint 50%-át a front hadtápfőnök kezében összpontosították, a front gépkocsi szállító park teljesítőképességét pedig a szákmányolt tehergépkocsik helyreállítása révén növelték: júniusban 21 054, júliusban 24 736, augusztusban 31 639 db gépkocsit javítottak meg (12). A gépkocsi szállító eszközök manővere révén 1944-ben, az 1. Belorussz Frontnál, a gépkocsi szállítóteret a többi front rovására összpontosították és így 3 697 db front- és hadseregrendeltetésű szállító gépkocsi összpontosításával, 9 600 tonna teherbíróképességű szállító parkot hoztak létre (13).

Ugyanennek az elvnek megsértése, az erők és eszközök szétforgácsolása súlyos következményekkel járt és a csapatok ellátásában nehézségeket okozott. 1944 nyarán, a Jobbparti Ukrajna felszabadítása után végrehajtott manőverező jellegű Lvov—szandomiri támadó hadműveletben, egyes hadseregek-nél az utánszállítás nehézségeit úgy igyekeztek leküzdni, hogy a hadsereg gépkocsi szállító eszközeit a szolgálati ág vezetők között szétosztották, ami a hadtáp főerőkifejtés helyett (jelen esetben üzemanyagellátás), az erők és eszközök szétaprózását eredményezte és az anyagi biztosítás problémáit nem oldotta meg. Ugyancsak szétforgácsolták a vasúti helyreállító csapatokat is (négy irányba használták fel őket, két vasútvonal szakaszon való összpontosítás helyett), sőt részenként, az ellenség ellenlökéseinek elhárítására vetették be őket.

Napjainkban is igen tanulságosak azok a tapasztalatok, melyeket a katonai szövetségekbe tömörült államok hadseregeinek ellátása terén lehet leszúrni az Észak-Franciaországban partraszállt angol—amerikai hadseregek hadműveletei alapján (az egyik állam hadserege egyidejűleg más nemzetiségű hadseregeket is köteles ellátni), amikor két amerikai és egy

angol hadsereg igyekezett előretörni Németország határai felé. Ebben a helyzetben a szövetséges hadvezetés az anyagpótlást három hadsereg helyett egy hadsereg mögött összpontosította, sőt a normandiai kikötőkben paratratett hadosztályokkal érkező anyagi eszköz készleteket is az üldöző hadsereg ellátására használta fel.

Igen tanulságos továbbá a második világháború több hadműveletében érvényre jutott *arányosság elve*, illetve az elv megsértése, vagyis amikor — az utóbbi esetben — a hadtáp előtt álló feladatok nem voltak arányban a rendelkezésre álló erőkkel és eszközökkel, illetve amikor az ebből keletkező hátrányokat manőverek révén nem küszöbölték ki.

A Lvov—szandomiri hadműveletben, amikor elmulasztották a hadseregek között a szállítóeszközökkel való manőverezést, a főirányban támadó hadseregek kevesebb szállítóterrel rendelkeztek, mint a kisegítő irányban alkalmazott, rövid szállítási távolság miatt amúgyis kedvező helyzetben levő hadseregek. Ennek az lett a következménye, hogy a főcsapás irányába küzdő hadseregek a szükséges anyagszállításokat (napi 0,25 ja. üzemanyag, 1 ja. élelem, 0,1 ja. lőszer) nem tudták végrehajtani, a hadművelet 6—7. napjától kezdve anyagihiányok keletkeztek és amikor az utánszállítási távolság meghaladta a 200 km-t, a lőszer és egyéb anyagok egy része a megindulási körletben várt elszállításra.

A hadtápbiztosításon belül *a megfelelőség elve* úgy érvényesült, hogy a manőverezőbb szervezési kötelekekhez azonos fokkal rendelkező hadtápot szerveztek, illetve a régebbi kötelekek hadtápjait, különféle szervezési változtatások révén igyekeztek manőverezőképesebbé és mozgékonyabbá tenni. Amikor pedig ezt az elvet megsértették vagy nem vették figyelembe, a felmerülő problémákat az erőkkel és eszközökkel való manőverezés révén igyekeztek megoldani. Így pl. a belorusziai hadműveletben a közúti biztosítás súlyos helyzetén a szovjet hadtápvezetés úgy igyekezett segíteni, hogy a hadművelet megkezdéséig a közúti csapatokat a főcsapás irányába, közvetlenül a csapatok mögé vonta össze, közúti és építő magasabbegységeket szerveztek, a hídépítő csapatokat pedig gyakran útépítő csapatokkal erősítették meg.

A hadműveletek sikerének a hadtápbiztosítástól való függése, nemcsak hadműveleti, de hadászati vonatkozásban is tanulságos. Amikor az angol—amerikai csapatok a nyugat-európai hadszíntéren 1944 őszén, több 100 km-re elszakadtak a normandiai és dél-franciaországi kikötőkben levő ellátó bázisuktól (ezek az anyagi alapok csak Németország határainak elérésekor települtek át Kelet-Franciaországba), a csapatok anyagellátottsága — különösen lőszerből — erősen megromlott. A lőszerhiány éppen akkor gyengítette tűzerejüket, amikor a kedvezőtlen időjárás miatt a légierő sem tudott kellő támogatást nyújtani. Mindennek az lett a következménye, hogy a támadás üteme lelassult, az idővesztés miatt az angol—amerikai hadvezetés nem használta ki a nyári támadás során kialakult kedvező helyzetet és elvesztette a hadászati kezdeményezést.

Rendkívüli gazdag tapasztalatokkal szolgálnak a második világháború hadműveletei *a hadtápmánőverek tervezésének, illetve a tervezés elmulasztásának kérdéseiben*.

A manőverező hadműveletek miatt gyakran került sor a csapatokkal együtt, vagy önállóan végrehajtott manőverek tervezésére az erőkkal, eszközökkel, ellátási forrásokkal, a hadtápegységek és intézetek teljesítőképességével, befogadóképességével. Ugyanakkor a manőverezés elmulasztása, elkésztet végrehajtása, a sablonos vagy egyébként helytelen tervezés súlyos következményekkel járt.

A hadműveleti és hadtápvezetés laza kapcsolata és a második hadművelet hadtápbiztosítása tervezésének elmulasztása miatt, a belorussziai hadművelet manővereinek tervezésében súlyos hibák fordultak elő, ami a csapatok ellátásában rendkívüli nehézségeket okozott, csökkentette a hadtápmánőverek végrehajtásának készenlétét. Súlyosbította a helyzetet a hadtáptörzsek kellő tájékozottságának hiánya, mivel több esetben nem vonták be őket a csapatok feladatainak pontosításába, az együttműködés és a manőverek megszervezésére irányuló tervek kidolgozásába. Annak ellenére, hogy a front-hadtápban kellő mennyiségű készletek voltak, a helytelen tervezés (a tervezett és a tényleges lőszerfogyasztás különbsége 50—70%-os eltérést mutatott) és nem tervezett manőverek a csapatoknál anyaghiányhoz vezettek. Emiatt csökkent a támadás üteme, az üzemanyaghiány pedig a hadseregek aktivitását fékezte, egyes seregtestek védelembe kényszerültek átmenni, a 6. légi-hadsereg 1400 repülőgépe pedig korlátozott bevetést tudott végrehajtani, így a légitőlényben levő előnyöket nem tudták kihasználni. A hadseregek gépkocsi szállító szolgálata az összes nehézségek ellenére is, hihetetlen nehézségek árán azonban végül is biztosítani tudta a csapatok kijutását 600—650 km mélységbe. (14)

Az anyagi biztosítás és szállítás manőverei

A Nagy Honvédő Háború hadműveleteiben, a folyamatos anyagi biztosítás érdekében történő manőverezést, a különféle manőverformák együttes alkalmazása jellemezte. Az egyes anyagfajtákkal való manőverezés szorosan kapcsolódott a szállítóeszközöknek, az ellátási források igénybevételének, az anyagi eszköz készletek újraelosztásának manőveréhez. Ugyancsak gyakran manővereztek a különféle szállítási ágak, a polgári lakosság szállítóeszközeinek igénybevételével, vagy megfordítva, manőver útján a hadsereg eszközeit, készleteit bocsátották a polgári lakosság rendelkezésére (15), illetve a szövetséges hadseregek (16), a felszabadított (17) és elfoglalt városok éhező lakosságának szükségleteit (18) a hadseregek készleteiből elégitették ki.

Sajátos anyagmanővernek tekinthető az a változat, amikor a helyzet parancsoló szükségessége folytán, a hadtáp szállító járművek üzemanyagkészleteit a csapatoknak adták át. Más esetben, amikor a hadtáp a főerőkifejtést valamilyen anyagfajta utánszállítására összpontosította (pl. a Japán ellen vívott hadműveletekben üzemanyag utánszállítására), a gépkocsi szállító eszközökkel való rugalmas manőverezés révén, a seregtesthadtáp és a csapathadtáp szállítóeszközeit ennek érdekében összpontosították.

Már a második világháború egyes hadműveleteiben is előfordult a napjainkban olyan általánosnak tekinthető manőver, amikor egy hadsereget, másik front hadműveleti alárendeltségébe utaltak. Amikor azonban a hadműveleti utalást nem követte, vagy csak elkésve követte az anyagi utalás, ez a körülmény súlyos következményekkel járt.

A demjani német csoportosítás bekerítésének befejezésére és felszámolására irányuló, 1942. február 25-én kezdődött hadműveletben, a főparancsnokság a Kalinyini Front állományaiba tartozó Kszenofontov-csoportot (2 hadosztály, 5 dandár), február 25-én az Északnyugati Front hadműveleti alárendeltségébe utalta, ugyanakkor viszont meghagyta ellátásilag a Kalinyini Front anyagi alárendeltségében, mely az ellátást beszüntette. Ennek következtében a csoport rendkívül nehéz helyzetbe került, egyes hadosztályoknál nem volt lótáp, az élelmi készletek átlagosan 0,5 javadalmazásra csökkentek és fogytán volt a lőszer is. Bár az anyagi alárendelés március 4-én megtörtént, lőszerhiány miatt a csapatok nagy veszteséget szenvedtek a bekerítésben levő, de légi úton ellátott német csapatok háromszoros tűzfőlényétől. (19)

Az előre nem tervezett, de a helyzet körülményei folytán szükséges manőverek esetén, a hadsereg megváltozott anyagszükségleteinek kielégítése érdekében alkalmazták az anyagi eszköz készletekkel és szállítóeszközökkel való manőverezés olyan formáját, amikor az egyik hadsereg részére útbaindított szállítmányt, menet közben egy másik hadsereghez manővereztették át. Ennek eredményeként, a megváltozott helyzetre való rugalmas reagálás révén, a csapatok ellátása kedvezőbbé vált, ami a hadműveleti feladat végrehajtását segítette elő. Az ilyen változat korszerű hadműveletekben is gyakori lehet.

A seregtestek elért sikereinek megszilárdítása céljából sikeresen manővereztek a hadtáp szállító gépkocsijainak, hadműveleti szállításokra való igénybevételével, a hadseregek elégtelen szállítótér kapacitása esetén pedig a polgári lakosság szállítóeszközeit vették igénybe anyagszállításokra (pl. a Lvov—szandomiri hadműveletben a 60. és a 13. hadsereg-nél egyidőben 500—800 igénybevett országosjármű végezte az anyagszállításokat).

A különféle szállítási ágakkal való manőverezés — ami korszerű hadműveletekben is követelmény — nemcsak az ellátás folyamatosságát biztosította, hanem amikor a vasúti és gépkocsi szállítás egymásutáni igénybevételének változatát alkalmazták, nagymennyiségű üzemanyagot tudtak megtakarítani, kirakó állomások révén pedig a felesleges átrakást és a szállítóeszközök váltását lehetett kiküszöbölni (pl. a Lvov—szandomiri hadműveletben, a vízakadályokon átvezető hidak helyreállításánál és a vasúti pálya széles nyomtávra való átszerelésénél).

A szállítóeszközök és a hadtápmanőverek kapcsolatában a technikai fejlődés újabb manőverformák kialakulását segítette elő. Így a második világháborúban háttérbe szorult fogatolt szállító eszközökkel és vasúti szerelvényekkel végrehajtott manőverek mellett, jelentős szerepet játszott a légi szállító eszközök igénybevételével történő manőverezés.

A terhek légi szállítását, az anyagi eszköz készletekkel való manővereknél, a szovjet hadseregben rendszeresen a háború harmadik időszakától kezdődően (1944 eleje), elsősorban az ellenség mögöttes területein harcoló, a támadó csapatoktól, az ellátó alapoktól nagy távolságra elszakadt harcokcsi-és gépesített hadtestek ellátására alkalmazták, vagy olyan esetekben, amikor a földi szállítás nem volt lehetséges, illetve amikor sürgős anyagpótlás vált szükségessé. Így 1944 nyarán az Umány körzetében vívott hadműveletben, a 2. és a 6. harcoksihadsereg magasabbegységei részére naponta 1000 tonna terhet szállítottak (20). 1945 augusztusában Mandzsuriában, amikor a Bajkálontúli Front csapatai az anyagi alapoktól 500—800 km távolságra szakadtak el, az üzemanyagot, lőszert és vizet, a 2. légi szállító hadosztály szállította

(21). Az angol—amerikai hadvezetés anyagi készletek szállítására a fegyverzetüktől megfosztott nehéz bombázó gépeket is igénybe vette. Így elérték, hogy a háború végére naponta 2000—3000 tonna terhet is tudtak szállítani (22).

A gépkocsi szállító eszközök centralizált és decentralizált felhasználása, a helyzet követelményei szerint, egyazon hadműveleten belül, a sablonmentes manővertervezés tanulságos példája.

A belorusz hadműveletben az 1. Belorusz Front hadtápfőnöke, a gépkocsi szállító eszközökkel korlátozott manővereket úgy hajtott végre, hogy a front gépkocsi szállító egységeit az egyik szárnyról a másik szárnyra manővereztette át, mivel a balszárny hadsereg a hadműveletet csak 25 nappal később kezdte meg. Ezenkívül a front- és hadsereghadtáp szállító egységeit a legszigorúbb központosítás elve alapján egykézben tartotta és ezekkel, a hadseregek szállítótér igényeinek megfelelően manőverezett.

Ugyanakkor a 3. Belorusz Frontnál a helyzet a gépkocsi szállító egységek decentralizált felhasználását tette szükségessé. Ezért a front hadtápfőnök a hadművelet megkezdése előtt, a front szállítóeszköz tartalékának 40%-át — az utánszállítási terveknek megfelelően — a hadseregeknek rendelte alá. Ezzel növelte a szállítóeszközök kihasználási együtthatóját, csökkentette a felesleges mozgást és üzemanyag felhasználást és a hadművelet során biztosította az anyagi eszköz készletekkel való kedvező manővereket. Az ilyen manőver szükségességét jelenlegi szabályzataink is előírják (23).

Ugyancsak ma is alkalmazást nyer az a korábbi manőver, hogy szükség esetén — a hadtápszállítások érdekében — igénybe lehet venni a csapatok szállítóeszközeit is (24).

Az egészségügyi biztosítás manőverei

A Nagy Honvédő Háború éveiben a szovjet hadsereg egészségügyi szolgálata elsősorban a kórházalapokkal (kórházalap lépcsőkkel, kórház-kollektorokkal) és az egészségügyi tartalékokkal manőverezett.

A szakosított orvosi segélynyújtásra képesített táborig mozgó kórházakból és kiürítő kórházakból álló kórházalapokat a mélységben tagoltan, lépcsőzve telepítették (I., II., III. lépcső) olyan számvetéssel, hogy az összlétszám alapján minden 100 főre 15 kórházi ágy jusson (ebből az ágymennyiségből kb. 30%-nak a hadsereghadtápban, 40—50%-nak a fronthadtápban kellett rendelkezésre állni). A fő kiürítési irányokban, csoportonként és mélységbe tagoltan telepített kórházakon kívül, széles körű manőverezési lehetőséget biztosítottak a kórházalaprészek, melyeket a hadművelet folyamán, manőverek révén, az egyik vagy másik irányba, a veszteségek várható alakulásának megfelelően, új kórházalaprészek telepítésére használtak fel.

A seregtestek egészségügyi szolgálata a hadműveletekre, általában a csapatok manőverező tevékenységének megfelelően és ezt figyelembe véve készült fel. Munkáját többségében az jellemezte, hogy az egészségügyi manővereknek csaknem valamennyi formáját alkalmazták.

A gyakori és változatos egészségügyi manőverekre azért volt szükség, mivel a harccselekmények hevessége, manőverező jellege, az egészségügyi veszteségek sajátos összetétele és az esetenként fennálló járványveszély miatt, az egészségügyi szolgálatnak jelentős nehézségekkel kellett megküzdenie; a hadsereg- és frontkórházak ágylétszáma a hadműveletek kezdetén — a kórházalaprészek túlterheltsége miatt — gyakran nem volt elegendő és nem felelt meg a várható egészségügyi veszteségeknek; az egymást követő támadó hadműveletekben a csapatok gyors

térnyerése miatt a kórházalapok hátsóbb lépcsői jelentős (gyakran 1000 km) távolságra lemaradtak, ezeket nem lehetett időben előrevonni és emiatt a sebesültek csak elkésve jutottak kórházba, ahol túlterhelték az intézeteket.

Az egészségügyi erőkkal és eszközökkel való manőverezés során, az egészségügyi szolgálat csapat- és hadseregtagozata közötti manőver főbb formáit az képezte, hogy a hadosztálysegélyhelyek szakorvosi segélynyújtásának megkönnyítésére, valamint a szállíthatatlan sebesültek és betegek átvételére a csapathadtápkörletbe, elsővonalbeli kórházakat manővereztettek előre, a hadművelet során megterhelt segélyhelyeket pedig tartalékkórházakkal váltották fel. Ezt a manővert gyakran kórházcsoporttal végezték, ami a hadseregek egészségügyi osztálya részére lehetővé tette, hogy szükség esetén a későbbiekben ezekből kórházalapokat képezzen. A folyóátkelések egészségügyi biztosítását az ezred- és hadosztálysegélyhelyek közötti útvonalon, a hadsereg egészségügyi szolgálat erőiből szervezték meg, ami lényegesen megkönnyítette a csapat egészségügyi szolgálat feladatait.

A hadsereg és front egészségügyi szolgálat közötti manőver mindezekelőtt a kórházalapokkal való manőverezésben mutatkozott meg. A front egészségügyi szolgálat erőivel, a hadsereg kórházalap funkcióinak betöltésére hivatott kórházalapokat szerveztek, ami a hadsereg részére lehetővé tette, hogy a korábban telepített saját kórházalapjait tehermentesítse. Ugyancsak gyakran manővereztek a front újabb kórházalap lépcsőivel is a hadsereg kórházalap körzetébe.

A szakosított kórházak rendszerének megfelelően, hadműveletekben gyakran manővereztek a szükséges egészségügyi felszereléssel, röntgenkészülékekkel, fizikoterápiái stb. berendezésekkel.

A hadsereg kórházalapoktól a sebesültszállítás manőverének fő eszközét a front rögtönzött sebesültszállító vonatai képezték és csak kisebb mértékben vették igénybe a sebesültszállító gépkocsikat.

Az egészségügyi intézetek befogadóképességével való manőverezés során gyakran szükségessé vált olyan manőver, hogy a megfelelő távolságon telepített elegendő számú egészségügyi intézet hiányának pótlására, egészségügyi tartalékképzés stb. céljából, azok túlterhelése révén kellett manőverezni.

A hadsereg és front gyógyintézetek befogadóképességének mutatói azt bizonyítják, hogy hadműveletek alatt az összes típusú kórházak túlterheléssel dolgoztak. Ez esetenként a szervezetszerű ágylétszám jelentős (nem egy esetben 200%-os) túlterhelését okozta. A túlterhelés az egészségügyi szolgálat főnökök olyan elgondolásával magyarázható, hogy a kórházalapok befogadóképességével való manőverezés révén felszabaduló gyógyintézetekkel igyekeztek a manőverezéshez szükséges kórház-tartalékot megteremteni. A kórházak befogadóképességével való manőverezés révén, a szervezetszerű ágylétszám túlterhelésével, nemcsak elsővonalbeli kórházakat lehetett kiküldeni, hanem jelentős gyógyintézet tartalékot is lehetett létrehozni.

A budapesti hadműveletben 1945-ben, a 3. Ukrán Front egészségügyi csoportfőnöksége manőverek révén 41 kórházat tudott tehermentesíteni és tartalékba vonni (25 300 ágygal). A hadművelet kezdetére azonban ez a tartalék a csapatoktól 900—1200 km távolságra volt, így a velük időben történő manőverezés rendkívül nehéznek bizonyult, ugyanis a manőverezést az egyik irányból a másikba, a folyamatban levő átcsoportosítás akadályozta. Így a hadművelet kezdetére, a csapatoktól mintegy 150—200 km-re, csupán 14 gyógyintézet (5000) szervezetszerű férőhellyel tudott átmanőverezni, ami a front kórházalap ágylétszámának 10—11%-át tette ki (25).

A segélynyújtás mérvével (fokával) való manővert hadműveletekben gyakran úgy alkalmazták, hogy a kórházalapok manővere során nem teljes állománnyal, hanem csak kórházkollektorokkal manővereztek. A kórházak manővere révén ezekbe a kollektorokba minden profilú gyógyintézetet beosztottak. Ennek következtében lehetővé vált, hogy valamennyi sebesült és beteg részére megfelelő szakorvosi és szakosított orvosi segílyt nyújtsanak. A kórházkollektorok létrehozása és a kórházak szakosítása közben igyekeztek a kórházak korábban kialakult profilját megtartani.

A segélynyújtás mérvével (fokával) és a sebesültekkel más alkalommal úgy manővereztek, hogy a front gyógyintézetek huzamosabb időn keresztül, a hadsereg kórházalap szerepét töltötték be. Ilyen esetekben ezekben a kórházakban elsősorban elsődleges sebészi ellátást végeztek és a sebesülteket főként a hadosztálysegélyhelyekről, az elsővonalbeli kórházakból, sőt közvetlenül az ezredsegélyhelyről is fogadták.

Amikor a szovjet csapatok járványügyi szempontból kedvezőtlen területen hajtottak végre hadműveleteket (Belorusziában, Románia területén), nagy jelentősége volt az olyan járványvédelmi manővereknek, mint egészségügyi ellenőrző pontok felállítása a fő közlekedési csomópontokon, járványvédelmi-higiénes csoportok létrehozása, helyi körzeti, polgári orvosok bevonása.

Következtetések:

1. A második világháború manőverező hadműveleteiben a hadtápvezetők munkáját általában a tervezett, módosított és terven kívüli manőverek különféle formáinak változatos alkalmazása jellemezte, ami nagyban hozzájárult a csapatok folyamatos és sikeres hadtápbiztosításához. Minden olyan esetben, amikor a hadtápvezetők nem támaszkodtak a hadművészet törvényein alapuló hadtápbiztosítás elveire, a hadtáppal (a hadtáppban) nem manővereztek, vagy helytelenül, illetve későn manővereztek, továbbá amikor elmulasztották kihasználni a manőverezésből származó előnyöket, a hadtápbiztosítás folyamatosságában fennakadás keletkezett, a csapatok anyaghiánnyal küzdöttek. Emiatt a hadművelati feladatokat vagy csak rendkívüli nehézségek árán tudták megoldani, vagy a megoldatlan problémák súlyos következményekkel jártak, nem egy esetben a hadművelet sikertelen kimeneteléhez vezettek. Ez a tanulság napjainkban is iránymutató.

2. A második világháború hadműveleteinek tapasztalatai alapján levonható egyik legfőbb tanulság, hogy mennél manőverezőbbek a hadműveletek, annál rugalmasabbnak kell lennie a hadtápbiztosítás egész rendszerének, a hadtápbiztosítás összes tagozatainak annál manőverezőkép-

pesebb és mozgékonyabb hadtáppal kell rendelkezni. Ezenkívül, a csapatok manőverezőképességi fokának megfelelő minőségi fokozattal rendelkező hadtápot már békében létre kell hozni, a csapathadtápban hiánytalanul, a hadsereghadtápban pedig megfelelő mérvben.

3. A hadsereghadtáp manőverei — miként napjainkban — már a második világháborúban is egymással összefüggésben, kölcsönhatásban jelentkeztek, a hadsereg hadtápmánőverei a legszorosabban a csapat-hadtáp (a magasabbegység hadtáp) és a front hadtápmánővereihez kapcsolódtak általában és a biztosítási ágak manőverein belül is.

4. A második világháborúban a hadtáp fejlődésében világosan kimutatható olyan folyamat, mely szerint a hadsereghadtáp manőverező-képessége, mozgékonyága és operatív vezetése állandóan fokozódott és ez napjainkban is meghatározó erejű törvény.

5. A hadsereg hadtápmánőverei a szállítóeszközök fejlődésének tükrében azt mutatják, hogy a manőverezés legkorszerűbb eszközeinek növekvő jelentősége mellett, a korábbi szállítóeszközök tökéletesített változatai még hosszú ideig megőrzik jelentőségüket. A hadtápmánőver sikerét csak az összes szállítóeszközök együttes, vagy egymást kiegészítő, komplex igénybevétele biztosítja.

6. A hadsereg hadtápmánőverei a második világháborúban rendszerint nem tiszta formában, hanem több manőverforma együttes kapcsolatában jelentkeztek. Ez a folyamat napjainkban is tanulságos, elsősorban a koalíciós hadseregek közös hadműveleteiben, amikor a többségben azonos szállítóeszközökön mozgó anyagi eszköz készletekkel kell manőverezni egy seregtesten belül, vagy a szövetséges seregtestek között.

7. A második világháborúban megkezdődött, a háború után folytatódott és napjainkban is szüntelenül fejlődő gépesítés, valamint a hadtápban nagyszámban rendszeresítésre kerülő technikai eszközök jelentős mértékben lehetővé teszik, a manőverező hadműveletek pedig megkövetelik a hadtápmánőverek gyakori alkalmazását.

8. A Nagy Honvédő Háború éveiben, a helyesen megszervezett és időben végrehajtott egészségügyi manőverek során, a csapathadtápkörletbe elsővonalbeli kórházakat vontak előre; a túlterhelt segélyhelyeket kórháztartalékokkal váltották fel; a hadsereg kórházalapok tehermentesítése érdekében ezek feladatukörét a front kórházalapok vették át; egészségügyi tartalékok létrehozása érdekében a hadsereg egészségügyi intézeteket a sebesültekkel való manőverezés révén túlterhelték; a segélynyújtás mérvével (fokával) való manőverezés révén egyes esetekben kórházkollektorokat hoztak létre, más esetben a gyógyintézeteket profilírozták át, ami korszerű viszonyok között már mind nem a hadsereg egészségügyi szolgálat feladata.

JEGYZETEK

(1) INGERSOLL, R.: Szigorúan titkos. Bp. Zrínyi Katonai Kiadó, 1957. 241—242. p.

(2) KULIS, V.: A második front. Bp. Zrínyi Katonai Kiadó, 1962. 475. p.

(3) LEIGH, R.: 48 Million Tons to Eisenhower. Washington, 1945.

(4) KULIS: i. m. 101., 475—484. p. adatai alapján.

(5) Az európai hadszíntéren az utánpótlási övezet parancsnokságnak (COMZ = Communication Zone) a franciaországi partraszállás után 250 tehergépkocsi század állt rendelkezésre, minden században 56 db 2,5 tonnás tehergépkocsival, összesen 35 ezer tonna szállítótérrel. (INGERSOLL: i. m. 241—242. p.)

(8) MUCS Sándor — KOVALCSIK József: A légideszant csapatok fejpány. Harrisburg. S. a. 139. p.

(7) KULIS: i. m. 287. p.

(8) MUCS Sándor — KOVALCSIK József: A légideszant csapatok fejlődésének áttekintése a két világháború között és alkalmazásuk a második világháborúban. — Hadtörténelmi Közlemények, 1962. 2. sz. 45. p.

(8) GAVIN, J.: Airborne Warfare. Orosz nyelvű fordításban: Vozdusno — deszantnaja vojna. Moszkva. Voeznizdat, 1957. 9—10. p.

(10) MONTGOMERY, B.: Normandy to the Baltic. S. 1., s. a. 132. p.

(11) EISENHOWER, D.: Crusade in Europe. S. 1., s. a. 291. p.

(12) SZAFRONOV, J.: V bojah za osvobodzenie Pribaltiki. — Tül i Szabzsenie, 1964. 9. sz. 41—45. p.

(13) ANTIPENKO, N.: Operativnij tül v nasztupatelnyh operacijah. — Voennaja Müszl, 1957. 12. sz. 36—51. p.

(14) Ibid.

(15) Lásd: Az 1. Belorusz Front Katonai Tanácsának 1944. február 25-én kelt 046. sz. rendeletét „Segélynyújtás a Front részéről a Belorusz Köztársaság népgazdaságának helyreállításához”. (Voenna — Isztorieszkij Zsurnal, 1964. 6. sz. 71—72. p.)

(16) Az 1. Bolgár Hadsereg részére nyújtott segítség mérvére vonatkozóan lásd: IVANOV, P.: Boevoe szotrudnicestvo v szovetszkij i bolgarszkij vojszk v Dravszkoj operaciji. Voenna Isztorieszkij Arhiv, f. 2, Op. I., d. 76, 1. 219—224. etc. Közli: Voenna — Isztorieszkij Zsurnal, 1964. 12. sz. 14—15. p. A román hadsereg részére nyújtott segély mérvére vonatkozó adatokat lásd: KIJASKO, G.: Pod Jaszszami i Kisinevom. — Tül i Szabzsenie, 1964. 8. sz. 47—50. p.

(17) A felszabadított Budapest éhező lakosságának nyújtott segélyre vonatkozó adatokat lásd: TÓTH Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító harcai Magyarországon. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp. 1965. 317. p. és Igaz Szó c. agitációs lap VII. évf. 1962. április 7. sz. 36. p.

(18) Berlin elfoglalása után, a több mint 3 milliós város és több tízezer hadifogoly élelmezésére kiutalt készletek mérvét lásd: KÖRMENDY István: Az élelemellátó szolgálat rövid története. — Katonai Szemle, 1959. 10. sz. 77. p.

(19) ZSELANOV, V.: Iz opüta polevoj operaciji na okruzszenie. — Voenna — Isztorieszkij Zsurnal, 1964. 12. sz. 20—34. p.

(20) FEDORENKO, V.: Opüt preszledovanija protivnika szoedinenijami bronetankovüh vojszk. — Voenna — Isztorieszkij Zsurnal, 1963. 8. sz. 25—28. p.

(21) MALIHIN, N.: Voszpominanija prosloe... — Tül i Szabzsenie, 1961. 6. sz. 15—21. p.

(22) KULIS: i. m. 435. p.; SZAFRONOV, G.: Vozdusnie deszanti v vto-roj mirovoj. Moszkva. Voeznizdat, 1962. 120. p.

(23) Csapathadtáp Utasítás. Bp. HM 1965. Htp/3. 134. p.

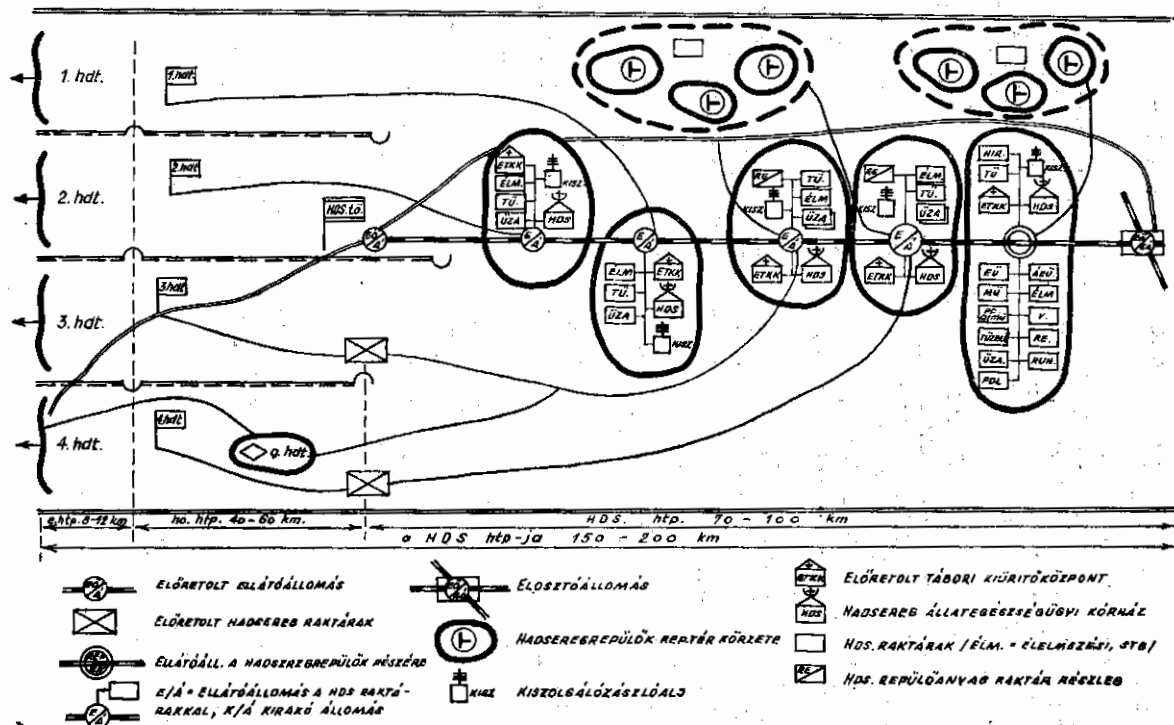
(24) U. o.

(25) KAPILJEVICS, J. — POTULOV, B.: Nekotorie voproszti organizacii medicinszkogo obeszcpenija vojszk 2-go i 3-go Ukrainszkij frontov v budapestszkoj operaciji. — Voenna Medicinszkij Zsurnal, 1965. 2. sz. 9—16. p.

A SZOVJET HADSEREG HADTÁPJA FELEPÍTÉSÉNEK ELVI VÁZLATA

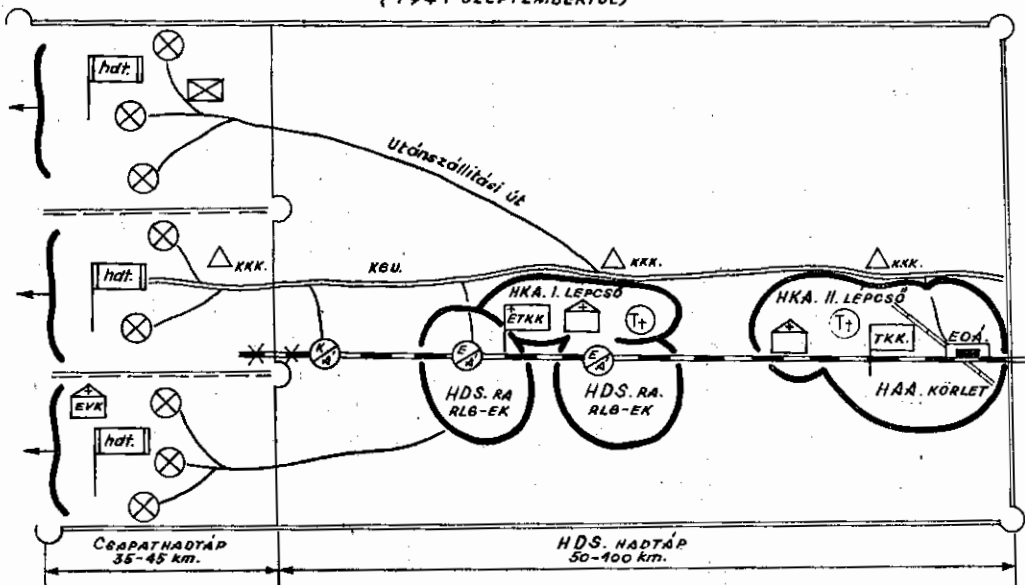
(1941 ELŐTT)

1. sz. vázlat

A SZOVJET HADSEREG HADTÁPJÁNAK FELÉPÍTÉSE A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚ KEZDETI IDŐSZAKÁBAN

(1941 SZEPTEMBERTŐL)

JELMAGYARÁZAT:

	EOA. ELOSZTÓ ÁLLOMÁS		KKK. KÖZUTI KOMENDÁNS KÖRLET
	TÁBORI ELŐRETOLT ANYAGI ALAP RÉSZLEG		KATONAI GÉPKOCSIÚT

Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének tapasztalatai

Joó Sándor ezredes

Pártunk IX. Kongresszusa napirendre tűzte a gazdasági mechanizmus reformját. A reform bevezetésével egész társadalmunkat érintő mélyreható politikai, gazdasági folyamat vette kezdetét.

Az új gazdasági mechanizmus kialakításában és megvalósításában a várakozásnak megfelelő eredmények születtek. A reform tovább erősítette szocialista rendszerünket, meggyorsította a szocialista társadalom teljes felépítéséért folytatott harc ütemét, biztosította egész gazdaságpolitikánk következetesebb megvalósítását.

A népgazdaság új mechanizmusa, a gazdálkodásirányítási rendszernek új formái részben közvetlen, részben közvetett hatást gyakoroltak a hadsereg egész gazdálkodási rendszerére is, melynek kapcsán 1968. január elején a gazdaságirányítási rendszer a Magyar Néphadseregben is módosításra került.

A bevezetett módosítások feloldották azokat az ellentmondásokat, melyek gátolták a rendelkezésre álló gazdasági lehetőségek hatékonyabb kihasználását, ezen keresztül elősegítették a helyes közgazdasági szemlélet elterjedését, a személyi állomány létkörülményeinek fokozott ütemű javítását.

A változások a gazdálkodás egész rendszerének megváltoztatására nem terjedtek ki, lényegében csak azokat a módosításokat tartalmazták, melyek várható hatása, az adott időben belátható volt. Követelmény volt ugyanakkor az is, hogy egy év után a tervezett változások mégis megbízható tapasztalatokkal szolgáljanak és segítsék elő, elméleti és gyakorlati vonatkozásban egyaránt, a gazdálkodás további korszerűsítését.

A gazdaságirányítási rendszer megváltoztatását, a módosítások eredményes bevezetését kedvezően befolyásolták, központilag és a csapatok által lefolytatott „mechanizmus” tanfolyamok, valamint a különböző vezetési szinteken — helyi kezdeményezésként — megtartott bemutatóval egybekötött módszertani értekezletek és kiadott „emlékeztető”-k.

E tanfolyamok a kiadott tájékoztatók, valamint a megtartott módszertani értekezletek összhatásaként a parancsnoki és szakállomány több-

sege a gazdálkodás rendszerében bekövetkezett változásokat helyesen értelmezte és nagyon aktívan ténykedett a kialakított elvek maradéktalan érvényesítéséért.

Az MNVKF elvtárs 068/1967. számú parancsának alapkonceptiója a csapatoknál meghonosodott. Az egységparancsnokok többségében kelően élnek az önálló gazdálkodási lehetőséggel. A csapatgazdálkodás irányítása az egyszemélyi parancsnoki vezetés részévé vált. A parancsnokok egy jelentős részénél rendszeressé vált a gazdálkodás folyamatos és tudatos vezetése. Az utasítások megjelenése után zömük parancsban intézkedett a személyükhöz nem kötött gazdasági hatáskörök leadására. Részben írásban, részben szóban részletesen meghatározták a gazdálkodási hatáskörrel megbízott személyek jogait, tevékenységük, együttműködésük rendjét és módszereit. Azt tapasztaltuk, hogy azoknál az egységeknél, ahol a parancsnokok írásban intézkedtek a végrehajtandó feladatokra, ott pozitív eredményeket értek el.

Mindenütt tapasztaltuk, hogy a pártpolitikai szervek az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének megértését és megvalósítását — a pártpolitikai munka eszközeivel — nagyon hatékonyan segítették. Ez kifejezésre jutott abban is, hogy pl. a csapatainknál pártvezetőségi és PB-i üléseken a gazdálkodás módosításának tapasztalatait szinte kivétel nélkül mindenütt megtárgyalták. A gazdálkodás hatékonyságának fokozása a helyi közgazdasági szemlélet elterjesztése szempontjából különösen hasznos volt az MN 4127 és MN 2284 alakulatok párt végrehajtó bizottságainak ülése. A csapatok hadtápbiztosítása a parancsnoki és pártpolitikai apparátus támogatásával közügy lett. A csapatgazdálkodás korszerűsítésének élére többségében a PK HTPH-ek álltak. Gazdálkodási terveiket a kapott lehetőségek felhasználásával készítették, s azok zömében reálisak voltak.

A csapatgazdálkodás módosított formájának megvalósulása jó hatást gyakorolt az egységek életére. Az elmúlt egy év alatt érezhetően javult a parancsnokok, az anyagi, technikai és pénzügyi szolgálatban dolgozók közötti együttműködés.

A csapatgazdálkodásban jelentkező szükségletek és lehetőségek reális mérlegelését — a lehetőségek újszerűségéből adódóan — az év első felében a gazdasági elemzések és az abból levont következtetések alapján csak kevés helyen mérték fel. Így a rendelkezésünkre álló csapat-hitelek átcsoportosítását előzetesen nem tervezték meg. A kezdeti bizonytalanság után a III. és IV. negyedévben a parancsnokok az előljáró szervek segítségével és ösztönzésére már bátrabban éltek e jogkörükkel. A csapatgazdálkodás körébe tartozó hitelek 2⁰/₀-át csoportosították át egyik felhasználási területről a másikra. Figyelembe véve, hogy az 1968. év az új mechanizmus első éve volt, továbbá azt, hogy az átcsoportosításhoz az év elején megalapozott tervekkel a csapatok nem rendelkeztek, az átcsoportosítási arány reálisnak mondható. (1. sz. ábra.)

A hitelátcsoportosítás, főleg az elhelyezési és ruházati hiteleknel a legszembetűnőbb. A hitelátcsoportosításokat a szakszolgálati ág vezetőik kezdeményezték, s azt a parancsnokok írásbeli parancsban rögzítették. A parancsnokok saját hatáskörben 10 szolgálati ágnál 32 altételre csoportosították át illetményt. Az átcsoportosítások volumenét figyelembe

véve aránytalan eltolódás tapasztalható az irodafenntartás költségeinél, ahová a parancsnokok az átcsoportosított illetmény 31⁰/₀-át tették át és használtatták fel. Ez a túlzott adminisztrációs tevékenységgel, a meg-növekedett és jogos igények kielégítetlenségével, valamint a túlzott, egyes helyeken egészségtelen törzskultúrára és reprezentatív igényekre való tö-rekvéssel magyarázható.

Az irodafenntartásra átcsoportosított összegeknél kirívó különbségek mutatkoznak az egységek és magasabbegységek között. Míg az egyik ma-gasabbegységénél 5000 Ft-ot, addig a másiknál irodaszer beszerzésére 100 ezer Ft-ot csoportosítottak át.

Az átcsoportosítások másik nagy területe az elhelyezési szolgálatnál jelentkezik. Ennek fő oka a túlzottan differenciált költségvetési altételre való bontottság, valamint a költségvetési altételek normái és a jelen kö-vetelmények közötti ellentmondás. Az átcsoportosított illetményeket a laktanyák csinosítására, otthonosabbá tételére használták fel.

A KISZ-klubok korszerűsítése, otthonossá tétele lehetővé teszi a katonák szabadidejének kultúraltabb környezetben való eltöltését.

Égészséges takarékosági törekvés tapasztalható az elhelyezési, taka-rítási, tüzelő, víz- és közműdíjak felhasználásában.

A csapatgazdálkodás körébe utalt fegyvernemi és hadtáp hitelek közötti átcsoportosítás csak kismérvű volt. Ennek fő oka a pénzügyi biztosítás többszatornás rendszere, s ebből következő egyéni érdekek féltése és bizonyos mérvű befelérfordulás.

Az étkezés kultúráltságának javítására önkiszolgáló étkeztetéshez szükséges tálcák beszerzésére — főleg a kisegítő gazdaságok hozamából — a csapatok több mint félmillió forintot csoportosítottak át.

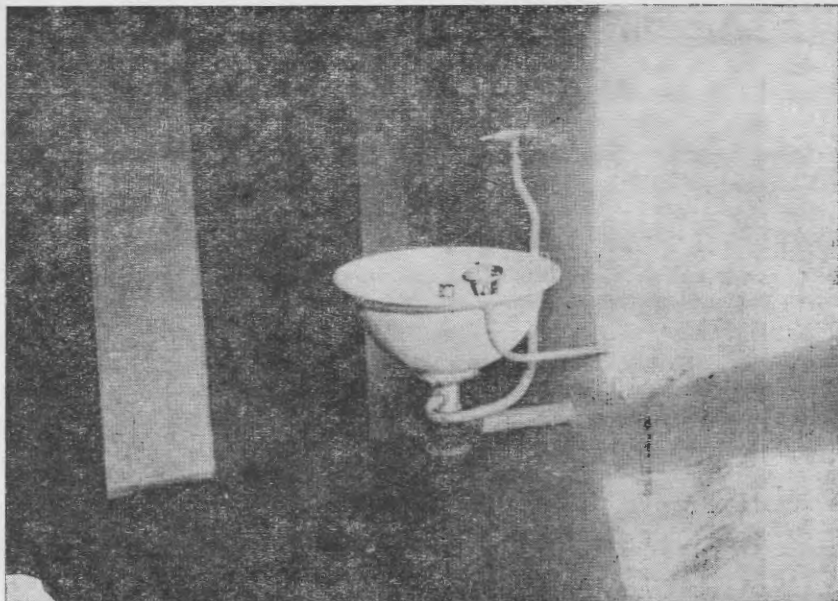
Az önkiszolgálás bevezetése elősegíti a személyi állomány kultúráltabb, gyorsabb étkeztetését.

Az átcsoportosítási lehetőségekkel, jogkörrel a parancsnokok helyesen éltek. Az átcsoportosított hiteleket zömében a katonák létkörülményeinek javítására és elmaradt szükségletek kielégítésére használták fel.

Mindezek mellett a hitelek átcsoportosításának jelenlegi rendszere esetenként a parancsnoki állomány tevékenységének túlzott mérvű elaprózását vonja maga után. Ennek oka az, hogy nincs felhatalmazva egyetlen szolgálati személy sem, aki a PK részére a hitelek feletti gazdálkodás, a hitelátcsoportosítással kapcsolatos javaslatokat megfelelően koordinálva döntés céljából előkészítené. Ebből adódik az is, hogy a rendelkezésre álló tartalékok nincsenek átfogóan felmérve, melynek kapcsán a tartalékok felhasználása terén „egyedi” érdekek is teret kaphatnak.

A csapatgazdálkodás rendszerében legnagyobb előrelépés a ruházati és élelmezési szolgálatban történt.

A ruházati szolgálatban meghonosodott a kétéves tervezés, s az évi egyszeri vételezés. A nyilvántartási rendszer egyszerűbb, s áttekinthetőbb lett. Az illetmények felszámítása és jóváhagyása, felhasználásának korlátozás nélküli megtervezése csapat hatáskörbe került. A csapatok kész-

Az ivóutak felszerelése a fertőző betegségek terjedésének egyik akadályozója.

leteiben a korábbi helytelen gazdálkodás következtében felhalmozódott nagymennyiségű használt készletek leadásával lehetőség nyílt a készletek jelentős felfrissítésére. A sok gyenge minőségű anyag helyett új ruházati anyagok beszerzésére nyílt lehetőség. A személyi állomány öltözködéséhez ma már jó minőségű anyagok állnak rendelkezésre. Ennek ellenére az öltözködési kultúra — az alegységparancsnokok részéről jelentkező igénytelenség következtében — kellően nem fejlődött (a ruházat tisztítását, vasalását stb. nem követelik meg). Megoldódott a sorállomány béke viszonyok közötti korszerű pihentetése (szalmazsák helyett PH ágycetét). Befejeződött a korszerű 65 M bakancssal való ellátás. Lényeges előrelépés történt a csapatok harcviszonyok közötti pihentetési feltételeinek megteremtésében is.

A ruházati szolgálat hitelei közül továbbra is szűk keresztmetszetet jelent a kiképzési és adminisztrációs irodaszer hitel, főleg a megnövekedett, s' eddig kielégítetlen igények, másrészt egyes helyeken jelentkező tervszerűtlenség, túlzott reprezentatív törekvés miatt.

Az ételmezési szolgálat 1968-ban vagyongazdálkodásra tért át, mely kedvező lehetőséget teremtett a különböző ételmiszerek tartalékolásához.

Az ételmezési szolgálat a sorállomány étkeztetését illetően a mennyiségi és minőségi követelményeken túl ma már tudományos táplálkozás-élettani igények kielégítésére is tudatosabban törekszik. A sorállomány igényeinek fokozott figyelembevételére érdekében egységeink egy részénél az ételmezési szolgálat kikéri a KISZ-szervezet véleményét, s a közízlésnek legjobban megfelelő ételféleségeket készítik. A nagyobb ki-

képzési igénybevétel kalória pótlását szolgálja a bevezetett rendszeres tízóraiai adása. Az alapvetően pozitív eredmények ellenére az ételmezési ellátásba helyenként és esetenként jelentkeznek kirívó és szélsőséges hiányosságok a személyi állomány kultúrálatlan étkeztetésében, az étlapok sablonos, igénytelen összeállításában.

A személyi állomány étkeztetését, az étkeztetés változatosságát kedvezően befolyásolják a kisegítő gazdaságok termékei. A csapatoknál több profilú és igen széleskörű gazdaságok működnek. A kisegítő gazdaságok jelentőségét abban látjuk, hogy az egységek a személyi állomány részére a kedvezőtlen természeti adottságok esetén is előljáró beavatkozás nélkül képesek változatos és jó minőségű ételmezt biztosítani. Kedvező területi és időjárási viszonyok mellett pedig az átlagot meghaladó ellátás biztosítását teszik lehetővé.

Az 1968-as költségvetési évben a kisegítő gazdaságok hozama az össz ételmezési forgalom 4,7%-a volt. Ez az ételmezési szolgálat területén mintegy 2,8%-os költségvetési megtakarítást eredményezett. A kisegítő gazdaságok eredményes működését igazolja, hogy az egy főre átadott étkezés feljavítás összege 121,40 Ft/év, ez egy főre egy napra átlagosan 0,33 Ft-ot jelent. (2. sz. ábra.)

Jó hatással volt a kisegítő gazdaságok működtetésére a premizálás ki szélesítése.

Ha a piacon uralkodó áringadozást területi megosztásban vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a csapatok többsége azokon a helyeken diszlokál, ahol az ármozgás megközelítően a tervezett szinten alakult.

A kisegítő gazdaságok az árdifferenciát jövedelmükből a csapatok azokon a területeken is kiegyenlítk, ahol az ármozgás az átlagárindex felett mozgott, s ez lehetővé tette a követelményeknek megfelelő ételmezési ellátás biztosítását.

A csapatok egy jelentős része a piackutatás jelentőségét felismerve jól használja ki az élelmiszerek olcsó beszerzésére a helyi- és tájjellegű lehetőségeket. Jó kapcsolatot alakítottak ki a környező konzervgyárakkal, termelőszövetkezetekkel a friss zöldség, konzervfélések, valamint élő baromfik olcsó és jó minőségben történő beszerzésére. Helyenként e kedvező lehetőségeket kihasználják a tiszti és tiszthelyettesi családok ellátásának javítása érdekében is. A piaci lehetőségek kihasználását jól elősegítik a különböző szervek által a rendszeres és kiadásra kerülő ártájékoztatók.

A közlekedési szolgálat területén bevezetésre került néhány rendszabály, melyek a szállító eszközök gazdaságosabb, hatékonyabb kihasználását célozzák.

A módosítások összehatásaként a kapcsolt szállítás, és pótkocsik alkalmazásának a szállító eszközök igénybevételének üzemtani mutatói javultak. Gazdaságosabbá vált a vasúti szállítási költségkeret felhasználása.

A szállítások új tervezési, nyilvántartási, értékelési és elemzési rendszerének bevezetésével a kiképzési, ellátási, technikai és egyéb szállítási feladatok terén is javulás, illetve költségmegtakarítás tapasztalható, a szállító szolgálat adminisztrációja egyszerűbb és áttekinthetőbb lett.

Az üzemanyag szolgálat területén csak kismérvű módosítás történt,

a csapatbeszerzés körébe utalt anyagok a szolgálati ág által kezelt anyag értékének az 1⁰/₀-át sem éri el.

Az elhelyezési szolgálat szakanyagainak biztosítása szervezett. 1968. évben a kapott lehetőségekkel élve fellendült a csapatépítkezések volumene. Több helyen szakmunkásbrigádot szerveztek a hiányzó polgári alkalmazott állomány pótlására, s ezáltal a laktanyák karbantartását biztosították.

Az új gazdaságirányítási rendszerben a polgári vállalatok a nagy megrendelések kielégítésére törekszenek, melynek következtében a néphadsereg egységeit kis összegű megrendelések miatt nem tekintik partnereknek, s szerződést velük nem szívesen kötnek. E káros jelenség miatt, főleg a megyeszékhelyektől távol eső kis helyőrségekben egyes anyagok beszerzése csak hosszú utánjárás eredményeként lehetséges. A lebontott épületekből nyert használt téglát általánosan konyha korszerűsítésére és virágház építésére használják fel.

A W. C. csempézése kultúraltabb környezetet teremt és gazdaságos is. A W. C. csempézése az olajlábazat másfél évi festéséhez szükséges olajozásból megoldható.

A csapatjavító műhelyek együttműködése, összhangja lényegesen fejlődött. A kölcsönös javítási lehetőség bevezetése nagymértékben csökkenti az egyes anyagok javításának átfutási idejét, biztosítja az anyagok nagyobb mérvű hadihasználhatóságát. Helyenként tapasztalható azonban még tervszerűtlenség a műhelyek szabad kapacitásának kihasználása és húzódozás a más szolgálati ágak segítése vonatkozásában.

A bevételek helyi felhasználása csak kezdeti eredményeket hozott, helyi felhasználásának lehetősége és a szabályozott gyakorlat között el-

lentmondás jelentkezik. A bevételek felhasználásának útja (nyilvántartás, könyvelés) túlzottan bonyolult, melynek következtében a felhasználható bevételeket egyrészt az alakulatok több esetben központi bevételként befizetik vagy egész évben halmozottan kezelik és a döntést az előljáróktól várják.

A gazdaságirányítási rendszer módosításának a csapatgazdálkodás más területein is több helyes kezdeményezéssel találkozunk, melyek újszerű megoldásként jelentkeznek, s a rendelkezésre álló lehetőségek észszerűbb kihasználásával a személyi állomány életkörülményeinek javítását szolgálják. Például helyenként az alegységek mosdóiban melegvizet blokkokat és zuhanyzókat alakítanak ki, ivókat, a villanyborotvák használatához konektorokat szerelnek fel. A mosdóba a katonák által mosott ruházat szárításához fregolit szerelnek, a mosás megkönnyítéséhez mosógépet vásárolnak, az őrség részére hűtőszekrényt szereztek be:

Korszerűen felszerelt gyengélkedők biztosítják a személyi állomány gyógykezelését.

A csapatgazdálkodás módosítása kapcsán jelentkező negatív tapasztalatok:

A csapatgazdálkodást módosító rendszabályok hatékonyabb megvalósítását hátrányosan befolyásolja néhány helytelen szemlélet érvényesülése:

— néhány helyen a feltételek megléte ellenére a megjelent rendeletek nem kellő ismerete, a szükséges közgazdasági alapismeretek hiánya, a gazdálkodási alapelvek helytelen értelmezése következtében a jogkörök gyakorlása vonatkozásában bátortalanság tapasztalható;

— a parancsnokok és szolgálatiág-vezetők egy kis részénél tapasztalható olyan megnyilvánulás, hogy „megjelent egy csomó rendelet, de lényegében semmi nem változott”. E helytelen szemlélet elsősorban a gaz-

dálkodás tudatos, határozott és célirányos tervezésre való törekvés hiányában, a gazdasági tervek sablonos összeállítás, a természetbeni normagazdálkodás időszakára jellemző gondolkodási módban (a norma azért norma, hogy felhasználják) jut kifejezésre;

— egyes helyeken tapasztalható az önállóság helytelen értelmezése. Túlmenni a megengedett határokon, s az új mechanizmust szinte azonosítják a „teljes törvényenkívüli gazdálkodási szabadsággal”, mely esetenként jogtalan anyagbeszerzéshez és jogtalan haszonszerzéshez vezet.

A módosított gazdálkodási elvek fokozott érvényesítését akadályozza a még mindig nagyfokú bürokrácia, a tervezés és felhasználás, elszámolás rendszerében levő ellentmondás, az egységes gazdálkodás elemzési, nyilvántartási, információs és adatszolgáltatási rendszer kialakításának hiánya, mely igen sok és párhuzamos adminisztratív tevékenységet követel.

Túl bonyolult és jelenleg nem megoldott a középirányító szerveknél a gazdálkodással összefüggő értékelések, indokolások és elemzések összesítése. Ehhez a bonyolult és időigényes feladathoz nincs meg a megfelelő személyi feltétel.

A gazdálkodás egységes elveken és rendszerben való megvalósítását hátrányosan befolyásolja az anyagi szolgálatok, s ennek kapcsán rendelkezésre álló hitelek széttagoltsága. Ez maga után vonja a saját hitelhez való görcsös ragaszkodás (az átcsoportosítás főleg egyes szolgálati ágakon belül történt), sok presztizs ellentét forrása és nem segíti elő az eszközök koncentrált hatékony felhasználását.

A parancsnokok gazdálkodási jogainak egyértelmű gyakorlását akadályozza a hitelek szinte áttekinthetetlen elaprózása, s az a tény, hogy a gazdasági döntések előkészítése nincs egyértelműen rendszerbe foglalva.

A hatékonyabb anyaggazdálkodást hátrányosan befolyásolja, hogy még mindig sok a párhuzamos anyagellátás és tervezés, például: építő, javító és karbantartó anyagok. A különböző szolgálati ágaknál a csapatok rendelkezésére álló anyagbeszerző apparátus széttagolódik, nem lehet azok munkáját koordinálni. jelentős részük képzettsége nem üti meg a kívánt szintet, s nem biztosítják ezáltal az eredményes piackutatást.

Helyenként előfordult, hogy a gazdálkodási rendszer módosításába vetett bizalmat kedvezőtlenül befolyásolta az indokolatlan hitelmegvonás.

Az 1968. évi tapasztalatok alapján összegzésként megállapítható, hogy a gazdálkodás rendszerének módosítása kedvező hatást gyakorolt a csapatok gazdálkodására.

Az új gazdaságirányítási rendszer, a gazdálkodás rendje módosításának összehatásaként tért hódított a helyes közigazgatási szemlélet is. A személyi állomány körében nagymértékben megnőtt az érdeklődés pártunk gazdaságpolitikája, a nép és hadsereg gazdálkodás gyakorlati kérdései iránt. A megnövekedett érdeklődés, a felvetett kérdésekre adott válaszok elősegítették a pártunk gazdaságpolitikájának alaposabb megértését és erősítette azt a hitet, meggyőződést, hogy helyes úton járunk, és azt, hogy az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése, párosulva dolgozó népünk szorgalmas és aktív tevékenységével, határozott előrelépést jelent nagy célunk, szocialista társadalmunk felépítésében.

A bevezetett rendszabályok a gazdálkodás rendszerében rejlő feszültségek nagy részét feloldották, ösztönzőleg hatottak a rendelkezésre álló anyagi javak hatékonyabb felhasználására, a helyi és belső tartalékok céltudatosabb kihasználására, melynek eredményeként a személyi állomány ellátása kulturáltabb és jobb lett, a közgazdasági szemlélet jelentős tért hódított.

Az eredmények mellett az elmúlt év folyamán jelentkezett néhány hiányosság is, melyek megszüntetése és a további fejlődés biztosítása érdekében:

1. Továbbra is előtérbe kell állítani pártunk gazdaságpolitikájának magyarázatát, s a gazdaságpolitika helyességébe vetett bizalom erősítését; a népgazdaság és néphadsereg gazdálkodási rendszere összefüggésének megértését, a személyi állomány rendszeres felvilágosítását, tájékoztatását a várható gazdasági intézkedésekről, s azok hatásáról. Erősíteni kell különösen a hivatásos állomány körében a helyes közgazdasági szemlélet elterjesztését és annak gyakorlati tevékenységben való érvényesítését.

2. Nagyobb gondot kell fordítanunk a gazdálkodás rendszerében és a helyi viszonyokban rejlő lehetőségek hatékonyabb kihasználásának ösztönzésére, bátorítására, a hadsereg gazdálkodását szabályozó intézkedések lényegének, gyakorlati alkalmazásának és célszerű módszereinek megértésére, különösen olyan kérdések értelmezésére, mint:

— a különböző szinteken és szakágakban a megnövekedett jogkörok, önállóság és felelősség helyes értelmezése;

— a csapatgazdálkodás hatásfokának, növekedésének további lehetőségei (ezred, hadosztály, hadsereg szintjén);

— a gazdasági kérdésekkel foglalkozó különböző szakágak gazdálkodásának összehangolása, egyeztetése, koordinálása;

— az anyagi fegyelem, a rendelkezésre álló anyagi eszközök rendeltetésszerű felhasználásának, óvásának, őrzésének konkrét lehetőségei és feladatai.

3. Nagyobb figyelmet kell fordítanunk annak megakadályozására, hogy senki se tudjon visszaélni a megnövekedett gazdálkodási jogkörrel, a helyes gazdálkodásból megtakarított anyagi, pénzügyi eszközök elvonásával. Párt és államl vonalon egyaránt szigorúan fel kell lépünk mindennemű lazaság és anyagi visszaélés ellen.

4. A további fejlődésünk feltételeinek megteremtése, a meglévő feszültségek egy részének megoldása szempontjából különösen jelentős, a nagyobb volumenű csapatépítkezések eredményes kivitelezése. Ezt felismerve nagyfokú gondossággal és törődéssel biztosítanunk kell az építkezések tervszerű végrehajtását és befejezését, az építkezésen résztvevő személyi állomány egészséges munkamorálját, a személyi állomány körülményeinek, az igénybevételnek megfelelő ellátását, valamint az építkezések „tisztaság”-át, azaz anyagi visszaélések megakadályozását.

A csapatgazdálkodás múlt évi tapasztalatai alkalmasak arra is, hogy azok alapján a változások további irányát is meghatározzuk.

A gazdálkodás vezetésének és rendjének további korszerűsítése érdekében célszerű figyelembe venni az alábbi elveket:

a) Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének tapasztalatai azt igazolják, hogy a gazdálkodás további korszerűsítése érdekében lehet bátrabb és merészebb rendszabályokat bevezetni. Így elsősorban szükségesnek tartjuk a címszerinti gazdálkodás kiterjesztését, az egycsatornás pénzügyi ellátás megvalósítását.

b) Célszerű volna megkezdeni a gazdálkodás szervezeti kereteinek korszerűsítését. Hadműveleti és béke gazdálkodás szempontjából egyaránt kedvező volna a gazdasági ügyek egy kézbe — a parancsnok anyagi helyettese kezébe — való összpontosítása.

c) A jelenlegi szervezeti keretek megtartása az adatok gépi úton történő feldolgozása feltételeinek fokozott ütemű megteremtése mellett célszerű volna a csapatoknál létrehozni az egységes anyagnyilvántartó részlegeket.

d) Az egységes gazdálkodás megvalósítása szükségessé teszi egy általános érvénnyel rendelkező csapatgazdálkodási és ellenőrzési utasítás kidolgozását.

e) Az elkövetkezendő néhány évben indokolt volna megoldani a középírányító szervek fontosabb beosztású gazdasági szakemberei intézményes közigazgatási kiképzését, továbbképzését.

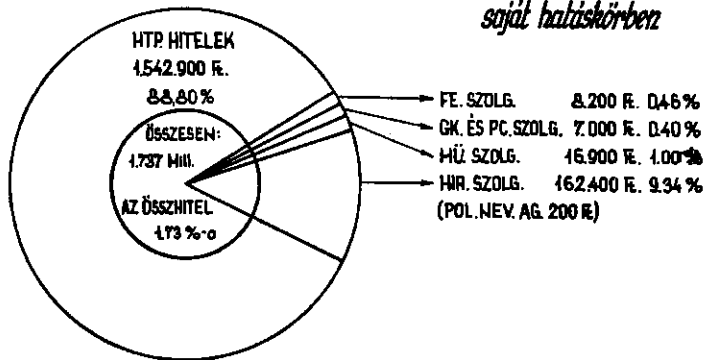
f) A gazdálkodási rendszer további korszerűsítésével összhangban javasoljuk megoldani az egységes anyagnyilvántartási, elszámolási és az anyaggazdálkodás információs rendszerének kialakítását (minden vezető szint csak arról, és akkor kapjon tájékoztatást, ami a hatáskörébe tartozik, illetve ami a meghozandó döntéseit befolyásolja).

g) Célszerűnek tartjuk felülvizsgálni az egyes költségvetési tételek kiemelésének indokoltóságát, mert az a tapasztalatunk, hogy néhány vonatkozásban az átcsoportosítási tilalmat szűkíteni kellene, például a csapatépítkezésre biztosított hitel vonatkozásában.

h) A rendelkezésre álló tartalékok ésszerűbb és céltudatosabb felhasználása érdekében célszerű volna meghatározni azon cikkek nomenklatúráját, melyek beszerzése már kimondottan a létkörülmények magasabb szintű feltételeinek megteremtését szolgálják (például: mosógép, hűtőgép, függöny a legénységi hálókörletekbe stb.).

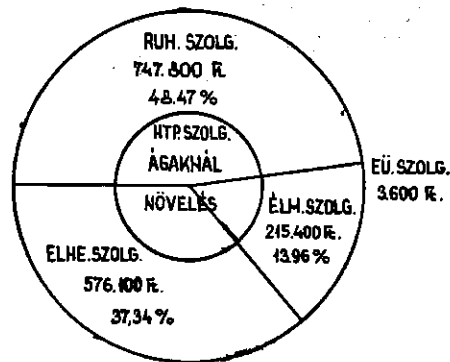
i) Az utóbbi években a seregestest minőségi fejlesztésének hatására a követelmények és körülmények lényegesen megváltoztak. E változásokat nem követte a szükséges mérvben a korábban meghatározott anyagi és pénzügyi normák módosítása. A követelmények és normák egy részénél bizonyos ellentmondás alakult ki, melynek feloldására szükségessé teszik a normák egy részének (főleg az elhelyezési szolgálat normái, irodaszer norma stb.) felülvizsgálását és módosítását.

a, HITELNÖVEELÉS

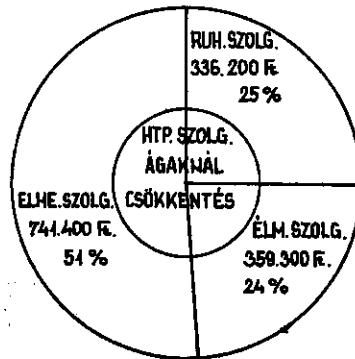
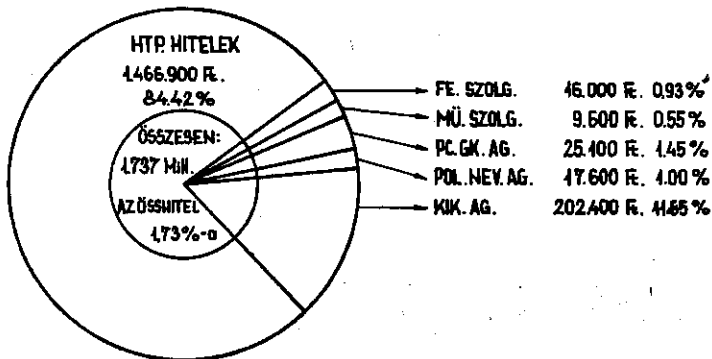

HITELÁTCSOPOORTOSÍTÁSOK saját hatáskörben

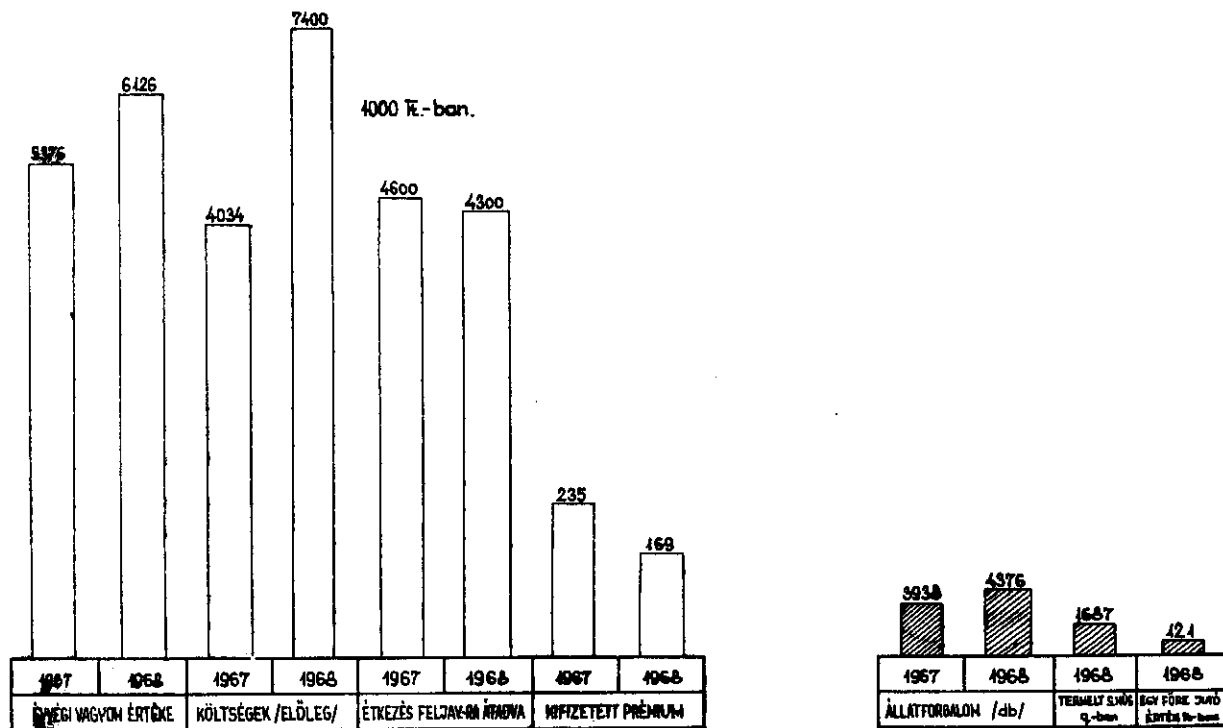
4. sz. tábla.

b, HITELCSÖKKENTÉS

KISEGÍTŐ GAZDASÁGOK 1967-68 ÉVI EREDMÉNYEI

Az új gazdasági mechanizmus eddigi hatása az üzemanyagszolgálat csapat és tárintézeti gazdálkodására és a fejlesztés várható elgondolásai

Bíró Imre őrnagy

Pártunk gazdaságpolitikájának továbbfejlesztése során 1968. január 1-vel bevezetésre került a népgazdaságban az új gazdasági mechanizmus.

Ez az MN új gazdasági rendszerének kialakítását is alapjaiban meghatározta, különös tekintettel az anyagi szolgálatokra, így az üzemanyag-szolgálatra is jelentős kihatással van.

A gazdasági reform intézkedései az ásványolajiparban is alapvető változásokat okoztak, melyek természetszerűleg kihatással vannak az MN üzemanyag-szolgálatára is. Így a tervezésben, az anyagbiztosításban, az ellátás irányításában és végrehajtásában nemcsak adminisztratív, hanem közgazdasági módszerek és eszközök is fokozottabban jutnak érvényre.

Az üzemanyag-szolgálat gazdálkodási rendszerét tekintve a teljes anyagnorma gazdálkodásból indult ki, hasonlatosan más anyagi szolgálatokhoz.

Ezt egyrészt a kötött és a népgazdaság egészére kötelező jellegű, a 100 km-re eső üzemanyagfogyasztási normák határozták meg, másrészt a szakszolgálat kialakulása során a végrehajtó szakemberek gyakorlatlansága.

Az elmúlt évek során azonban, miután részben az MN technikai ellátottsága ugrásszerűen megnőtt, részben a népgazdaság is képessé lett az MN ilyen irányú igényeinek mind teljesebb kielégítésére, részben pedig a szakembereink is jártasságot szereztek az ellátó és adminisztrációs feladatok ellátásában, meg lehetett oldani néhány munkaterületen a feladatok decentralizálását, egyes kereskedelemben is kapható és külön minőségi bevizsgálást nem igénylő anyagokra a pénzgazdálkodás kiterjesztését, az adminisztrációnk (tervezés, elszámolás) egy részének gépi úton való feldolgozását, a selejtítések és javítások hatásköreinek leadását és mind nagyobb hatáskörben történő kiszélesítését.

Ezen az alapon következett be a 20/1967. sz. ö. üza. ov-i intézkedés kiadása, azaz a pénzgazdálkodás bevezetése az üzemanyag-szolgálatban,

bár még csak szűk anyagnomenklatúrára vonatkozóan, majd a 13/1968. sz. MNHF Utasítás kiadásával az 5/1968. és a 6/1968. sz. ö. űza. ov-i intézkedések hatályba léptetése, mely az anyagbeszerzés, fúradtolaj értékesítés, selejtítés és javítás terén új gazdálkodási rendet biztosított.

Egy év tapasztalatai alapján ez év május havában a fenti intézkedések módosításra, illetve kiegészítésre kerültek.

Az eltelt időszak eredményei és tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a csapatok és az űza. intézetek helyesen éltek az adott lehetőségekkel, általában megfelelően alkalmazták az újonnan biztosított hatásköröket. Ugyanakkor egyes jelenségek arra mutatnak, hogy bizonyos fokú értetlenség, várakozás, illetve bizonytalanság is mutatkozik a gyakorlati munkában.

Így például egyes egységeknél nem használják fel a biztosított hiteleket, nem élnek a selejtítési jogkörrel, nem végeztetik el a helyszíni javításokat, nem értékesítik a fúradtolajat a kedvezőbb áron, a bevételeket nem használják fel a harcckészültség fokozása, a málházás anyagbiztosítása, a raktári kultúra kialakítása érdekében, félnek a hitel-felhasználás alkalmazásától, óvatosan figyelik a szomszédos alakulat ez irányú tevékenységét és várják a felülről történő, teljes részletességű további szakintézkedések kiadását stb.

Ezen várakozó állásponttal természetesen a felsővezetés is számolt, ez minden új módszer, rendszer bevezetésénél természetesen.

Ennek a várakozásnak, bizonytalankodásnak a csökkentését szolgálták a szakszolgálat kiképzéseiben tartott ilyen irányú tájékoztatások, a felvetett kérdésekre adott válaszok és ezt a célt szolgálja jelen tájékoztató jellegű cikk is.

Célja továbbá az is, hogy a szakszolgálat mindenszintű vezető, irányító szerveinek hozzászólásához alapot biztosítson, lehetővé tegye a helyi szakmai kezdeményezések és általánosítható tapasztalatok közzétételét. Az ilyen jellegű észrevételezésekre, hozzászólásokra igen nagy szükség van.

Ezért a teljesség igénye nélkül az üzemanyag-szolgálatot érintő néhány kérdésben a kiadott intézkedéseken túlmenően egyéb fejlesztési problémát is érintek a következőkben:

A) SZAKSZOLGÁLAT SZERVEZETI FEJLESZTÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEI

A feladatok bővülése terén

a) Az üzemanyag-szolgálat legfelsőbb vezető szerve a HM MNHF ö. űza. osztály, amely egyéb feladatai mellett kidolgozza, illetve megtervezi és megszervezi a hatáskörébe tartozó anyagféleségek és eszközök költségvetését, beszerzési terveit, a készletek és a tartalékok beszerzését, a javítási és tárolási kapacitások biztosítását, az anyag- és pénzgazdálkodás rendjét, meghatározza a fogyasztási kereteket, kiutalási normákat, különös tekintettel a háromszor 8 hónapos kiképzési ciklusra, a 2 éves tervezés és elszámolás kidolgozására, valamint a gépi-adatfeldolgozási módszerek bevezetésére.

b) Az MN Üzemanyag Átvételi Osztály és Laboratórium többek között — a népgazdasággal együttműködve, honvédségi követelmények alapján — végzi az olyan új üzemanyagfajták kialakítását és rendszerezését, amelyek lehetővé teszik az időjárástól független, úgynevezett „egységes” olajak, kenőzsírok használatát és alkalmazását.

Ez nemcsak gazdaságossági probléma (az átállások közötti km futási norma igen alacsony, így a leeresztett fáradtolaj kihasználtsági foka minimális), hanem elsősorban harckészültségi kérdés, hiszen hirtelen időjárás, hőmérséklet változás esetén a technika nagytömegű üzembehelyezése és alkalmazása különösebb tevékenységet nem kíván.

c) Az új gazdaságirányítási rendszer szükségszerűvé tette az MN Üzemanyag Áruforgalmi Osztály létrehozását. Ez a szerv végzi a szakanyagaink beszerzését, elosztását, irányítja a központ htp. üzemanyag-raktárainak feltöltését, az általános csapatellátást, a frissítéseket, az üzemanyagutak építtetését stb.

d) A tömeges és korszerű technika következtében szükségszerűvé vált, hogy az önálló szervezeti egységet képező alapvető alegységeknél is üzemanyag ellátó és kiszolgáló szerv legyen. Ezért a gl. zászlóaljnál, hk. zászlóaljnál is van űza. ellátó tagozat, melynek irányítása, vezetése az egység, alegység hadtáp szolgálatának újszerű feladata.

Ma még e téren a gyakorlat azt mutatja, hogy a szakszolgálatunkhoz tartozó ezen személyek kiképzése és feladatokkal való ellátottsága sok helyen nem kielégítő, nem tekintik őket szakszolgálatunk szerves részének, az „M” feladatok végrehajtásakor az alakulatokhoz vissza-lebiztosított személyi tartaléknak.

B) A CSAPATOK ÜZEMANYAG GAZDÁLKODÁSÁNAK EGYES KÉRDÉSEI

1. Csapatihitel, beszerzések terén

a) A 20/1967. sz. ö. űza. osztályvezetői intézkedés tartalmazta a pénzgazdálkodás alá vont anyagok beszerzésének szabályait, a beszerzés alá eső cikkek felsorolását. Ezen cikkek listája továbbra sem változott lényegesen, bár jelenleg folytatunk vizsgálatot egyes további üzemanyagfajtákra való kiterjesztésre is. Ez az úgynevezett „profilisztítás” során valósul meg, amikor is rendezve lesz, hogy az MN-en belül milyen anyagok beszerzését végezze az üzemanyag-szolgálat kizárólagos joggal, különös tekintettel azon anyagfélésekre, melyeknél a harci-technika üzemeltetésének szigorú követelményei miatt központi laboratóriumi minőségvizsgálat feltétlenül szükséges a továbbiakban is.

— Az anyagok körének bővítése, az új beszerzési árak és a költségvétési hitelgazdálkodás figyelembevételével további fejlesztés várható e téren, bár az import anyagok, valamint a kereskedelemben már nem kapható E-76-os etilbenzin beszerzése beszűkíti a lehetőségeket.

— A jelenlegi cikklista szerinti anyagok biztosítását — a kereskedelmi beszerzési nehézségek elkerülése érdekében — az űza. tárintézetinknél is biztosítottuk, kiskereskedelmi áron.

— Tudni kell azt, hogy a központi beszerzést ma már nem lehet úgy biztosítani, hogy adott kereskedelmi vállalat raktárában beszerzőink ötletszerűen megjelennek és ott azonnal a kívánt anyagot rendelkezésünkre bocsátják. Az ilyen módon történő beszerzéshez nincs meg mindig a kellő árualap, mert ezen vállalatok felé az ipar szállítási szerződés alapján még előző tervnegyedekben történt megrendelés szerint teljesít. Ezért kell a kiskereskedelmi vállalatok felé — még fokozottabban — jó előre tervezve közölni az igényt, hogy az „országos térítésben” ők is részesülhessenek és biztosítani tudják az MN csapatai által kért anyagfeleségeket a területileg legközelebb eső üzletekből, raktárakból.

b) A csapathitel lehívásának időpontját az illetékes helyi pénzügyi szervek szabályozzák, ennek figyelembevételével kell a csapatgazdálkodási költségvetési előirányzatot igényelni. Az előjáró pénzügyi szerv a pénz-hiteligénylést, jóváhagyás után, negyedéves ütemezésnek megfelelően (külön esetenkénti igénylés nélkül) az MNB-nél vezetett kiadási számlára átutalja, mégpedig az I-II-III. negyedév előirányzata 100%-ának megfelelő javadalmat a tárgynegyedévek első napjára, míg a IV. negyedévben csak 75%-ot, majd a költségvetési előirányzat módosítás jelentés jóváhagyása után a még szükséges hitelösszeget is biztosítja.

— Itt szükséges megjegyezni, hogy a szükséges póthitel, illetve lemondást a költségvetési előirányzat módosítás jelentéskor feltétlenül rendezni kell, mert csak így lehet a tartalékösszegeket az előjáró üza. szolgáltatótól kapott engedély alapján felhasználni, illetve a feleslegeket úgy visszamondani, hogy a központi szervek a felhasználásukra még tudjanak intézkedni. Pl. 1968-ban az üza. 03-025 Kv-i hitelen biztosított csapathitelből 341 000 Ft-ot nem használtak fel a csapatok és nem is kérték átnyúló hitelként a jóváhagyását, ezért felhasználására központilag kellett intézkedni, így ezen összeg a csapatok részére elveszettnek tekinthető.

c) A csapathitel elszámolásra vonatkozó intézkedés és minta a 20/1967. sz. ö. üza. ov. intézkedésben található és a IV. bekezdés 3. pont szerint esedékes, de erről több alakulat az év végén megfeledezett. A kiadott 5/1968. módosításban az összesítés rendje és az MN Üza. Áruforgalmi Osztály felé történő elszámolás módja is rendezve lett.

d) A csapatok (seregtestektől az önálló alegységekig) megtervezik a részükre biztosított anyagi eszközök és hitelek felhasználását, ezen hiteleket igénylik és tervszerűen felhasználják az anyagellátás érdekében. A tervszerűséget messzemenően biztosítja a központi akarat csorbítása nélkül a célirányos és gazdaságos ellátás. Ez kellő decentralizálás útján, a megfelelő ellátási tagozatokra differenciált tervező és elszámoló munkával, a selejttési, javítási, beszerzési jogkörök megfelelő szintre való biztosításával kívánjuk elérni. Ezen jogkörökkel azonban bátrabban kell élni, mint ahogy a kezdeti gyakorlat során ez látható az alábbi példa szerint is.

Az Üza. 03-025 kv-i hitelen üzemanyagfeleségek vásárlására 1968 évre csapathitelként (tervszám) biztosítva volt 1 327 eFt.

Felhasználásra került ezen összeg 74,4%-a, azaz 986 eFt. Részben

átnyúlt, részben központilag felhasználva 341 eFt, a biztosított összeg 25,6%-a, melyet a jogosult felhasználók nem vettek igénybe.

c) Fel kívánom hívni a figyelmet arra is, hogy a PK hadtáphelyettesek hatásköre ma már túlnő az alárendelt szolgálati ágak összefogásának keretein — megnyíltak lehetőségei az úgynevezett összhadtáp gazdálkodás megvalósítására — ugyanakkor a szakmai előjáró szervek is nagyobb tartalékHITELEK, javítási összegek felett rendelkeznek, mint korábban.

Ezen túlmenően igen szoros munkakapcsolatot kell a pénzügyi szolgálattal is kialakítani. A pénzgazdálkodás rendszere, a felhasznált üzemanyagok és üzemanyag-technikai eszközök érték-ismerete a szakszolgálatunk területén állandóan növekvő tendenciát mutat és ma már jelentősen túlnő az eddigi kártérítési eljárások mechanizmusának ismeretén és gyakorlatán. Így már most is szükséges a pénzügyi intézkedések ismerete, a pénzgazdálkodás alá vont anyagok értékesítésének, fáradtolaj értékesítésének, a tárintézetnél történő vásárlások rendszerének ismerete.

2. Fáradtolaj értékesítés terén

a) A fáradtolaj értékesítésének eddigi gyakorlata meglehetősen nagy változatosságot mutat, nevezetesen: az értékesítés különféle lehetőségeitől — az alakulatok lő- és alakulótéreneinek, útjainak, raktárainak portalanításáig, — és ez bizonyos mértékű bevételeket biztosít, mely a pénzgazdálkodás alá vont anyagok szükségletén felül is jelent felhasználható hitelt. Ezért e bevétel tetszésszerű hányadát át lehet könyveltetni az űza. 03-024 kv-i tételre is, az 5/1968. sz. űza. ov. intézkedés módosításának alapján.

— Ez új hitelként jelentkezik az üzemanyag csapatgazdálkodásban, ezért az alkalmazásáról a következőket célszerű tudni:

— Kellő szervezés és indok alapján a harcészültség fokozását (pl. zseblámpa) a málházás biztosításához (pl. klf. ékek, kötöződrótok), valamint az űza. raktár kulturáltságához (pl. üveg anyagtábla, gyomirtó, fűmag, kertiszerszám, kéziszerszám stb.) szükséges anyagokat, eszközöket lehet belőle biztosítani.

— A 4/1968. sz. MNHF Utasítás alapján e hitel átcsoportosításba bevonnható, ezért a fel nem használt és nem szükséges összeget a Pk hadtáphelyettes rendelkezésére kell bocsátani, illetve lehetséges a következő évre is átvinni.

— Az előjáró űza. szolgálatok ellenőrzéseik során kísérik figyelemmel ezen hitel felhasználását, adjanak segítséget, biztosítsák a tapasztalatcserét, hogy a szükséges eszközök a hitel nagyságától és az eszközök fontossági sorrendjétől függően kerüljenek beszerzésre.

— A megvásárolt anyagokat, eszközöket részben fogyóanyagként, részben üzemesszököként kell nyilvántartani jellegük szerint.

b) Az 5/1968. sz. űza. ov. intézkedés módosítása a fáradtolaj értékesítés területét kibővítette azzal, hogy a soros vételezések alkalmával az illetékes ellátó tárintézetnek is eladhatóvá — megvásárolhatóvá tette a fáradtolajat.

— Ez történhet úgy is, hogy a tárintézet az ellenértéket elszámolási utalvánnyal rendezi, a leadó alakulat MNB számlájára átutalja, úgy is, hogy a vételező alakulat azonnal levásárolja.

— Az ellátó tárintézetnél a csapatok által vásárolható anyagoknál a meghatározott kiskereskedelmi árak egyrésze eltérő a reájuk (beléjük) nyomott áráktól. Jelenleg a módosításban meghatározott egységárak a mérvadók.

3. Selejtítések terén

— Az ÁFOR és honvédségi üzemanyagjegyek 1969 évtől már lejárat nélküliek, ezért gondoskodni kell a jegyek kulturált kezeléséről, megóvásáról, hogy idő előtt ne kelljen cserét vagy kiselejtítést alkalmazni.

— A lejárat nélküliség következtében a seregstest hadtáphelyettesek selejtítési joga megszűnik, azonban az átcsoportosításra a továbbiakban is van lehetőségük.

— A seregstestek szolgálati úton, a HM közvetlen alakulatok, intézetek, szervek pedig közvetlenül évenként utalvánnyal együtt terjesszék fel a cserére szoruló honvédségi üza. jegyeiket az MN Űza. Áruforgalmi osztályra. E szerv van a továbbiakban felruházva a selejtítési jogkörrel.

— Az üzemanyag technikai eszközök eddigi selejtítéséről szerzett tapasztalatok biztatóak, általában kellő felmérést végeztek a csapatok, és a már nem hadihasználható eszközöket kiselejtítették.

— A központi beszerzésű anyagok értékesítésénél lehet még számottevő eredményt elérni a tárintézeti hatáskörben, ahol is a nagy tömegű és főbb tárolóeszközöknél (200 l-es acélhordó, 20 l-es üza. kanna) bevezettük az úgynevezett „egységes selejtítési jelet” — mely azáltal, hogy eredeti rendeltetésének alkalmasként selejtíti ezen eszközöket — az értékesítés ellenértékét növeli, egyúttal a kiselejtett eszközök gyors ellenőrzését jól biztosítja.

4. Javítások terén

a) Az üzemanyag-technikai eszközök javításánál általában kielégítő a csapatműhelyekben végzett munka, ahol időben igénylik a javítókapacitást, megfelelően előkészítik az eszközöket (tisztítás, karbahelyezés), ott a csere minimálisra csökkent.

— Amennyiben valamelyik csapatműhely nem rendelkezik a szükséges szerszámokkal, azokat a fáradtolaj bevétel ellenértékéből befolyt összeg felhasználásával meg lehet vásárolni. (Pl. forrasztóeszközök, lemezollók stb.)

b) Az üzemanyagkutak építése során az építőiparral már olyan kapcsolatunk alakult ki, mely biztosította a kútépítések zömének rendben való elvégzését. Ugyancsak befejezéshez közeledik a kézi üzemeltetésű kimérőházak korszerűsítése, elektrifikálása, valamint napirendre tűztük a kisebb (5, 10, 15 m³) úrtartalmú és a selejté váló tartályok nagyobbra történő kicserélését.

E munkaterületen vannak azonban olyan problémák, melyek egyes alakulatok helytelen hozzáállásából adódnak:

— Az alakulat parancsnoka által aláírt nyilatkozat ellenére sem biztosítják a csatlakozásra alkalmas elektromos vezeték kiépítését a kapcsolótábláig.

— Nem biztosítják időben az illetékes EFÜ és a tűzrendészeti hatóság által jóváhagyott építési vázlatot.

— Nem engedik be, vagy sokáig várákoztatják a vállalat dolgozóit, bár azok érkezésüket, valamint a belépő biztosításához szükséges személyi adatokat időben jelzik. E kérdésnél tudni kell, hogy ezen személyeket központilag ellenőrzik és csak megfelelő jóváhagyás után dolgozhatnak honvédségi objektumoknál.

— Nem vezetnek folyamatosan az építési munkanaplókat, valamint a munka befejezése előtt, a hivatalos átadás-átvétel előtt irattárba helyezik a kútépítésre vonatkozó szakmai intézkedést.

— Van több olyan alakulat, mely jellegénél fogva képes arra, hogy a munkálatokban besegítsen (pl. földmunka elvégzésében), ezt meg is teszik, de a megrendelő szervet (MN Űza. Áruforgalmi osztály) nem értesítik, így a vállalat jogtalanul számolhat fel földmunkára vonatkozó költségkihatásokat is.

— Vannak olyan alakulatok is, melyek viszont ellenkező előjelű tevékenységet folytatnak, nevezetesen olyan túlzott, hitelfedezet nélküli igényt támasztanak a vállalattal szemben, mint pl. domboldalba való bevágás és oda történő beépítés, vagy az elkészült űza. kutak környékének a teljes parkosítása.

Az ilyen különleges igény (domboldalba való bevágás) csak indokolt esetben teljesíthető, de ezt már a költségvetési igény tervezésekor jelezni kell, a kút környékének parkosítása viszont központi hitel terhére nem végezhető el.

— Vannak olyan alakulatok is, melyek csak saját és jelenlegi béke jellegű feladataikat tartják szem előtt és nem igénylik a 20—25 liter/perc kapacitású kéziszivattyúik átcserélését 40—60 liter/perc teljesítményű elektromos szivattyúra, jól lehet a várható „M” tevékenységükhöz ez nélkülözhetetlen.

c) A meglevő kutak áthelyezéséhez, a mechanikus működtetésű kutak elektrifikálásához a szükséges műszaki, illetve szakvezetést a KÜZAR (Ócsa) esetenként biztosítja. Ügyszintén biztosítja a TMK jellegű ellenőrzések mellett az úgynevezett „kútegység csomag”-ot is a kisjavításokhoz, valamint a tábori üzemanyag kutak és az üzemanyag utánfutók kimérőberendezéseinek javítását. Szükséges ezért, hogy az alakulatok az ilyen jellegű igényeiket időben jelezzék a fenti tárintézet parancsnokságának.

5. Egyéb rendelkezések terén

a) Az 1968 január 1-i fogyasztói árrendezés egyes ásványolaj termékeket is érintett, bár ezen anyagféleségek zömének ára változatlan maradt. Ez az ásványolaj termelés minőségi feljavulása következtében —

mely a korszerű technikához szükséges jobb minőségű mutatókkal rendelkező termékek előállítására törekszik — további változtatásra került 1969 április 1-vel.

— Ez az árváltozás a csapatokat csak a kártérítési eljárások során alkalmazható árak szempontjából érintik. Szükséges azonban azt is tudni, hogy az MN jelenlegi technikája az eddig is használt E-76-os oktánszámú etilbenzinnel fog továbbra is üzemelni, mert a jelentősebb gépjármű típusokhoz (Csepel, Gaz, ZISZ, ZIL stb.) még ez is jobb minőség, mint amit a kezelési utasítások előírnak. Természetesen olyan járművekhez, melyekhez magasabb oktánszámú benzin van előírva, oda eddig is és ezután is biztosítva lesz az üzemeltetéshez legkedvezőbb minőség (E-86, ESz-92, ESz-98).

b) A vasúti szállításon belül az üzemanyag-szolgálat vonatkozásában a tartályvagonos hajtóanyagszállítványok mennyisége a domináló. E téren a vagonok úrtartalmának a kihasználtsága és így a gazdaságosság még nem éri el a kívánt szintet, miután még a közelmúltban is gyakori volt a 8 tonnás, csak részben feltöltött tartályvagonok igénybevétele.

— A tároló, fogadó kapacitásaink a kútépítések következtében ug-rásszerűen megnöttek, azonkívül a MÁV is az új és nagyobb úrtartalmú tartályvagonok gyártásával és biztosításával nagyobb mennyiségeket képes szállítványonként biztosítani. Ezért szükséges a tartályvagon szállítások gyakorlatában oly változást elérni, hogy 15—20 tonnás hajtóanyag-tételek kerüljenek lehívásra és kiszállításra. Ez részben csökkenti az alakulatok ki-beszállítási, vagon átvételi tevékenységét, részben megoldja a gazdaságos szállítást is.

c) A 49/1963. MNHF Utasítás határozta meg az űza. technikai eszköz normákat. Az elmúlt évek során azonban ezek a normák már eredeti rendeltetésüknek nem feleltek meg, mert a harc-készültségi elvek alapjaikban megváltoztak. Az ún. „hadinormák”, melyek ideiglenes jelleggel vannak kiadva, kiállták a csapatpróbát, az állománytáblák által biztosított szállítóterek általában összhangba kerültek a tényleges szükségletekkel. Így ma már kialakítást nyert egy olyan össz-szükséglet, mely magába foglalja a „B” és „M” szükségleteket, valamint más egyéb anyagi szolgálat (fe, pc.) űza. technikai eszköz szükségletét is.

— Az ez év elején kiadott „Ideiglenes űza. technikai eszköz normák” egyrészt fesze-ebb készletgazdálkodást tesz-nek lehetővé, másrészt megszüntetik a felesleges eszközök tárolását, azok karbantartását, valamint kész, előre kiszámított és pontosított adatok közlésével, egyértelmű normák meghatározásával elősegítik a csapatgazdálkodást. Ezenkívül a seregtestek és a magasabbegységek nagyobb manőverezési lehetőséget is kaptak az űza. technikai eszköz feltöltés-elosztás területén.

Szükséges a figyelmet külön arra is felhívni, hogy az alakulatok — jellegüktől függően — nem kerülhetnek azonos mértékben feltöltésre ezen eszközökből. Az erre vonatkozó sürgősségi, fontossági sorrend meghatározását — a népgazdaság teherbíróképességétől függően —, az el-látó tárintézetek felé esetenként központilag szabályozzuk.

— Ezen új normák lehetőséget adnak arra is, hogy ha bizonyos tárolóeszközök még nem állnak rendelkezésre (üza. kutak, 1—3 m³-es tartályok, 200 l-es acélhordók, 20 l-es üza. kannák), akkor úgynevezett „pótszerzés” lehetséges, azaz pl. 100 db üza. kanna hiánya esetén 10 db hordó tartható meg a normában meghatározott mennyiség felett, vagy pedig, ha üza. kút helyett 3 m³-es tartályt üzemeltet az alakulat, akkor megegyező úrtartalmú hordó mennyiséget kell leadnia.

— További manőverezési lehetőséget biztosít az is, hogy a kötelekbe tartozó alakulatokra vonatkozó norma-lebontást a Pk hadtápheyyettesek hatáskörébe adtuk, melyre a javaslatot természetesen az üza. szolgálatvezetőnek kell megtennie.

— Lényeges az is, hogy fagyállófolyadékhoz szükséges hordómennyiséget normán felül — üzemanyag-csekk ellenében — biztosítja az illetékes ellátó tárintézet. Ezek visszaszállítását a fagyállófolyadék leadásával egyidőben kell végrehajtani.

d) Az anyagnyilvántartás jelenlegi rendszerének felülvizsgálása, az adminisztráció egyszerűsítése, esetenkénti csökkentése, gépi feldolgozásra alkalmassá tétele az MN egészére vonatkozó alapvető szabályok megváltoztatásának a függvénye és csak annak részeként, megfelelő csapatpróba után hajtható végre. Ez irányban is folyik részben felmérő, részben tervező munka.

D) AZ ÜZEMANYAG TÁRINTÉZETEK ÜZEMANYAGGAZDÁLKODÁSÁNAK EGYES KÉRDÉSEI

1. Selejtítések terén

A már említett „egységes selejtítési jel” elrendelése és alkalmazása azt jelenti, hogy a tárintézetek által selejtített és értékesített üzemanyag-technikai eszközök ellenértéke jelentősen megnő.

Az eddigi gyakorlat szerint pl. a 200 l-es acélhordókat a MÉH vállalat 1,— Ft/kg egységáron vette át, azaz kb. 45—50 Ft-ot adott érte, ha az már tárolásra alkalmatlan volt. A fenti jel alkalmazásával úgy kerülnek ezen eszközök selejtítésre, hogy még lehetséges tároló eszközként való feljavíttatásuk és további értékesítésük. Ez esetben 75,— Ft/db, illetve jobb minőség esetén 110,— Ft/db áron is lehetséges értékesítésük.

Mindez azt a célt szolgálja, hogy csökkentse az elfekvő készleteket, tároló, raktározási kapacitásokat szabadítson fel az érintett területeken az érdekeltség elvének megfelelő alkalmazásával.

2. Pénzügyi rendelkezések terén

a) A fáradtolajat a kereskedelmi hálózaton kívül — kis mennyiség, nagy szállítási távolság esetén — a tárintézetek útján értékesíthetik soros vételezéseik alkalmával a csapatok. Ennek megvásárlását — előlegezésésként — az üza. 03-024 kv-i tételen biztosított hitelből fedezhetik a tárintézetek, majd az értékesítés után ezen összegeket kompenzálniuk kell.

b) A 20/1967. sz. ö. üza. ov-i intézkedés alapján pénzgazdálkodás alá vont anyagok szintén megvásárolhatók a tárintézeteknél.

c) A csapatok a fáradtolaj értékesítés ellenértékeképpen kapott összeget a saját MNB számlájukra kérhetik átutalni, vagy pedig vételezéseik alkalmával egyúttal le is vásárolhatják a b) pont szerinti anyagokból.

A fáradtolaj bevételek tetszés szerinti hányadából pedig — a 03-024 kv-i tételén biztosított hitelhez történt átkönyvelés után — megvásárolhatják a harcokészültség fokozásához, a málházás biztosításához, a rakatári kultúra kielégítéséhez szükséges anyagokat, eszközöket is.

Ugyanezek az elvek alkalmazhatók a tárintézet által értékesített fáradtolaj ellenértékének felhasználására is.

3. Egyéb rendelkezések terén

a) A 6/1968. sz. üza. ov. intézkedésben meghatározott selejttési hatáskörök általában helyesnek bizonyultak azon elv alapján, hogy minden eszközre olyan szinten van biztosítva a selejttési jogkör, amilyen szinten a javítása is — kellő felszerszámozottságot biztosítva — megfelelően elvégezhető. A beérkezett észrevételek, javaslatok alapján azonban lehetséges volt további anyagok és eszközök cikkklistába vétele, valamint eddig még nem érintett alakulatokra vonatkozó kiterjesztése is, laboratóriumi és üzemesszűzők vonatkozásában.

b) Olyan kisebb javításokra, anyagpótlásokra, karbantartásokra, melyet eddig kizárólagosan az MN 8047 Felcsút alakulat útján lehetett elvégezni, biztosításra került új hitelként az üza. 03-024 kv-i tételén az OLP és az MN 5232 részére csapatjavítási hitel. Ezzel a felesleges utaztatásokat, a lassú javítási átfutási idő kiküszöbölését kívántuk biztosítani a helyőrségen belül is elvégeztethető munkákhoz.

E) SZERVEZETI ÉS TECHNIKAI FEJLESZTÉS TERÉN

a) Az üzemanyag-szolgálat szervezeti fejlesztése — összhangban az egész MN általános fejlesztési elveivel — részben belső, részben külső dimenziójú fejlesztés során történhet. A belső dimenziójú fejlesztés az állománytáblák korszerűsítésével érhető el, mely bizonyos kismértékű létszámnövelést is vonna maga után. Ez a jövőben mind kevésbé alkalmazható módszer és csak más egyéb tagozatokkal, illetve szolgálati ágakkal egyetértésben bizonyos létszám átcsoportosítás útján lehetséges az alkalmazása.

A külső dimenziójú fejlesztés válik mindinkább alkalmassá arra, hogy a szervezeti fejlesztés terén felmerülő problémákat megoldja. Ez a módszer azáltal valósulhat meg, hogy célszerű és szükséges összevonásokat hajtanánk végre, illetve korszerűtlenné váló egyes hadrendi elemeket szüntetnénk meg. Így pl. csapathadtáp vonatkozásában lehetségesnek tartjuk az ezredraktárak és a szállítószázad összevonásával egy újszerű, mozgékonyabb, irányíthatóbb alegységet létrehozni. Ugyanígy lehetséges magasabbegység viszonylatban hasonló összevonás. Mind-

ezekkel a csapathadtáp vezetése és működése egyszerűbbé válik és a centralizált vezetés is biztosított marad.

b) Az anyagi-technika fejlesztésnek általában kettős jellemvonása van; így egyrészt az új, korszerű eszközök kialakítása, illetve fejlesztése, másrészt ezen eszközök folyamatos beszerzése és biztosítása. Természetesen a beszerzés és biztosítás bizonyos fokú fáziskésést mutat, mert mire bizonyos technika tömeges ellátását sikerül biztosítani, addigra a növekvő harcászati és műszaki követelmények már újabb, jobb minőségű technikát kívánnak meg.

— Szakszolgálatunk egyik alapvető törekvése az üzemanyagfajták egységesítésére, univerzális üzemanyagok kialakítására és ezzel az üzemanyagfajták csökkentésére irányul. (Lásd: EHM olaj.) Ezért kutatások folynak az irányban, hogy a Diesel-üzemű gépegyeségek és benzin-üzemű gépegyeségek üzemeltetéséhez egyaránt oly olajfajta kikísérletezése, mely időjárástól, évszaktól függetlenül alkalmas lenne, azaz „univerzális”.

— A fagyállófolyadék fajsúlyméréshez kialakított új hőmérővel ellátott — az akkumulátorsav-mérőkhöz hasonló — fajsúlymérőt MN szinten kívánjuk az iparral gyártatni és vele a csapatokat minél előbb ellátni.

— Folyamatban van a 4 m³-es könnyített acéltartályok gyártása, ezekkel kívánjuk — szükség esetén — a népgazdaságból biztosított tégkat (12 db 200 l-es acélhordó helyett) ellátni.

— Ez évben megkezdjük a Dederon emelőháló kiadását, mely lehetővé teszi az 5 m³-es hajlékonytartályok töltött állapotban való máházását.

— Tovább folytatjuk a csapatok ellátását üza. utánfutóval.

— Megkezdődött a 3 és 4 tengelyes Cs-568 és Cs-888-as alvázon a 7000, illetve a 10 000 literes üza. töltőgépkocsik tervezése.

— Kidolgozásra kerül az üza. tárolóeszközök korrózióvédelme.

— Ezenkívüli kialakításra kerül a rekeszes kannatartó berendezés és egyes üzemanyagok és üza. technikai eszközök korszerű csomagolása.

ÖSSZEFOGLALVA

A csapat és tárintézeti gazdálkodásban eddig bevezetett új intézkedések természetesen nem máról holnapra éreztetik hatásukat. Idő kell ahhoz is, amíg a korábbi kötöttebb gazdálkodási rendszerben megszokott módszereket levetkőzzük és általánosabbá válnak az újak. Egyesek még félnek és idegenkednek a nagyobb hatáskörrel járó felelősségtől és visszarettennek a felmerülő nehézségektől. Az üzemanyagszolgálat vezetőire vár az a feladat, hogy biztosítsák a kiadott intézkedések helyes értelmezését, segítsék, tanítsák beosztottaikat a gazdálkodás új módszereinek elsajátításában, hogy legyenek kezdeményezők, bátran éljenek az utasítások, intézkedések adta jogaikkal és hatáskörükkel.

Szociális, jóléti beruházásainkról

Balogh Imre őrnagy

Szerte az országban számos helyen emelkednek új épületek, amelyek izléses formáikkal, esztétikus megjelenéseikkel harmónikusan kapcsolódnak bele a városok, falvak, megszokott képébe. Jóleső érzés ezeket az épületeket nézve számon tartani azokat az épületeket, amelyek a Magyar Néphadsereg szociális és kulturális igényeinek kielégítése céljából épültek vagy épülnek.

Azt szeretnénk, ha minél nagyobb számban épülnének ezek a létesítmények, hogy minden helyőrségben kulturált módon élhessenek, dolgozhassanak és pihenhessenek néphadseregünk tisztjei, katonái, polgári alkalmazottjai és családjaik.

Mint ismeretes, szociális, jóléti jellegű építmények igen kevés számban maradtak meg a néphadsereg kezelésében és tulajdonában, amelyek még a felszabadulás előtt épültek. Ami megvan, azok is öregek, javításra, felújításra szorulnak. Ezeket a meglévő épületeket az Elhelyezési Felügyelőségek tervszerűen, ütemesen korszerűsítik, néha igen nagy költséggel, mint a bauxitcementtel készült épületeknél, ahol gyakran a teherhordó szerkezeteket, és födémeket is ki kell cserélni.

A felmerült és hosszú évek óta fennálló igények kielégítése új létesítmények építése útján, a távlatokat is figyelembe véve, a legkorszerűbb megoldás. Érzelmi szempontokból is mindenki újat akar építeni, az emberek szeretik az újat, a szépet, új lakásokba szeretnek költözni, elhagyva az elavultat, kényelmetlent. Ugyanúgy szeretik, ha a helyőrségben új szálló, klub vagy üzlet épül. Az új épületek iránti kereslet országos szinten messze felülmúlja a lehetőségeket. Így van ez a néphadsereg vonatkozásában is.

A jogos igények mielőbbi kielégítése érdekében elsősorban ott kell építeni, ahol legnagyobb fokú a hiány, a lemaradás.

Az új létesítmények megvalósítását központosan irányítja az Elhelyezési és Beruházási Csoportfőnökség. A központi irányítás feltétlenül szükséges a tervszerű fejlesztés, egységes elvek, normatívák betartása érdekében. Célszerű és szükséges a központi irányítás elvi szempontból is mindaddig, amíg a lehetőségek szűkösek, anyagi eszközeink korlátozottak ezen a téren, mert csak így biztosítható, hogy nem keletkeznek aránytalanságok és nem forgácsolódnak szét anyagi erőforrásaink.

A rendelkezésünkre bocsátott beruházási hitelek a beérkező építési igényeket egyelőre még nem képesek fedezni, bár ezek az összegek jelenleg jóval nagyobbak, mint amelyekkel korábban rendelkezünk.

A beruházási hitelek közül elsősorban azok az alaptevékenységi igények kerülnek kielégítésre, amelyek a csapatok állandó harcászultsági szinten tartásához feltétlenül szükségesek. Ezen belül is elsősorban a személyi állomány és a harci technika elhelyezésére szolgáló épületek, különböző szintű vezetési pontok, kiképzési és oktatási bázisok, központi tárintézetek fejlesztésével kapcsolatos építkezések az elsődlegesek, valamint ezen objektumokhoz csatlakozó és kiszolgáló közművek (vízellátás, csatornázás, villamosenergia ellátás, központi fűtés kiépítése és az úthálózatok korszerűsítése).

Másodszorban következik a lakásberuházások csoportja, amelynek célja, hogy a hivatásos állomány és azok családjai minden helyőrségben teljes mértékben kedvező lakáskörülmények közé kerüljenek.

A szociális, jóléti, kulturális jellegű beruházások sorrendben tehát csak az előbbi kettő után következhetnek, de ez a sorrend természetesen csak a rendelkezésre álló beruházási hitelek elosztása szempontjából érvényes, nem pedig fontosságuk és jelentőségük szerint.

A szociális, jóléti beruházásaink közé soroljuk az üdülők, nyaralótelepek, helyőrségi klubok, szállók, és üzletek építését, illetve azok bővítését és fejlesztését.

Telepítés szempontjából ezen építmények helyének kiválasztásakor ügyelni kell arra, hogy szervesen kapcsolódjon ahhoz az alapegységhez, (laktanya, honvédségi lakótelep), amelynek igényeit hivatott kielégíteni, de ne zavarja a laktanyában folyó napi életet és a kiképzéssel összefüggő tevékenységet.

A kialakult gyakorlat szerint általában az üzleteket, klubokat a lakótelepen, míg a nőtlenzállókat a laktanyák mellett célszerű telepíteni. Ez üzemeltetési szempontból is előnyös, mert ezen létesítmények elhelyezési szempontból az alaplétesítményhez vannak utalva és onnan kapják az üzemeltetéshez, karbantartáshoz szükséges anyagokat.

Gazdaságossági szempontból is törekedni kell arra, hogy a kijelölt telepítési hely építkezésre alkalmas legyen, közmű hálózattal rendelkezzen, ugyanakkor jól és könnyen megközelíthető legyen a hivatásos állomány és azok családjai számára.

A kis helyőrségekben ezek a szempontok könnyen érvényesíthetők, de a nagyobb városokban, ahol több laktanya és honvédségi lakótelep van, csak igen komoly mérlegelés és egymásnak ellentmondó érdekek egyeztetése után állapítható meg az építmény helye. Míg a laktanyák egyes építményeinek kialakításakor elsősorban a célszerűséget, a szabályzatokban rögzített katonai életmódot tekintjük meghatározónak, addig a kulturális, jóléti létesítményeknél már előtérbe lép a szép formára való törekvés, az esztétikai hatás igénye, amikor az anyagi jellegű igények kielégítésén kívül az építőművészet eszközeivel érzelmi hatásokat, szellemi kielégültséget, gyönyörködtetést is kívánunk elérni. Ezért ezeknek az építményeknek szervesen bele kell illeszkedni a perspektivikus városképbe, figyelembe kell venni az építési hatóságok előírásait és kikötéseit is.

A telepítés, helykijelölés után kezdődik a műszaki-kiviteli tervdokumentáció készítése, majd annak elkészülte után a hatósági engedélyezési eljárás lefolytatása következik. Ennek megtörténte után kezdődhet az építkezés, amely eredményeképpen megvalósul az új létesítmény.

A fentebb elviekben vázolt témához példaképpen ismertetni kívánom az Elhelyezési Szolgálat beruházásában elkészített új szállót és ruházati boltot, illetve annak főbb építési adatait.

Miskolcon, az ország második legnagyobb városában elkészült a Magyar Néphadsereg kilencedik új, modern tiszti szállója az egyenruházati bolttal együtt.

Az új épület üzembehelyezésével számottevően javulnak a helyőrségben az elhelyezési viszonyok és ezzel együtt a személyi állomány életfeltételei is.

Az épület fekvése a városon belül igen kedvező, a kettős feladat ki-elégítése igen jól sikerült.

A csendes Eperjesi utcában levő 80 fős nőtlenszálló közel van a városközponthoz, honvédségi szervek hivatalaihoz, a ruházati bolti rész pedig szervesen kapcsolódik a Szeles utcai honvédségi lakótelephez és így könnyen megközelíthető.

A földszint + 2 emeletes, lapostetős szálló épületet a Miskolci Tervező Vállalat tervei alapján a Borsod megyei Állami Építőipari Vállalat építette, előregyártott UNIVÁZ elemekből, kilenc hónap alatt.

Az épületbe érkezőt hangulatos előtét fogadja. Az előcsarnokból nyílik a portásfülke és a nagytársalgó, TV-szoba, valamint a kétszobás gondnoki lakás.

Az I. és II. emeletre felvezető lépcsők mellett tágas közlekedő-társalgó tér van kialakítva, ebből induló folyosókról nyílnak a szálló kétágyas szobái. Minden szobában kis előtér van benne kétrészes, fogasos, polcos beépített szekrény és mosdó, hideg-melegvíz ellátással.

A szobák fűtése gázkonvektorral történik, a világítást izléses csillárok és falikarok biztosítják.

Két folyosó között helyezkednek el a közös mellékhelyiségek (W. C., zuhanyozók, vasalóhelyiségek, melegítő-konyha, élelmiszerkamrával).

A két emeleti szint elrendezése azonos, emeletenként 20—20 db kétágyas szobával.

A földszinten a szálló helyiségeitől teljesen elhatárolva helyezkedik el az egyenruházati bolt. Tágas eladótere az Eperjesi utca felől közelíthető meg a szálló főbejárata mellett. A raktárak feltöltése az udvar felőli részről történik.

A szobák, a társalgó, egyenruházati bolt és irodák padló PVC burkolatúak, falai színes meszelésűek.

A szálló és üzletportál alumíniumbetétes termoplán üvegezésű ajtókkal, ablakokkal készült. A külső homlokzaton az ablakok közötti pillérek fekete üveggel vannak burkolva, míg a többi rész törtfehér kőporos dörzsoléssal van ellátva.

Az épület térfogata 5046,7 m³, a teljes építkezési költség 5 377 000,— Ft volt.

Egy m²-re eső költség 1065,— Ft.

Egy szállodai ágyra eső költség 67 212,— Ft-ot tesz ki.

A beruházás megvalósításának átfutási ideje 3 év volt, amely az alábbiak szerint oszlik meg:

- 3 hónap helykijelölés, területfelhasználási engedély megszerzése;
- 16 hónap tervdokumentáció készítés és jóváhagyás;
- 8 hónap engedélyeztetés, építés előkészítés;
- 9 hónap tényleges építés.

Jelenleg még további három helyőrségben folyik szálló építkezés, kettő helyen pedig a közeljövőben indul be a kivitelezés.

Az Elhelyezési és Beruházási Csoportfőnökség a lehetőségekhez mérten igyekszik bővíteni és fejleszteni tevékenységét a néphadsereg beruházási igényeinek kielégítése érdekében, de az országos építőipari kapacitáshiány miatt tevékenysége nem képes fedezni a szükségleteket. Ezért szükségessé vált a csapatépítkezések tevékenységi körét bővíteni, amely során az egyszerűbb szerkezetű építményeket, kisebb átalkításokat a csapatok saját erejükből végeznek el, az Elhelyezési Felügyelőségek által rendelkezésre bocsátott anyagokkal. Az így felszabaduló beruházási eszközöket pedig a csoportfőnökség a nagy beruházásokra tudja fordítani, meggyorsítva ezzel az építési igények kielégítését.

Közútrongálások megelőzése

Darvas Ferenc őrnagy

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 21/1962. sz. törvényerejű rendelete, a 34/1962. sz. kormányrendelet, valamint a vezérkari főnök elvtárs 12/1964. sz. utasítása előírja az országos, a tanácsi és a magánutak védelmét. A fenti VKF utasítás a közutak védelmét és állaguk megővését az MN csapatai és intézetei számára kötelezően írja elő. A honvédségi járművek — elsősorban láncfalpas járművek — a VKF intézkedése ellenére esetenként súlyos károkat okoznak az utakban és azok tartozékaiban. Gyakori még a mezőgazdasági kultúrterületekben okozott kár is. Ez mind azt bizonyítja, hogy a csapatok a gyakorlatok tervezésének időszakában nem kellő alaposítással tervezik és írják elő a láncfalpas és nehéz járművek mozgását. Nem számolnak előre az okozandó károk népgazdasági és néphadseregi kihatásaival. Előfordul természetesen olyan eset is, amikor a károkozás elkerülhetetlen, de ezt előzetesen vagy a mozgás megtörténtét követően azonnal az illetékes területi KPM és katonai közlekedési szervekkel rendezni kell.

A korszerű hadseregek gépjármű felszerelése állandóan tökéletesedik, egyre inkább a nagy terepjáróképesség jellemzi és ez a láncfalpas járművek nagy tömegét is jelenti. A harckocsi-, gépkocsi-, műszaki-, tüzer-, rakéta- stb. egységek nagy mennyiségű láncfalpas és nehézjárművekkel rendelkeznek. A kiképzési és harc feladatok, valamint a vasúti be- és kirakások és egyéb mozgások alkalmával ezek a járművek közutakat, műtárgyakat stb. vesznek igénybe. Magyarország úthálózata a jelenlegi kiépítettség mellett nem teszi lehetővé a kiképzési feladatok végrehajtásával kapcsolatos láncfalpas járművek talpon való tartós közlekedését. Az összekötő, bekötő és erdőgazdasági, valamint egyéb utak teherbírása igen alacsony, így igénybevételük esetén károsodás, illetve rongálás elkerülhetetlen. Ezeket a rongálásokat a legcsekélyebbre lehet csökkenteni az útvonalak helyes kiválasztásával, a körülmények tervezéssel, a végrehajtó alapos eligazításával, megelőző rendszabályok foganatosításával és a mozgás helyes végrehajtásával stb.

Jelen rövid cikk keretében — a teljességre való törekvés nélkül —

ehhez kívánok segítséget nyújtani, elsősorban a gyakorlatot tervezők és végrehajtók részére.

A Magyar Néphadseregben jelenleg érvényben van a „Magyarország Katonai Útleírása” „Ált/64” cikkszámú szolgálati könyv, amely részletesen foglalkozik a közutak és hidak általános jellemzésével.

A szolgálati könyvben foglaltak ma is helytállóak, az utak számozásának kivételével, amely 1968. évben megváltozott, azonban a helyiségmegírások alapján az ott leírt útvonalak jellemzői kielégítő alapot szolgáltatnak az útvonal kiválasztásához.

Igy a következőkben inkább arra a kérdésre szeretnék választ adni a mozgást tervezők számára, hogy mely típusú utak és hidak járhatók lánctalpas járművekkel korlátozás nélkül, illetve korlátozással és mely utak nem járhatók.

Az utak, műtárgyak minősége és járhatósága

Autópályák. Beton alapozással és bitumen vagy aszfalt-beton burkolattal készülnek, lánctalpas járművek közlekedésére korlátozás nélkül alkalmasak, de igénybevételüket kiképzési feladattal az úttörvény iltja.

Főközlekedési utak. A nemzetközi autóutak, pl.: E—5 és az összes egy, kettő és három számjegyű utak, melyek alapozása zúzottkő és burkolatuk beton vagy különböző aszfalt. Lánctalpas járművek közlekedésére alkalmasak, de igénybevételüket a területileg illetékes közúti szervekkel egyeztetni kell. A KPM közúti igazgatósággal nem egyeztetett mozgásokból eredő útrongálás büntető felelősséget von maga után.

Összekötő és bekötő utak. Ebbe a csoportba tartoznak mindazok az utak, amelyeknek száma nincs, alapozásuk gyenge, burkolatuk vékony, a lánctalp a burkolatot átvágja. Nem használható vagy csak külön óvintézkedések mellett használható lánctalpas járművek közlekedésére.

Magánutak. Erdőgazdaság-, bánya-, tsz. bekötő út stb. Ezen utak zömében kiépítetlen földutak és lánctalpas járművekkel általában járhatók, de esős időszakban kerülni kell igénybevételüket, mivel a lánctalp a polgári forgalom számára nem járható mélyedéseket okoz.

Hidak és azok teherbírása.

„A” terhelésű hidak. Teherbírásuk 60—80 tonna, ilyenek az autópályák, nemzetközi és egyszámjegyű főközlekedési utak hídjai. Ezekben a hidakon lánctalpas járművek korlátozás nélkül közlekedhetnek.

„B” terhelésű hidak. Teherbírásuk 40 tonna. Ilyen hidak találhatóak még az egyszámjegyű főközlekedési utakon is, de legnagyobb részben a két- és háromszámjegyű főközlekedési utak összekötő és bekötő utak hídjai ilyenek. Korlátozás, illetve 5—10 km/ó sebesség mellett vehetők igénybe lánctalpas járművek közlekedésére.

Egyéb hidak. Teherbírásuk 15—30 tonna. Ezek a hidak táblával vannak megjelölve, korlátozások mellett vagy egyáltalán nem járhatóak lánctalpas járművekkel. Az, hogy járható-e vagy sem lánctalpas járművekkel, az függ a híd anyagától és a nyílás nagyságától.

A gyakorlatok tervezésének időszakában az alábbi feladatokat kell végrehajtani.

1. Utak kiválasztása térképen:

— megállapítani az útburkolat anyagát és az út paramétereit;
— műtárgyak vizsgálata, nyíláshossz, szélesség, teherbírás stb. szempontból;

— alacsony teherbírású műtárgyak megkerülésének lehetőségei.

2. Fel kell venni a kapcsolatot a területileg illetékes közlekedési szervezetekkel (VKSZV). Amennyiben lehetséges, a KPM Közüti Igazgatósággal vagy kirendeltségeivel is, mert:

— ki kell jelölni a gyakorlat folyamán igénybe vehető utakat és műtárgyakat;

— meg kell beszélni a szükséges rendszabályokat.

3. Fel kell venni a kapcsolatot az illetékes BM szervezetekkel a forgalomszabályozást illetően, ha erre nem történt külön intézkedés.

Az utak, műtárgyak kiválasztásánál különös figyelemmel kell lenni a térkép kiadási és helyesbítési évére, ugyanis több összekötő-, bekötő- és magánút a térképen nincs feltüntetve vagy úgy szerepel, mint földút. Leginkább ez eredményez igen költséges útrongálásokat.

Amennyiben mozgások alkalmával a lánctalpas járművek közlekedésére vonatkozó előírásokat betartjuk, a rongálásokat minimumra lehet csökkenteni.

Közútrongálások megelőzésének, illetve nagyságrendje csökkentésének az alábbi módjai lehetségesek

1. Hosszútávú megelőző intézkedések, melyek végrehajtásával a lánctalpas járművek közlekedése lehetővé válik anélkül, hogy az igénybe vett út állagát rongálná. Ilyen intézkedések körébe tartoznak az alábbiak:

a) *A lánctalpas járművekkel rendszeresen igénybe vett utak kijelölése és azok teherbíró burkolattal való megerősítése, az út átépítése vagy felújítása során. Az ilyen igények érvényesítését a helyőrségek a katonai közlekedési szervek útján kell, hogy végezzék, illetve új katonai létesítmények kialakításánál a lánctalpas járművek mozgáslehetőségét központilag kell biztosítani.*

b) *A lánctalpas járművek állandó jellegű közlekedési útvonalaként lehetőleg meglevő földutat kell kijelölni, illetve erre a célra alkalmas terület felhasználásával katonai földutat kell kialakítani. Az így kijelölt vagy kialakított utak becsatlakozásait a főutakba burkolatmegerősítéssel, sárrázó kialakítással kell alkalmassá tenni az igénybevételre.*

2. Rövidtávú megelőző intézkedések, melyek egy-egy igénybevételt megelőzően a közútrongálások megelőzése, illetve mértékének csökkentése érdekében kerülnek alkalmazásra. Ilyen intézkedések körébe az alábbiak tartoznak:

a) A lánctalpas járművek mozgási útvonalának kijelölése az utat kezelő szerv egyetértésével az alábbi szempontok szerint:

— mozgási útvonalként elsősorban meglévő földutat kell figyelembe venni;

— földút hiányában megfelelő teherbírású és burkolatú közutat kell kijelölni;

— lánctalpas járművek közlekedtetésére nem alkalmas burkolattal rendelkező utakon trailleres átszállítást kell alkalmazni;

— a felsoroltak hiányában a rendelkezésre álló egyéb utakat kell igénybe venni a b) és c) pontokban felsorolt intézkedések és szabályok betartása mellett.

b) Az útállag megóvása érdekében az alábbi feladatokat kell az igénybevevő alakulatnak végrehajtani:

— fordulókat, illetve földút-közút kereszteződéseket 4 cm-nél vastagabb homokréteggel, téli időszakban pedig hóréteggel kell takarni, az így alkalmazott védőréteget a lánctalpas járművek áthaladása után azonnal el kell távolítani. A közúti forgalom zavartalan és balesetmentes biztosítása érdekében az ilyen pontokon forgalomszabályozókat kell felállítani;

— az útkereszteződések, illetve fordulók dorongszőnyeggel vagy padlódeszkával való burkolása a járművek áthaladásáig;

— vasút-közút szintbeni keresztezésekben dorong, vagy talpfaszőnyeg alkalmazása.

c) Lánctalpas járművekkel való közlekedés fontosabb szabályai a közútrongálások megelőzése érdekében:

— lánctalpas járművekkel kiépített úton úgy kell közlekedni, hogy lehetőség szerint az egyik lánctalp az útpadkán haladjon, de a külső lánctalp és a vízelvezető árok (útpadka széle) között legalább 70 cm távolság legyen. Ha ilyen szélességű útpadka nem áll rendelkezésre, akkor mindkét lánctalppal a burkolaton kell haladni;

— lánctalpas járművekkel kiépített úton a fordulókat úgy kell végrehajtani, hogy a fordulás íve a lehetőségekhez képest a legnagyobb legyen. A tapasztalat ugyanis az, hogy az útállag rongálás a lánctalpas járművek fordulóiban a legnagyobb mérvű. A fordulók ívsugarának növekedésével arányosan csökken a rongálódás mérvé. Olyan fordulókban, ahol e megoldás egyáltalán vagy csak kismértékben biztosítható, ott a b) pontban ismertetett burkolatmegerősítéseket, illetve homokolást kell alkalmazni.

A parancsnok minden esetben, ha útrongálás történt köteles a katonai közlekedési szervnek (VKSZV) és a KPM illetékes Közúti Igazgatóságának bejelenteni és kérni a helyszíni szemle lefolytatását, a kárösszege megállapítását. Amennyiben ez nem történik meg, a kárösszeget a KPM Közúti Igazgatóságok egyoldalú jegyzőkönyvben rögzítik, amelyben a legtöbb esetben nemcsak a tényleges okozott károkra, hanem az időjárás-tól stb.-től függően a további károsodásokra is figyelemmel vannak, ami

azt jelenti, hogy összességében lényegesen növekszik a kár. Márpedig az MNVKF elvtárs 12/1964. sz. parancsa azt írja elő, hogy a ténylegesen okozott károkat kell megtéríteni.

A károkozás bejelentésének elmulasztása azt is eredményezi sok esetben, hogy a károkozó pontos megállapítása huzamosabb időt vesz igénybe, a helyszíni szemle kitűzése, a helyreállítási munkák megkésnek és amikor a bizottság helyszíni szemlét tart, már az útrongálás nem állapítható meg, vagy az út tovább rongálódik és sokkal nagyobbak látszik, mint az ténylegesen volt.

A KPM közúti szervek a honvédségi járművek által okozott rongálásokat — amennyiben az a forgalom biztonságát veszélyezteti — a bejelentés, illetve észlelés után azonnal helyreállíthatja, de azt a helyszíni szemlét végző bizottság előtt anyagfelhasználási kimutatással és munkanaplóval köteles igazolni.

Az illetékes KPM Közúti Igazgatóság a parancsnokok bejelentése alapján az MN Pénzügyi Főnökség Jogi Osztálya és a területi katonai közlekedési szerv, valamint az egység bevonásával kitűzi a helyszíni szemle időpontját és helyét. A helyszíni szemlén lehetőség szerint a fenti szervek döntési joggal felruházott képviselőinek célszerű résztvenni, mivel ezzel kiküszöbölhető a további felesleges vitatkozás és bürokrácia.

A helyszíni szemle lefolytatása.

a) A kármegállapító bizottság vezetője, a KPM Közúti Igazgatóság képviselője ismerteti a bizottság összeállításának célját, a rongálás előzetesen megállapított tényét, a követendő célkitűzéseket stb.

b) A bizottság kimegy a rongálás színhelyére, ott felméréseket végez, megállapításokat tesz és rögzíti a tényleges károkat.

c) A bizottság felkészül a jegyzőkönyv felvételére, vagyis megvitatja mindazokat a kérdéseket, amelyekben az álláspontok nem egységesek.

d) A megállapításokat, a tényleges kárösszeget tételesen jegyzőkönyvben rögzítik és jóváhagyólag aláírják, Amennyiben egységes álláspont nem alakul ki, döntést az előljáró, illetve felsőbb szervek hoznak. Ebben az esetben minden szervnek joga van a jegyzőkönyvben saját álláspontját indokolásaival együtt rögzíteni.

Meg kell jegyezni, hogy a közútrongálások címen kifizethető összegek nagysága egységek, magasabbegységek stb. részére parancsban van megállapítva. A bizottságnak arra kell törekedni, hogy lehetőség szerint maradjon ezeken a keretösszegeken belül, de ugyanakkor a KPM közúti szervek tényleges kára is megtérüljön.

A felvett jegyzőkönyv alapján, amennyiben a kárösszeg az egység által kifizethető keretösszegen belül van, az egység pénzügyi szerve az illetékes KPM közúti hatóság MNB egyszerűlájára történő átutalással az összeget kiegyenlíti. Amennyiben az egység által kifizethető keretössze-

get meghaladja, azt kiegyenlítés végett előjáró szervének (szerveinek) szolgálati úton felterjeszti.

Következtetésként megállapítható, hogy gondos tervezéssel a közúti mozgások által okozott közúti rongálások csökkenthetők és a csapatok a területi katonai közlekedési szervek (VKSZV-ék) és a KPM, valamint a tanácsi közlekedési szervek szoros élő együttműködésével megszüntethetők. Nagyban hozzájárul a közúti károk csökkentéséhez a lánctalpas járművek gépvontatós pótkocsikon való szállítása. Ha tömeges harckocsi mozgást kell végrehajtani, minden esetben az elrendelő szerv, illetve parancsnok köteles a közlekedési lehetőségeket tisztázni és biztosítani.

Az állategészségügyi szolgálat járványvédelmi feladatai a hadműveleti területen

Dr. Bagi János alezredes

A társadalmi változások, a tudomány és technika rohamos és széles körű fejlődésének eredményeként a mezőgazdaságban is világviszonylatban bekövetkezett és korunkban is folyamatban levő strukturális és termelés technikai változások következtében az állatállományokban jelentkező járványoknak, a különböző fertőző betegségeknek nagy mértékben megnőtt a jelentősége. A nagyüzemi állatállományokban — melyekben egyre inkább érvényesül az üzemszerű termelés — a járványok sokkal könnyebben terjednek, nagy veszteségeket és súlyos károkat idézhetnek elő.

A nagy állatjárványok hátrányosan befolyásolják az állatok gazdaságos hasznosítását és komoly mértékben csökkenthetik az állati eredetű termékek előállítását, veszélytelen fogyaszthatóságának biztosítását.

E termékek jelentősége az ország lakosságának és a hadsereg személyi állományának ellátásában ismert. Hadműveletek során az igények még fokozódnak és biztosításuk körülményei pedig komplikálódnak. Kialakulhatnak ugyanis a természetes járványok mellett mesterségesen előidézett olyan fertőzések is, melyek az emberre és az állatra egyaránt veszélyesek lehetnek.

Minden ilyen fertőzés, járvány — melyet a különböző biológiai harcanyagok alkalmazása révén mesterségesen is előidézhetnek —, közvetve vagy közvetlenül az ember ellen irányul. Céljában és eredményében minden esetben a személyi állomány egészségi állapotát vagy élelemmel való ellátását veszélyezteti. Ezért nőtt meg az utóbbi időben az állatorvosok járványegészségügyi szerepe és jelentősége világszerte.

Az állategészségügyi szolgálat feladatai a mi viszonyaink között a bevezetőben elmondottakból az államigazgatási szervekre, a hatósági állategészségügyi szolgálatra törvény szerint háruló feladatokból, s a Magyar Néphadsereg sajátos igényeiből következnek.

A korszerű harci eszközök és a haditechnika igen gyors és széles körű fejlődése a hadsereg állategészségügyi szolgálatának elsődleges feladatává az epidemiológiát, a hús és egyéb állati eredetű élelmiszerek ál-

latorvosi vizsgálatát, a közegészségügyi feladatok végrehajtásában való részvételt, a zoonózisok elleni védekezést tette. Mindezek mellett részt vesz a hátország és a hadművelleti területek állatállományának egészségügyi ellátásának megszervezésében, a járványvédelmi feladatok irányításában és ellenőrzésében.

Irodalmi adatok szerint a fejlett országok hadseregeiben az említett feladatok végzésére — de különösen az e kérdésekhez tartozó kutatási témák kidolgozására, a közegészségügyi feladatok támogatására — békében is működő, jelentős tudományos és gyakorlati erőt képviselő állategészségügyi szolgálatot szerveznek és tartanak fenn. A hadsereg állategészségügyi szolgálata közvetve vagy közvetlenül az egészségügyi szolgálat munkáját segíti, a személyi állomány egészségének, harcértékének megóvását, az állatról emberre is áttérjedő fertőzésektől való megvédését biztosítja. Ez így van a szocialista és kapitalista országok hadseregeiben egyaránt. Az USA 24 000 állatorvosából 800 jelenleg is a hadsereg állategészségügyi szolgálatában teljesít szolgálatot, akik az élelmiszer-vizsgálatban, a közegészségügy, a radiológiai és az epidemiológiai területén működnek, részben a kutatásokban, részben a gyakorlati munkában.

A hadművelleti területen három alapvető feladatot kell az állategészségügyi szolgálatnak ellátni:

1. A személyi állomány harcértékét csökkentő fertőző megbetegedések, az embert és állatot egyaránt megbetegítő fertőzések, járványok megelőzését, terjedésének csökkentését és a járványok, a fertőzőes gócek felszámolását.

2. A hús és egyéb állati eredetű élelmiszerek állatorvosi vizsgálatát.

3. A csapatok és intézetek mindenkori állatállományának állategészségügyi ellátását, a fertőző állatbetegségek megállapítását és felszámolását, a biológiai harcanyagok alkalmazása esetén a szükséges járványvédelmi intézkedések megszervezését és végrehajtását.

A feladatok sorrendi felsorolása ez esetben meghatározó. Ezzel is azt hangsúlyozzuk ki, hogy a korszerű harc körülményei között, a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának időszakában az állategészségügyi szolgálatnak is elsődleges feladata közvetve és közvetlenül is a személyi állomány egészségének, harcértékének megóvása, a fertőző betegségek, az embert és állatot egyaránt megbetegítő járványok megelőzése, elhárítása és felszámolása, a fertőzésmentes élelmezés állatorvosi biztosítása.

Az állategészségügyi szolgálat járványvédelmi feladatai, különös tekintettel a zoonózisokra :

— a hadművelleti terület állandó és folyamatos állategészségügyi felderítése az embert és állatot egyaránt megbetegítő fertőző betegségekre, a biológiai harcanyagokkal fertőzött góckra, fertőzést terjesztő élő- és holtanyagokra;

— az egészségügyi szolgálattal együttműködve kidolgozza azokat a rendszabályokat és utasításokat, amelyeknek célja biztosítani a személyi állomány védelmét az állatról emberre is áttérjedő fertőző megbetegedésektől, a biológiai harcanyagok okozta fertőzésektől, a járványok továbbterjedésétől;

— szoros kapcsolatot tart az államigazgatási állategészségügyi szervezetekkel és intézményekkel, s a hadműveleti területen, — különösen a hadműveletek által sújtott „célterületeken” —, részt vesz, esetenként önállóan végzi, irányítja a járványvédelmi feladatokat;

— felderíti a hadműveleti terület faunáját, a növényi és állati kártevőket, a honos rovar, rágcsáló és egyéb vektorokat, s az általuk terjeszthető fertőző betegségeket;

— adatokat gyűjt a terület parazitológiai és helmintológiai helyzetéről;

— javaslatot tesz fertőzött területek megjelölésére, zárlatok, karanténok elrendelésére;

— gondoskodik a fertőzött vagy a fertőzésre gyanús területeken szükséges mintavételekről, s laboratóriumi vizsgálatuknak a hadosztály, hadsereg, front intézeteiben való elvégzéséről;

— részt vesz a mentesítési és fertőtlenítési munkák megszervezésében és a végrehajtás ellenőrzésében;

— regisztrálja és folyamatosan vezeti a felderítési adatokat, és a minták vizsgálatának alapján kapott laboratóriumi eredményeket.

Az állategészségügyi szolgálat ezeket a feladatokat a legszorosabb együttműködésben végzi az egészségügyi szolgálattal, s e tevékenysége az egészségügyi szolgálat munkájának részét képezi.

A hús és egyéb állati eredetű élelmiszerek állatorvosi vizsgálata.

A korszerű harc körülményei között, tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén is számolni kell a helyi anyagbeszerzési források lehetőségeivel. A hadműveleti területeken előre mozgó csapatok, intézetek személyi állományának élelemmel, hússal és egyéb állati eredetű élelmiszerekkel való ellátásában nem hanyagolhatók el a helyi beszerzések, a csapat és hadműveleti hadtáp körletekben történő állatvágatások, azok termékeinek feldolgozása, felhasználása. Így megnő az állategészségügyi szolgálatnak az élelmezési szolgálattal együttműködő, annak munkáját segítő, kiegészítő tevékenysége is. Elsődlegesen jelentkezik a szolgálat szakértői húsvizsgáló szerepe, megnő higiénikusi munkájának jelentősége, s fokozódik az állati eredetű élelmiszerek fogyaszthatóságának kimondásából vagy a felhasználás megtiltásából eredő felelőssége.

A hadseregeket ma az egész világon aszerint, hogy az állati eredetű élelmiszerekkel miként látják el, három csoportba sorolják:

a) amelyek egységeiket a helyi anyagbeszerzési forrásokból kizárólagosan friss hússal látják el;

b) amelyek egységeiket csak komplett csomagolású konzerv élelmiszerekkel élelmezik, s a hadszíntér vagy a hadtápkörletek helyi forrásai-ból beszerzett élelmiszerekkel sohasem számolnak;

c) amelyek rendelkeznek a legkülönbözőbb eljárással tartósított s különlegesen csomagolt hússal és egyéb élelmiszerekkel, de a szükség és a lehetőség szerint felhasználják a helyi beszerzési források nyersanyagait, termékeit is. ;

Az európai országok hadseregeiben — így hazánkban is — az utóbbival, tehát a vegyes rendszerű ellátással számolnak. Ezért az állategészségügyi szolgálatot fel kell készíteni arra, hogy az állatvágatások alkalmával kitermelt húsokat fogyaszthatóság szempontjából elbírálja, hogy a közegészségügyi, vegyi és radiológiai szempontból kifogástalan, biológiailag teljes értékű állati eredetű élelmiszerek felhasználását ellenőrizze.

Az állategészségügyi szolgálat a hadművelleti területen történő állatvágatások, húsok és egyéb állati eredetű élelmiszerek állatorvosi vizsgálatával kapcsolatos feladatait az alábbi rendszabályok szerint végzi:

— értékeli a vágásra kerülő állatok származási helyének, az állatok utanszállításának járványfelderítési adatait;

— elrendeli az ismeretlen állományokból (helyekről) szállított állatok állategészségügyi megfigyelését, az előírt és a lehetőségek szerint megvalósítható karanténok módját és idejét;

— megszervezi a vágásra kerülő állatok tömegpusztító fegyverek hatása elleni védelmét;

— biztosítja a felhasználásra kerülő víz (ivó- és technikai víz), valamint az állatok élelmezésére szolgáló takarmányok tömegpusztító fegyverek hatása elleni védelmét, ellenőrzi azok avv. harcanyagokkal való szennyezettségét, fertőzöttségét, s a vegyivédelmi, műszaki és más szolgálatokkal együttműködve megszervezi azok mentesítését, s szabályozza a felhasználását;

— elvégezheti az avv. harcanyagokkal szennyezett, fertőzött állatok mentesítését, fertőtlenítését, s ellenőrzi annak megtörténtét;

— biztosítja a beteg és sérült állatok gyógykezelését, állategészségügyi ellátását;

— ellenőrzi a szállított és elsősorban lábon hajtott állatok egészségügyi állapotát, azok vágás előtti pihentetését;

— végzi a vágásra kerülő állatok vágás előtti, egyedenkénti részletes diagnosztikai vizsgálatát, különös tekintettel a fertőző megbetegedésekre, a biológiai harcanyagokkal történt fertőzöttségre, a sugár- és vegyiszenyyezettségre;

— kimondja a vágás engedélyezését, s megszabja annak állategészségügyi feltételeit;

— végzi az állatvágatások és az állati eredetű élelmiszerek feldolgozására szolgáló helyek, a húskitermelés módjának, a feldolgozás és a raktározás, szállítás állategészségügyi higiénés ellenőrzését;

— végzi a hasított állatok és a belső szervek vágás utáni érzékszervi vizsgálatát, s a fogyasztásra feltétel nélkül alkalmas termékeket lebélyegezteti, s a felhasználásra bocsátást engedélyezi;

— ellenőrzi a húsok és egyéb termékek, feldolgozási produktumok tárolását, hűtését és raktározását;

— elrendeli a fogyasztásra feltételesen alkalmas húsok és zsigerek további vizsgálatát, minták vételét, s a kiegészítő laboratóriumi vizsgálatok elvégztetését;

— értékeli a vizsgálati eredményeket s a fogyaszthatóság feltételeit meghatározza, a szükséges eljárásokat és kezeléseket (sütés, főzés, sterilizálás stb.) elrendeli, azok végrehajtását ellenőrzi;

— a fogyasztásra alkalmatlan, elkobzott állati eredetű termékeket, a fertőzés szempontjából veszélyes szerveket, anyagokat zár alá veszi, s a feldolgozást, a megsemmisítést szabályozza;

— ellenőrzi a feldolgozási higiéniét, a késztermékek tárolását és a raktárból történő kiadását;

— ellenőrzi a vágó- és feldolgozó helyek tisztaságát, higiéniés állapotát, s a szükséges tisztogatásokat és fertőtlenítéseket elrendeli;

— kidolgozza az állatvágatásokat, a húsfeldolgozás állategészségügyi, közegészségügyi rendszabályait, s azok betartását ellenőrzi;

— megszervezi és végrehajtja a vágással és az állatokkal foglalkozó személyi állomány állategészségügyi és közegészségügyi kiképzését;

— elvégzeteti a vágással és a feldolgozással foglalkozó személyi állomány időszakos orvosi szűrővizsgálatát, azok eredményeit regisztrálja és ellenőrzi;

— megszervezi a vágóhely (vágóüzem), a kitermelt hús és egyéb termékek tömegpusztító fegyverek hatása elleni védelmét;

— megszervezi az egészségügyi, a vegyi és élelmezési szolgálatokkal együttműködve a szennyezett és fertőzött húsok és termékek mentesítését és ellenőrzi végrehajtásának megtörténtét;

— részt vesz a vágóhely (vágóüzem) települési helyének felderítésében, a települési hely kijelölésében, a telepítés végrehajtásának irányításában;

— ellenőrzi a vágóhely (vágóüzem) élőállat beszerzési és elhelyezési körleteinek, az állatok takarmányozásának, legeltetésének, itatásának, utánszállításának (hajtásának), karámoztatásának állategészségügyi körülményeit;

— felderíti és kapcsolatot tart a polgári vágóhidakkal, húsfeldolgozó üzemekkel, állategészségügyi szervekkel és intézményekkel.

Az állategészségügyi szolgálat élelmiszer higiénikus feladatai szükségszerűen jelentkeznek mind a csapathadtápban, mind a hadműveleti hadtápkörletekben. Célja mindenkor az, hogy a személyi állomány friss, fertőzésmentes hússal történő ellátását biztosítsa. Ezt a magasabbegység és a vágóüzem szervezetszerű állatorvosai végzik az élelmezési, az egészségügyi és vegyivédelmi szolgálatokkal szorosan együttműködve. Az intézeti, laboratóriumi vizsgálatokat a település körletében elhelyezkedő tábori intézetek laboratóriumaiban végeztetik el.

Az állategészségügyi szolgálat élelmiszer higiénikus feladatának fontosságával kapcsolatban ki kell hangsúlyozni azt, hogy az állati eredetű termékek fogyaszthatóságának vagy megsemmisítésének állatorvosi eldöntése az elsődleges közegészségügyi szempontok mellett lényeges kihatású gazdasági, ellátási, élelmezési problémát is jelent. A hadműveletek idején ugyanis a „célterületeken” és a hadtápkörletekben egyaránt megnő a sérült az av. harcanyagokkal fertőzött, szennyezett, kényszervágásra kerülő állatok száma. Az állatokat és termékeiket érhető különböző károsodások következtében minden esetben gyors, határozott állatorvosi döntéseket és jól megszervezett, reális alapokra helyezett feldolgozási munkát kell biztosítani. A legtöbb esetben nagy értékeket képviselő és az ellátást döntően befolyásolható készletek, feldolgozási termékek felett kell bírálatot mondani és döntést hozni a fogyaszthatóság vagy a meg-

semmisítés tekintetében. E döntések — melyek esetenként enyhítés vagy szigorítás következtében változhatnak is — a személyi állomány egészségének megóvása mellett összhangban kell lenni a háborús gazdálkodással, az ország lehetőségeivel, a hadművelleti terület adottságaival, a csapatok mindenkori igényeivel, szükségleteivel.

Az állatállománnyal kapcsolatos járványvédelmi feladatok.

Az állategészségügyi szolgálat járványvédelmi feladatai a csapatok és intézetek mindenkori állatállományának állategészségügyi ellátásából és a hadművelleti területen jelentkező, az állatállományt veszélyeztető fertőző megbetegedések fellépéséből, az állatjárványokból következnek. A szolgálat járványvédelmi feladata tehát kétirányú. Egyrészt biztosítja a saját csapatok és intézetek állatállományának állategészségügyi ellátását, másrészt megszervezi, irányítja és ellenőrzi a hadművelleti területeken, a polgári lakosság állatállományában jelentkező járványok megelőzését, leküzdését és megfékezését.

a) A saját állatállomány állategészségügyi ellátása.

Ez alatt a hadtápkörletekben levásásra kerülő állatok állategészségügyi ellátásán kívül a hadművelleti területen szolgálati célokra esetenként vagy tartósan állományban tartott vagy igénybe vett állatok állategészségügyi ellátását értjük. Ezek elsősorban a máhás állatok és különleges feladatokra használt szolgálati kutyák lehetnek. Felhasználásuk általában igénybevétel útján történik mind az országhatáron belül, mind az országhatáron kívüli hadművelleti területen.

Alkalmazásukra sor kerülhet speciális objektumokon, de a harcoló csapatok kötelékében s a hadtápkörletekben egyaránt. Különösen az irányokban tevékenykedő, erdős-hegyes terepen harcoló egységek, alegységek után- és hátraszállításában kaphatnak szerepet a máhás állatok, s az őrzésben és más speciális feladatok végrehajtásában a különlegesen kiképzett szolgálati őrkutyák.

Az egységek (alegységek), intézetek részére igénybe vett állatok állategészségügyi, járványvédelmi feladatainak ellátására a szolgálat biztosítja:

— a hadművelleti terület állandó és folyamatos állategészségügyi felderítését;

— az állategészségügyi járványmegelőző és gyógyító munkát, s megszervezi a járványok felszámolását;

— az állatok részére szükséges takarmány, a legelők, az ivóvíz, a folyóvíz felhasználásának állategészségügyi ellenőrzését;

— az állatok elhelyezésének, karámoztatásának, után- és hátraszállításának, legeltetésének, úsztatásának, a szükséges karanténok betartásának állategészségügyi ellenőrzését;

— az állatok tömegpusztító fegyverek hatása elleni védelmének megszervezését, az állatok etetéséhez és itatásához szükséges takarmány és ivóvíz szennyezettségének, fertőzöttségének megállapítását, a mentesítések végrehajtásának állategészségügyi ellenőrzését;

— fertőző állatbetegségek megállapítása, fertőzési góc vagy biológiai harcanyagok észlelése esetén a szükséges járványvédelmi rendszabályok elrendelését, végrehajtásának ellenőrzését;

— a beteg és sérült állatok állatorvosi gyógykezelését, a gyógyíthatatlan állatok hátraszállítását vagy kényszervágásának elrendelését és a gazdaságos, fertőzésmentes feldolgozását, illetve felhasználását;

— az állati hullák és a fogyasztásra alkalmatlan állati termékek ipari feldolgozását, sterilizését vagy a fertőzési veszélyt jelentő termékek, anyagok ártalmatlanná tételét, megsemmisítését;

— az állatokkal rendelkező egységek, alegységek, intézetek állatokkal foglalkozó személyi állományának állategészségügyi kiképzését;

E feladatok súlya és jelentősége az igénybe vett állatállomány létszámának, a hadműveleti területen való elhelyezkedésének és a rájuk háruló feladatoknak a mindenkori függvénye.

b) A hadműveleti terület járványvédelmi feladatai.

Az állategészségügyi szolgálat a hadműveleti területen részt vesz a polgári lakosság állatállománya állategészségügyi ellátásának, elsősorban járványvédelmének megszervezésében is.

Ezért a csapatok és a polgári lakosság érdekeinek figyelembevételével ellenőrzi s esetenként irányítja a hadműveleti területen a polgári állategészségügyi szervek járványvédelmi munkáját.

A hatékonyság és eredményesség érdekében a polgári szervekkel együttműködve az alábbi feladatok irányításában és végzésében vesz részt:

— az állandó és folyamatos állategészségügyi felderítésben;

— a járványvédelmi rendszabályok kidolgozásában és azok elrendelésében;

— az ismeretlen fertőző anyagok, mikroorganizmusok mielőbbi identifikálásában;

— a fertőzött vagy fertőzésre gyanús helyek meghatározásában, azok kijelölésében, a helyi és területi zárlatok elrendelésében;

— az állatállomány kiürítésének, áttelepítésének, karanténztatásának elrendelésében, azok állategészségügyi ellenőrzésében;

— a gyógykezelések, vakcinázások, oltások elrendelésében, a fertőzési góccok felszámolásában, s a szükséges mentesítések és fertőtlenítések elrendelésében;

— a fertőzött és gyógyíthatatlan, a betegséget terjesztő állatok kényszervágásának, kiirtásának, megsemmisítésének direktívák szerinti elrendelésében;

— a terület vadállományának, a közöttük előforduló fertőző betegségeknek, a rovarok, atkák, rágcsálók, és más vektorok gyakoriságának, a fertőzést közvetítő szerepük felderítésében;

— a szükséges oltóanyagok, diagnosztikumok és fertőtlenítő anyagok biztosításában.

A hadműveleti területen e feladatok végrehajtásában való részvételre és gyakran megszervezésére és irányítására minden esetben számolni kell, mert a hadműveleti területeken a polgári lakosság nagy vesz-

teségeket szenvedhet, s így az államigazgatási állategészségügyi szolgálat megsemmisülése, nagyarányú vesztesége, akcióképtelensége sokkal nagyobb lehet, minthogy az állatállomány teljes vagy részbeni megmaradásával kapcsolatos feladatokat kielégítő módon tudná szervezni, irányítani és az állategészségügyi ellátást biztosítani.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy az állategészségügyi szolgálatra sok újszerű feladat hárul a járványvédelem, az élelmiszer higiéné, s a személyi állomány harcértékének biztosítása terén. Ezeket a kiterjedt, sokoldalú és nagy felelősséggel járó feladatokat csak tudományosan megalapozott, jól felkészített, célirányosan kiképzett állatorvosokkal lehet biztosítani .

Hadtáptiszti kiképzés szakmódszertanának néhány kérdése

Román István alezredes, Zsidó János alezredes

A hadtáptiszti kiképzés alapvető célja az, hogy a növendékeket felkészítse a háborús és béke körülmények közötti tevékenységük ellátására. A cél eléréséhez alapdokumentumok az „Összkövetelményi program”, és a négy éves „Kiképzési program”, melyek magukba foglalják az oktatás-nevelés célját, az oktatandó tantárgyakat, ezek egymáshoz való kapcsolódásait és oktatásának módszertanát, valamint az egyes tantárgyak tárgyköreinek tartalmát.

A négy éves képzés során összességében 38 tantárgyat kell tanítani, melyeket egyrészt ésszerű, logikus rendben, másrészt megfelelő szerkezeti felépítésben úgy kell oktatni, hogy biztosítsák az optimális eredmény elérését és az anyag megfelelő mélységű elsajátítását.

Az oktatott tantárgyak az 1. sz. melléklet szerint.

I.

A tantárgyak oktatásának rendje és szerkezeti felépítése

Kapcsolódások

A társadalomtudományi tantárgyak egyértelműen kapcsolódnak minden tantárgyhoz, mert a pártos, tudományos szocialista nézőpont (világ-szemlélet) kialakítását szolgálják. Ezért tanításukat meg kell kezdeni célszerű rendben már az első évfolyamban. Értelemszerűen ugyanaz vonatkozik a testnevelésre is, mely a növendékek fizikai állóképességét szakadatlanul fejleszti, illetve megfelelő szinten tartja.

A tantárgyak külső-belső szerkezeti összefüggéseinek tézisei

A többi tantárgy valamilyen szinten vagy irányban szorosan-lazán vagy éppen párhuzamosan összefüggésben van egymással, melynek modelljét a csatolt 1. és 2. számú melléklet szemlélteti.

A négy éven keresztül folyó kiképzés tantervében előírt tantárgyak mind a tisztképzés, mind az ezzel párhuzamosan folyó polgári szakképzés eredményes végrehajtását célozzák és egymást szorosan összekapcsolják, logikusan kiegészítik. A szerkezeti összefüggések tekintetében a tantervben alaptantárgyak, alapozó tantárgyak és szaktantárgyak találhatóak és ezek oktatása a tananyag elsajátítása érdekében meghatározott rendszerben kerül végrehajtásra.

Az *alaptantárgyak* oktatásának folyamatában a növendékek megismerkednek mindazon témakörrel, tudnivalóval, melyek fegyvernemre, szolgálati ágra való tekintet nélkül szükségesek a katonai szolgálattal járó, a katonai hivatásból eredő feladatok, tennivalók maradéktalan teljesítéséhez. Az alaptantárgyak anyagának elsajátítása a marxista világnézet kialakítását a katonai hivatás történelmi, elsősorban hadtörténelmi múltjának megismerését, a katonák kiképzéséhez és neveléséhez feltétlenül szükséges pedagógiai alapismeretek elsajátítását és magas fokú fizikai állóképességet biztosít növendékeink, leendő tisztjeink számára. Ezen tantárgyak anyagának felhasználása elősegíti a főiskolai képzés más, a korszerű harc és annak anyagi, technikai biztosítása kérdéseivel foglalkozó alapozó és szaktantárgyak anyagának összefüggéseiben is eredményesebb elsajátítását.

Az *alapozó tantárgyak* oktatásának folyamatában a tantárgyak jellegéből adódóan kétirányú differenciálódást találunk.

A *katonai alapozó* tantárgyak tananyaga keretén belül szerepelnek azon katonai ismeretek, melyek a korszerű összefegyvernemi harc eredményes megvívásához, annak anyagi-technikai biztosításához szükségesek bonyolult viszonyok között, de a kiképzés végrehajtása még nem lépi túl az adott tantárgy által meghatározott kereteket, hanem csak részfeladatokat hajt végre. Ezen részfeladatok összessége alapvetően a harcászati kiképzés során, annak logikai rendszerében realizálódnak, képezik a harcászati kiképzés alapját.

A *szak-alapozó* tantárgyak anyagának elsajátítása során a növendékek magas fokú általános és ezen keresztül széles körű katonai műveltséget szereznek, amely alapokat biztosít a hadtáp kiképzési ágak tárgykörei anyagának eredményes elsajátításához.

A katonai és szak-alapozó tantárgyak elhelyezkedése az oktatás folyamatában párhuzamos, az alap- és szaktantárgyakkal logikusan összehangolt rendszer szerint van biztosítva, úgy hogy a szaktantárgyak oktatása során azok tárgyköreibe beilleszkedjenek.

A *szaktantárgyak* csoportjában olyan tantárgyakkal találkozunk, melyek az adott fegyvernem, szolgálati ág, szakcsapat számára képzendő tiszt feladatainak eredményes végrehajtását békében és háborúban egyaránt biztosítják. Ezen tantárgyak meghatározásánál már megfelelő fegyvernemi sajátosságokat veszünk figyelembe.

Mások a „gépkocsizó lövész” tisztképzés szaktantárgyai és mások az általános hadtáp szakon végző hadtáp tisztképzés szaktantárgyai. A különbségek abból adódnak, hogy mások lesznek a kibocsátott tisztek feladatai is. Azt azonban mindenképpen rögzítenünk kell, hogy az alap-, az alapozó- és a szaktantárgyak tantervi és tematikus rendszere, a tantár-

gyak célkitűzései fegyvernemre való tekintet nélkül a korszerű összefegyvernemi harc végrehajtásához szükséges alapvető ismeretek elsajátítását biztosítják. Ennek megfelelően a szaktantárgyak tárgyköreinek oktatása szorosan kapcsolódik az összefegyvernemi és szakharcászati kiképzés tárgyköreihez, illetve azokba szervesen beilleszkedik. Pl.: A gépkocsizó lövészezred védelmi harcának megszervezése és vezetése c. összefegyvernemi és szakharcászati tárgykör keretén belül a növendékek nemcsak a gépkocsizó lövészezred pk. és HTPH szervező-tervező munkájával foglalkoznak, hanem végrehajtják az e. htp. szolgálatiág-vezetőinek feladatait is.

A főiskolai kiképzés négy éves időszakában oktatott tantárgyak tananyaga a 4. év végére egymással összekapcsolódik, a szerzett ismeretek ekkorra már komplex jellegűvé válnak a gyakorlatban szerzett látókörü, logikus gondolkodást feltételeznek és biztosítanak, így eredményezik a kitűzött cél: „a csapatkiképzés és korszerű összefegyvernemi harc követelményeinek megfelelő jól képzett általános hadtáptisztek avatását, akik számviteli és üzemgazdasági szintű ismeretekkel is rendelkeznek”.

II.

Az összefegyvernemi és szakharcászati tárgyköreinek külső-belső összefüggései és módszerei

Az 1. pontban felvázolt külső és belső szerkezeti összefüggések módszertanilag megkövetelik, hogy a tantárgyak anyagai a tézisekben meghatározott rendben kerüljenek oktatásra.

Természetesen meghatározó szerepe van a szakmódszertanra előírt kiképzési célnak, melyet a kiképzési program részletesen tartalmaz, amellyel a program tartalmazza minden egyes tantárgy oktatásának módszertanát is.

A tantárgyak sokasága, szakági változatossága s részben nagy terjedelme, a téma feldolgozását differenciáltan, minden szaktantárgyra vonatkozóan külön-külön teszi lehetővé. Ezért a továbbiakban a sokból kiválasztva egyet, az „összefegyvernemi és szakharcászatot”, lehetségessé válik a szakmódszertan részletes feldolgozása. Ezt a tantárgyat célszerű előnyben részesíteni, mert összefüggései a legsokrétűbbek. bonyolultak, terjedelme is a legnagyobb és kapcsolódik majdnem minden más szakmai és egyéb tantárgyhoz.

Az összefegyvernemi és szakharcászatot haderőnemenkénti csoportosításban, s ezen belül kötelékszintek és harcmód szerinti tagolásban kell oktatni. Ennek grafikus vetületét a 3. sz. számú melléklet tartalmazza.

A 3. számú melléklet lényegében egy olyan módszertani összefüggést ábrázol, mely meghatározza, hogy egyes alapozó, párhuzamos stb. tantárgyakat (azok részeit) mikor célszerű oktatni. Mindez azonban még csak *külső összefüggés*, melyet lényegében az 1. pont tartalmaz.

Ehhez azonban még meg kell jegyezni, hogy az alegység és ezred foglalkozásokat bevezető tanfolyamokkal kell megalapozni, mely a fenti melléklet vázlatából világosan kitűnik.

Ezek után rátérhetünk a tárgykörök *belső összefüggéseinek* (módszertani kérdéseinek), valamint a foglalkozások levezetési *módszereinek* elemzésére. A htp. Kiképzési program az összefegyvernemi harcászat és szakharcászat című tantárgy megtanítására 22 tárgykört 696 órában irányoz elő.

Ezen idő alatt az elérendő célt a Kiképzési program az alábbiak szerint írja elő:

„... Az első évfolyam során ismerjék meg gl. raj, szakasz harctevékenységét, szerezzenek *jártasságot* a hadtápegységek (szállító-, ellátóraj, részleg, csoport) őrzés-védelmében.

A második évfolyamban ismerjék meg az összefegyvernemi harc alapjait, a minden oldalú biztosítás — különösen a hadtápbiztosítás — általános rendszerét, a csapathadtárj tevékenységét, szerezzenek *jártasságot* a gl. (hk.) z. ellátó szakasz tevékenységében és kiképzésében, továbbá a hadtápszámvetések készítésében.

A harmadik évfolyamban szerezzenek *jártasságot* az egységek (gl., hk. és fn.-i) hadtápbiztosításának megszervezésében az alapvető harcmódokban. Ismerjék meg az egységahadtárjok kiképzésének elveit és módszereit.

A negyedik évfolyamban szerezzenek készséget az egység hadtápbiztosításának tervezésében, szervezésében. Ismerjék meg a magasabbegységek, a honi légvédelmi és polgári védelmi csapatok hadtápbiztosításának kérdéseit. Rendelkezzenek *jártassággal* az ezred hadtápegységek kötelék kiképzésében...”

A fentiekből egyértelműleg az következik, hogy a kitűzött cél és az idő döntő hatással van az egyes tárgykörök szerkezeti felépítésére és az alkalmazandó módszerekre egyaránt.

Mielőtt az egyes tárgykörök módszertani boncolgatására rátérnénk, célszerű tisztázni, milyen alapvető módszereket és hogyan alkalmazzunk a cél elérése érdekében? Erre vonatkozóan a Kiképzési program azt mondja, hogy a tantárgy alapvető módszerei az előadások és csoportos foglalkozások. Ez természetesen az alábbiak szerint bővül ki:

a) *Előadás*: Új elméleti anyag ismertetése, gyakorlati példákkal és audió-vizuális szemléltetéssel.

b) *Bemutató foglalkozás*: Tárgyak (fegyverek, gjmű.-vek stb.), települési helyek, (ESH, HVP stb.), üzemek, raktárak, lövészetek, harcgyakorlatok megtekintése megfelelő magyarázattal kísérvé.

c) *Gyakorló foglalkozás*: A csoportos foglalkozások (gyakorlatok) egyes kérdéseinek először oktatólagos, majd önálló begyakorlása. Pl.: Éleslövészet előkészítése, fegyverek szétszedése, összerakása, karbantartása; raktári munkák, gjmű.-vek feltöltése, nyilvántartások vezetése, munkatérkép vezetése, okmányok kidolgozása stb.

d) *Csoportos foglalkozás*: A résztvevők egy csoportban azonos szerepekben oldanak meg 1—1 oktatási kérdést tanteremben vagy terepen. A megoldás meghallgatása után megvitatják a kidolgozásokat (a résztvevők beszélnek, vitatkoznak, a tanár irányít, elbírá).

A szeminárium is csoportos foglalkozás.

e) *Gyakorlat*: A résztvevők különböző szerepekben (beosztásokban) dolgoznak és oldják meg a soronlevő feladatokat, rendszerint terepen. A tanárok mint döntnökök figyelik, segítik és értékelik a gyakorlók munkáját. Ez a „koronázó” módszer!

f) *Ellenőrző foglalkozás*: Több formája lehet, lényege az, hogy a résztvevők külön-külön vagy csoportosan feladatot kapnak, azt meghatározott időn belül kidolgozzák. A tanár elbírálja a megoldásokat, segítséget nem nyújthat. Abban különbözik a dolgozattól, hogy a feladat nem elméleti kérdésekre, vagy adatokra vonatkozik, hanem egy harcászati helyzetben 1—2 gyakorlati kérdés megoldását tartalmazza. Pl.: A HTPH elhatározása térképen.

Igen jó módszer, 1—1 jelentősebb tárgykör végén a tanár meggyőződhet arról, hogy az anyagot a növendékek milyen mértékben sajátították el.

Természetesen még sok más nem alapvető módszer is van, melyet az egyes tárgykörök elemzésénél érinteni fogunk.

Az alapvető módszerek lényegének ismeretében most röviden tekintsük át az egyes tárgykörök lényegesebb összefüggéseit, rögzítsük általában milyen legyen az idő függvényében 1—1 tárgykör szerkezeti felépítése, mely biztosíthatja az anyag elsajátítását.

A tárgykörök külső összefüggésének tézisei

1. Az összefegyvernemi harcot és annak hadtápbiztosítását minden tárgykörben komplex szerkezetben kell oktatni a szárazföldi csapatok legkisebb alegységétől kiindulva fokozatosan haladva a magasabbegységig.

Az egyéb szakharcászati kérdéseket (műszaki, híradó, vv.-i stb.), ahol a tárgykör jellege azt megkívánja, szervesen be kell építeni az oktatás rendszerébe.

Más haderőnemek (honi légvédelmi és polgári védelmi csapatok) tevékenységét és annak hadtápbiztosítását a kiképzés végére külön kell beállítani.

2. Az alkalmazó tárgykörök megkezdése előtt alapvető bevezető tanfolyamban, az ezred szintű csoportos foglalkozások előtt pedig egy speciális bevezető tanfolyamban az oktatást meg kell alapozni a legszükségesebb elméleti előadásokkal, bemutató- és gyakorló foglalkozásokkal.

3. A különböző harcmódok tárgyköreit az alábbiak szerint kell egymáshoz csatlakoztatni: támadás, védelem, menet-találkozóharc és különleges harcok, mert egyrészt ez fontossági sorrend, másrészt mert a korábban tanultak felhasználhatók a későbbi tárgykörökben.

4. A hadtápkiképzés tárgyköreit az adott szervezési szinthez (Pl.: zászlóalj tárgykörök végére; zászlóalj hadtápegységek) kell csatlakoztatni.

A tárgykörök belső összefüggésének tézisei

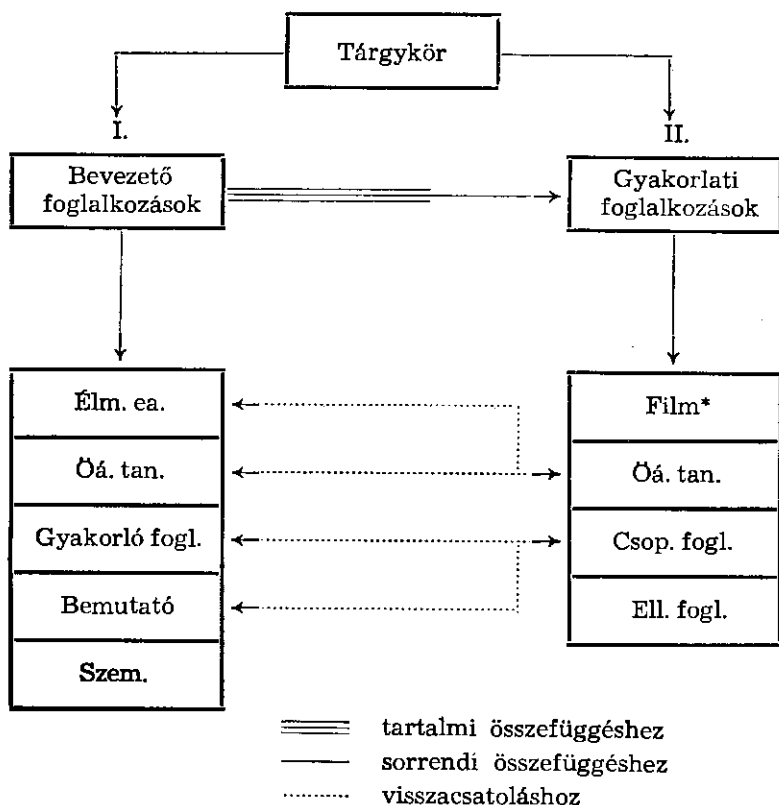
Milyen legyen 1—1 fontosabb tárgykör belső szerkezeti felépítése? Először is kevés elmélet, sok gyakorlat, s ennek is kb. 20%-a éjszaka kerüljön végrehajtásra.

Foglalja magába a hadtáp tevékenységéhez szorosan kapcsolódó szakharcászati kérdéseket. (Pl.: híradó, műszaki stb.)

A tanteremben és a terepen folyó alkalmazó csoportos foglalkozásokat célszerű rendben és terjedelemben előzzék meg az idevágó elméleti előadások, szakirodalom tanulmányozása, bemutatók és gyakorló foglalkozások.

A tárgykörhöz illő filmeket (ha vannak) a téma jellegétől függően az illető foglalkozás előtt, alatta vagy utána le kell vetíteni. A lényeg az, hogy hatása lehetőleg optimális legyen.

Ha ezeket a tételeket kissé közelebbről vizsgáljuk a tárgykör oktatásának és módszereinek alábbi mechanizmusát vázolhatjuk fel:

* Filmvetítés helye vagylagos.

Töltsük meg a modellt némi tartalommal, s meggyőződhetünk arról, hogy valóban a tárgykör oktatása (megtanítása) említett mechanizmusának egy célszerű változatát látjuk, mert:

1. A növendék először hallja — látja (esetleg tapintja) a tárgykör elméleti anyagát, megismeri a lényegét; *módszer*: audió-vizuális előadás.
 2. Tanulmányozza a szabályzatot, tankönyvet és kapcsolódó irodalmakat — elmélyíti a kapott ismereteket; *módszer*: önálló egyéni tanulás.
 3. Megold egyes fontosabb gyakorlati kérdéseket a megismert elvek felhasználásával, a tanár vezetésével; *módszer*: gyakorló foglalkozás.
 4. Gyakorolja a megtanult megoldást; *módszer*: önálló munka.
 5. Tisztázza, beszámol az elméleti kérdések megértéséről; *módszer*: szeminárium (elméleti csf.).
 6. Megtekinti az anyag egyes részeinek vagy egészének működését; *módszer*: filmbemutató.
 7. Ezek után felkészül a gyakorlati alkalmazó foglalkozásokra, azaz most már megtanulja az egyes oktatási kérdésekre vonatkozó szabályzatot és ismét tanulmányozza a kapcsolódó szakirodalmat, házi feladatként elkészíti a gyakorlati megoldás egy célszerű változatát; *módszer*: egyéni önálló munka.
 8. A gyakorlati foglalkozáson jelenti egyéni megoldását, alkotóan résztvesz a helyesség megvitatásában, s végül is megtanulja az elmélet alkalmazását a gyakorlatban; *módszer*: csoportos foglalkozás tanteremben vagy terepen.
 9. Bizonyosságot tesz az anyag lényegesebb kérdéseinek teljesen önálló megoldásával a tárgykör anyagának elsajátításáról; *módszer*: ellenőrző foglalkozás.
- Mindezek után nézzük meg egy fontosabb tárgykör teljes szerkezeti felépítését a fenti elvek figyelembevételével. Pl.:
- 14. Tk.: Gl. (hk.) e. támadó harca és annak htp. biztosítása:**
1. — Ea.: Gl. (hk.) e. támadásban 2 óra Harc.
— Ea.: Tüzérség feladatai és harci alkalmazásának 1 óra Tü.
lehetőségei
 2. — Ea.: Ag.-i eszközök töpfe. elleni megóvásának 2 óra Vv.
rendszabályai, eljárásai
 3. — Gyf.: Sugárhelyzet értékelése a gl. e. támadó 3 óra Vv.
harcában
 4. — Ea.: Htp. biztosítás a gl. (hk.) és tü. e. támadó 3 óra Htp.
harcában
 5. — Szem.: A támadó harc és htp. biztosítás elvi 4 óra Harc.+Htp.
kérdései
 6. — Feladat (csf.-ok): Gl. e. támadó harca és annak 36 óra, ebből:
htp. biztosítása
 - a) Az e. pk. feladattisztázása és helyzetmegítélése 5 óra Harc.
 - b) A htp. törzs tájékoztatása 1 óra Htp.

c) A HTRH feladattisztázása, időszámvetése és 6 óra Htp. helyzetmegítélése	
d) A HTPH jelentése	2 óra Htp.
e) Az EPK és HTPH szemrevételezése	6 óra Harc. + Htp.
f) Az EPK harcparancsa	3 óra Harc.
g) Htp. pcs. elkészítése	3 óra Htp.
h) Őrzés-védelem megszervezése	2 óra Htp.
i) Harc., htp. harc dinamika	6 óra Harc. + Htp.
j) Htp. összefoglaló jelentés elkészítése	2 óra Htp.

Megjegyzés: Az adott óraszám (51) nem teszi lehetővé, hogy a komplex feladat minden oktatási kérdést felöleljen. Hiányzik az előzetes intézkedés, a szállítások megszervezése stb. Ez a hiányosság úgy küszöbölhető ki, hogy a hiányzó kérdéseket a következő (vagy másik) tárgykörbe állítjuk be, a már átvett oktatási kérdések rovására.

Film: Ehhez a tárgykörhöz alkalmazható film még nincs. Kívánatos volna a „Htp. törzsmunka menete és végrehajtása a feladat megkapásától a készenlét eléréséig” c. film elkészítése és bemutatása. (Természetesen az e. pk. tevékenységében korszerűen beágyazva.)

Ettől függetlenül célszerű levetíteni a támadóharc végrehajtásának szemléltetésére előadás közben (1. sz. fogl.):

- lövészsorozat támadásban, továbbá
- sebesültek kihordása a harcmezőről című keskeny filmet.

Ezek után következhet a módszertan legfontosabb s egyben legérdekesebb kérdéseinek vizsgálata, mely röviden a következőképpen foglalható össze:

Hogyan érhető el a megismerés a példában adott (gyakorlatilag jelenleg valóságos) óraszámok alatt?

Először a megismertetésről! Ennek alapvető módszere az előadás. Hogyan? Ennek több feltétele van, melyek közül a leglényegesebbek:

- van-e tankönyv, vagy nincs?
- audió-vizuális eszközök vannak-e és alkalmazhatóak-e?
- az oktatandók előismeretei milyenek?
- a tanár képességei milyenek? stb.

Ha nincs tankönyv, teljes előadást kell tartani, melynek az a hátránya, hogy nagyon időigényes (hosszú és lassú, a jegyzetelést lehetővé kell tenni az óra alatt).

Ha nincsenek audió-vizuális eszközök sem, akkor a szemléltetést plakátokkal, táblai vázlatokkal kell megoldani, ami ugyancsak lassítja az előadást.

De tételezzük fel, hogy az adott feltételek jók. milyen legyen ebben az esetben az előadás? Az előadás jellegétől függően:

- élőszóval szabad előadás, csak a lényegét magyarázva, diával szemléltetve;
- magnetofon, élőszóval kombinálva;
- szinkronizátoros magnetofonnal és élőszóval kombinálva.

A fentiekből három, igen lényeges következtetés adódik:

1. Az oktatógépek ügyesek, képesek önmagukban is ismeretek közlésére, de az élőszóval való kombinálásról nem lehet lemondani, mert nevelni csak a tanár tud.

2. Az ismeretközlés nem elegendő, meg kell győződni arról is, hogy a leadott új anyagot a hallgatók megértették-e? Ennek érdekében az előző foglalkozás anyagából (a lényegből) következetesen vissza kell kérdezni és a bevezető foglalkozások után szemináriumon tisztázni kell a fontosabb részeket.

3. A megismertetés leghatásosabb és legmaradandóbb módszere a jó szemléltetés és bemutatás (működtetés). Akármilyen eszköz alkalmazásával megtartandó előadást bőségesen szemléltetni kell.

A szemléltetés kérdései: mit, hogyan (mivel) és miért? Felelet: mindent, amit lehet, de a lényegét feltétlenül; ha a tárgy konkrét, megfogható (pl.: élelmzési cikk, fegyver stb.) kézbe kell adni, ha nem, diafilmen vagy kisfilmen bemutatni, mert a megismerés így lesz kellően mély, maradandó, s az előadás érdekes és nem unalmas.

A példában szereplő tárgykör legfontosabb előadása a „Htp. biztosítás a gl. (hk.) e. támadó harcában”. Vizsgáljuk meg egy kicsit közelebbről, hogy a fenti módszerbeli követelményeket hogyan valósíthatjuk meg a foglalkozáson?

Bevezetés: Élőszóval mondja el a tanár. Miért? Mert ez a rész tartalmazza a feladatokat is, és a megfelelő millió megteremtése (nevelés) érdekében ez a legcélszerűbb.

1. főkérdés: A hadtáp megszervezése...

a) A hadtápalegységek felkészítését az előadó ne ismertesse, csak azt mondja meg, hogy a tankönyvben hol található és a tanulmányozást határozza meg feladatként.

b) Hadtápalegységek elhelyezése, áttelepítése; magnetofon mondja a szöveget, s közben az előadó vetítse az alábbi dia-felvételeket:

- a htp. alegységek elhelyezése a VÁK-ban,
- a htp. alegységek elhelyezése a szétbontakozáskor,
- a htp. alegységek elhelyezése a közvetlen harcérintkezésből indított támadás esetén,
- áttelepülés a támadás folyamán.

Az előadó az adást élőszóval való magyarázat és nevelés céljából szükség szerint szakítsa meg, de mindenképpen ott, ahol az célszerű.

c) Az UHU-ak kijelölését stb. néhány mondatban élőszóval ismeresse. Táblai rajzzal mutassa be a kijelölendő utakat (kerülő utakat) és röviden magyarázza meg „... a támadás folyamán meghosszabbítva...” fogalmát.

d) Az őrzés-védelmet tanulmányozzák a tankönyvből, egy diafelvételen az előadó mutassa be az őrzés-védelmi vázlatot és azt magyarázza meg.

2. főkérdés: Anyagi biztosítás és utánszállítás.

A szöveget a magnetofon mondja, s közben az előadó vetíti az alábbi diafelvételeket és kisfilmeket:

- lőszer-, üzemanyagfelhasználás (dia),
- mozgó anyagi készletek (dia),
- lőszerutánpótlás a támadás folyamán (kisfilmek).

3. főkérdés: Egészségügyi biztosítás...

Módszere, szemléltetése értelemszerűen, mint az 1/b) kérdésnél:

- egészségügyi veszteség (dia),
- ESH telepítése, áttelepítése (dia),
- sebesültek kihordása a harcmezőről (kisfilm).

4. főkérdés: A hadtáp vezetése...

Az előadó előszóval ismertesse a lényegét, s eközben vetítse:

- a HTPH és törzs munkájának menetét (dia),
- az összeköttetés vázlatát (dia).

Következtetés:

1. Megvalósult az anyag kombinált, korszerű és mélyreható megismertetése.

2. Az előadó az időt hasznosan, a lényegre összpontosítva használta fel.

3. Mindent szemléltetett, amit lehetett; ehhez alkalmazott:

- 11 db diafilmet,
- 2 db kisfilmet.

4. Az előadás a célját elérte és megfelelő alapot adott a gyakorlati felkészüléshez is.

Mindezek után logikusan az következne, hogy a Kiképzési programban szereplő összes tárgykörök belső szerkezeti összefüggéseit és módszereit elemezzük. Ezek azonban olyan részletkérdések, melyeket minden oktató-nevelő tanárnak (előadónak) külön-külön kell körültekintően feloldozni az egyes tárgykörök specialitásainak megfelelően.

Ez a munka lényegében az összefegyvernemi és szakharcászati oktatás-nevelés éves terve, mely természetesen tartalmazza a tárgykörök (foglalkozások) számát, tárgyát, célját, tartalmát, ellenőrzést, szemléltetést, irodalmat és házi feladatokat. Ennek részletes kidolgozásához ez a tanulmány megfelelő segítséget nyújt mind az áttekintés, mind az összeállítás terén. Sok éves oktatási tapasztalataink azt bizonyítják, hogy a fenti — a kiképzési év elejére — körültekintően, gondosan elkészített terv szilárd alapja az egyes foglalkozások óravázlatainak és levezetési terveinek.

A tanulmány a fent említett célok mellett azt a törekvésünket is szolgálja, hogy a Magyar Néphadsereg hadtáptisztjeivel a főiskolán folyó hadtáp tisztképzés széles körű és meglehetősen bonyolult, a növendékeket igen magas követelmények elé állító kiképzési rendszerét (ha nem is teljes terjedelmében) megismertessük.

Megjegyzés: A cikkhez tartozó 1., 2. és a 3. sz. melléklet a folyóirat végén található.

Tartalékos hadtáptisztek felkészítése veszélyhelyzetekre

Lajta Ferenc ny. alezredes

I.

Harci szellem kialakításának néhány kérdése a békekiképzés időszakában

Az amerikai katonai doktrína „helyi háborúk” elmélete szándékosan félrevezeti a népeket. Területileg korlátozott hadműveletekről ad képet, pedig a rendkívül veszélyes „totális stratégia” szerves részét alkotja.

Ilyen nyugtalanító nemzetközi légkörben számolni lehet és kell agressziós lépéssel azzal, hogy az agresszor a meglepés és váratlanság által keletkezett esetleges előnyöket szeretné kihasználni és ezzel a kezdeményezést magához ragadni. „Causus belli” (ok a háborúra) az imperializmus érvei között mindig kéznél van.

A fegyveres küzdelem nehézségét elviselni komplex adottság szükséges. Más kifejezéssel élve „lelki tartalékok” felhalmozása elsőrendű érdek. (A haditechnika szédületes fejlődését lassabban követi a katonák szívében, tudatában az a minőségi változás, — amely a harci szellemnek állandó magas szinten tartása napjainkban elengedhetetlen.)

Miből adódnak ezek a „lelki tartalékok”? Az előkészítés, a kiképzés során kapott politikai, erkölcsi és katonai nevelésből. A bizalomból, amit a katona érez a társadalmi rendszer iránt — amiért harcol. A fegyverek iránt, amelyeket ismer és becsül. A közvetlen parancsnokai iránt, akik vezetik. A magasabb parancsnoka iránt, akiben megbízhat akkor is, ha bekerítik, mert tudja — minden meg fog történni felmentésére. Mindezek is lehetővé teszik, hogy adott esetben, kritikus helyzetben is megállja helyét és tovább harcoljon.

A korszerű összefegyvernemi harcra való felkészülés elengedhetetlen feltétele hozzáedzeni a katonákat a veszélyérzet elviseléséhez.

A tartalékos hadtáptisztek felkészítése idején a politikai munka alapvető célja: olyan tiszteket (törzseket) nevelni, akik képesek lesznek bármely helyzetben, időben és követelményeknek megfelelően a csapatok hadtápbiztosítását végrehajtani.

A kiképzési bázisokon a hivatásos állomány erkölcsi-politikai állapotának magas szinten tartásáról gondoskodnak nap mint nap — az arra illetékesek. Szívós, meggyőző politikai munkával a tartalékos hadtáptisztek előtt is őszintén fel kell tární, hogy a váratlanul bekövetkezett agresszió veszélyhelyzetet teremt. A percek alatt létrejövő személyi és technikai veszteség nagy hatású, lenyűgöző erejű az életben maradók számára. Bekövetkezhet a vezetés lebénulása, a megmaradottak dezorganizáltsága.

Korunk embereiben még élénken élnek a II. világháború eseményei. Azokat átélték, vagy olvastak róla. A harcok résztvevői átvésztették tüzérsegi, légi előkészítést és azt követő rohamot. Ez idő alatt sokan magasfokú erkölcsi tulajdonságokról adtak tanúbizonyságot. Azonban az elmúlt háború legfeszítettebb küzdelmeihez viszonyítva is — minden emberi erőfeszítés, megpróbáltatás megsokszorozódna a tömegpusztító fegyverek körülményei között kirobbanó fegyveres küzdelem idején.

A lakosságot minden eddigénél nagyobb arányú, bonyolultabb megpróbáltatások érhetik. A hátsország életét és harcoló csapatok kapcsolatait súlyosan megzavarhatják. Az ember, illetve a katona nagyfokú lelkierejére és a társadalom minden szervezett erőfeszítése szükséges ahhoz, hogy a harc eredményes legyen. A fegyveres küzdelem nagyobbfokú áldozatkésztséget követel, mint bármilyen más emberi vállalkozás.

A békekiképzés idején alkalmazott nevelőmunka széles skáláján hatékony módszernek hat a múlt elemzése. Az eddigi háborúk okainak, céljainak, jellegének tudományos alapokon való magyarázata. Meggyőzően lehet bizonyítani a szocialista hadseregek szükségességét, erősítését, harcalkésztségük magas színvonalon tartásának okait.

A II. világháborúban a szovjet csapatok szívósságát, bátorságát sokféle irodalom örökítette meg. Érdemes erről idézni az akkori USA elnök Rooswelt levelét, amelyet 1943. február 26-án intézett Sztálinhoz. „A Vörös Hadsereg az anyagban, közlekedési eszközökben és területben szenvedett óriási veszteségek ellenére hónapokon át meghiusította a hatalmas erejű ellenség győzelmét. Megállította Leningrádnál, Moszkvánál, Voronyesnél, a Kaukázusban és végül az örök emlékezetű sztálingrádi csatában nem csak vereséget mért az ellenségre, hanem egyszersmind nagyszabású támadásba ment át, amely sikeresen halad előre a Front egész hosszában a Baltikumtól a Fekete tengerig.”

A pártpolitikai célkitűzések érdekében végrehajtott felvilágosító és nevelőmunka alaptörvénye: a marxi—lenini álláspont. Ez megköveteli, hogy sokoldalúan, körültekintően vegyük figyelembe a múlt és jelenünk realitáseit, például az alábbiakat:

1. A történelem tanulsága szerint nem új dolog, hogy igazságos háború esetén is vannak, akiket kényszeríteni kell a harcra. A szovjet írók is utalnak azokra a II. világháborúról írt munkájukban.

2. A burzsoá állam képes volt nem egyszer a történelem folyamán arra, hogy tömegeket fanatizáljon harcra, — hódító, igazságtalan célok érdekében. Klasszikus példája ennek a német fasiszta állam a II. világháború idején, amely fegyveres erejével végigpusztította, gyilkolta Európát.

3. A szocialista országokban és így nálunk is vannak a reakciónak hívei, szószólói. A nyugati kapitalista országokban pedig gondot fordítanak arra, hogy fellazítsák sorainkat és megingassák (akikben lehet) a rendszerünkben vetett bizalmat. Erre a célra az emberre hatás eszközét széles skálán alkalmazzák (rádió, televízió, sajtó, film, oktatás, irodalom, művészet, vallás, hírszerzés, diplomácia, fegyveres erő).

II.

Harci morál fokozása veszélyeztetett időszakban

A szovjet katonai doktrína tételei szerint egy esetleges világméretű fegyveres konfliktus elkezdődhet úgy is, hogy lokális háború fejlődik át világháborúvá. Annak jellemzője lehet rövidebb vagy hosszabb ideig elhúzódó veszélyeztetett időszak.

A még béke kiképzéskor sokszor gyakorolt feladatok, melyek a katonák veszélyhelyzetre való felkészítését célozták, a veszélyeztetett időszakban már rendkívül feszült légkörben valósulnak meg. A riadó gyors, szervezett megvalósítása, a békehelyőrségből lefolytatott menet, az új körlet elfoglalása, rejtett célszerű elhelyezkedés, a tömegpusztító fegyverek elleni védelem szigorú rendszabályainak betartásával — próbatételként — igazolja az eddig tett erőfeszítéseket a katonák kiképzését, nevelését illetően.

Új, megnövekedett feladatként jelentkezik a behívott tartalékos hadtáp személyi állomány felvilágosítása a bekövetkezett kritikus időszak keletkezéséről, okozóiról. A harci szellem elszántság felkeltése érdekében előttük is hangsúlyozottan szükséges hirdetni, nem csak jól felszerelt, hanem ideológiailag erősen megdolgozott ellenséggel szemben kell harcolni. Őszintén el kell mondani, hogy a „lélektani” hadviselés számos változatával demoralizálni akarják a szocialista hadseregben harcolókat. A veszélyeztetettségi időszakot különösen alkalmasnak találják propagandamunkájuk végzésére.

Propagálják életfelfogásukat, technikájukat, magasabbrendűségüket. Kishitőséget akarnak kialakítani a velük szemben harcolókban. Propagandájuk igen éles fegyver. Szüntelenül befolyásolják zsoldosaik gondolkodását is. Ideológiai megdolgozásuk, eszközeik, módszereinek változatoságát jól ismerjük. A „lelkek vására” gátlástalanul érvényesül a NATO fegyveres erőiben és különösen nagy összeget fordítanak e célokra az USA-ban.

A veszélyeztetett időszak előreláthatóan rövid lenne. Az új körletben huzamosabb ideig nem tartózkodnának a csapatok. De a rövid ott-tartózkodást nagy fontosságú munkálatokkal szükséges kitölteni. Ebben mindenki részt vesz. (Pl. óvóárkok, fedezékek ásása, légvédelmi biztosítás megszervezése, kész lenni bármely percben az előrevonás megkezdésére, végrehajtására.) A hadtáptörzsek állandó készenlétben, felkészülten, gyors elhatározásra készen a hadtápbiztosítás alapvető feladatait tervezik, gyors hajtják végre.

Ebben a feszültségtől terhes atmoszférában a megjelölt feladatok

megnyugtató módon való elvégzése, — hatékony politikai munka nélkül — nem képzelhető el.

A katonák igénylik, elvárják a tanácsadást, biztatást, ez elvtársi szellemtől áthatott segítségnyújtást az arra hivatottaktól.

III.

„Lelki tartalékok” — veszélyhelyzetekben

Ha a veszélyeztetett időszakot nyomon követné agressziós támadás, akkor magasabbegységeink előrevonásuk után haladéktalanul harctevékenységet kezdenének. Egy esetleges atomháborúban a félelemérzet nehezebben leküzdhető jelenség volna, mint az eddigi háborúkban. Különösen a pusztulási göcökben tevékenykedőkben válthat ki mély lelki depressziót a szemük elé táruló látvány. A személyi állományt ért külső-belső hatások (sugáranyag, mérge, kórokozó, fény, hő, kémiai, mechanikai hatás). Olyan pszichikai megrázkódtatást okozhat, — melyet a Nagy Honvédő Háborúban is csak kivételesen nehéz helyzetben harcolók éltek át. (Sztálingrádnál a föld színével egyenlővé tett területek védői, Leningrádban az éhezéstől is megtizedelt hősök.)

Negatív hatások mint: közömbösség a harc feladatok, saját maguk iránt, — halál várás, síró-nevető görcs és egyéb lelki zavarok minduntalan jelentkezhetnek.

Akkor lesz szükség leginkább a „lelki tartalékokra”, a pozitív hatások kifejlesztésére ott a helyszínen. Megszüntetni a tehetetlen halálvárás érzetét. Feloldani a dermettséget. Helyes irányba terelni az indulatokat. Be kell bizonyítani, amit még a békekiképzés idején tanítottunk, hogy lenne lehetőség még tömeges atomcsapás után is segítségnyújtásra. A „cselekvés” a legmegnyugtatóbb eszköz, ami feloldja a csapás okozta bénaságot.

A legkevésbé sérültek és akik egészségesek maradtak, azok közül is a legjobb idegrendszerrel rendelkezők válnak előbb cselekvőképessé. Ezek közé kell tartozniuk a parancsnokoknak, politikai munkásoknak, akik a mentést szervezik.

A hadműveletek idején várható személyi veszteség miatt gyakran kerülne sor hadtápló egységek, a legesélyesebb új személyekkel való kiegészítésére. Ezen katonáknak a kiképzésére, nevelésére a harcból való kivonásuk, pihentetésük idején volna lehetőség. Felkészítésük a hadtápló alapvető feladatainak elvégzésére mozgósítja őket. Harc közben is időben eljuttatni a csapatokhoz anyagi eszköz készleteket. Az ellenség tűzhatása alatt is kihordani a sérülteket a harcmezőről, pusztulási göcökből, egy szóval hadtáplóbiztosítást elvégezni minden helyzetben és időben.

A harccselekmények idején, veszélyhelyzetekben a magas fokú harci szellem azt is feltételezi, hogy politikailag érett és képzett emberek fegyveres küzdelem esetén is tudják mi a kötelességük. A munkának is megvan a maga morálja az emberek termelő tevékenységében és a harcnak is megvannak az erkölcsi-fegyelmi követelményei, amelyek biztosítják a katonák helytállását veszélyhelyzetekben.

Irodalomjegyzék

- **Harcászati Szabályzat** (Ho. e. 72. p.).
- **Csupkov: Erőd a Volga partján.**
- **Bedő: Lelkek vására** (Zrínyi kiadó).
- **Nógrádi Sándor interjú: Néphadsereg 966/31. sz.**
- **Félelem a harcmezőn és leküzdésének módjai.**
Honvédelem 965/11. sz.
- **Propaganda ellentevékenység.** Honvédelem 965/5. sz.
- **A harcosok erkölcsi-politikai és lélektani felkészítése a hegyes terepen folytatott harcra.** Honvédelem 966/1. sz.
- **A katonai lélektan és a lélektani tevékenység a hadseregben.** (Arióne.)
Honvédelem. 966/8. sz.
- **Emeljük magasabbra a harcászati gyakorlatok színvonalát.**
Honvédségi Szemle 963/12. sz.
- **Elsőrendű jelentőségű ügy.** Honvédségi Szemle 963/9. sz.
- **Lélektani hadviselés az imperialista agresszió eszköze.**
Honvédségi szemle. 966/5., 6. sz.
- **A hadászatban végbemenő forradalom és a pártpolitikai munka néhány kérdése.** Honvédségi Szemle. 965/9. sz.
- **Erkölcsi és lélektani kiképzés.** Honvédségi Szemle 965/12. sz.
- **A zászlóalj éjszaka támad.** Honvédségi Szemle. 965/6. sz.
- **Forradalom a katonai kiképzésben.** Honvédségi szemle. 964/7. sz.
- **A harc politikai vezetésének néhány kérdéséről.**
Honvédségi Szemle. 966/11. sz.
- **A korszerű hadtápvezetés feladatai és néhány módszere a csapatok harcának hadtápbiztosításában.** Hadtápbiztosítás. 969/2. sz.
- **A hadtáp tartalékos tisztek továbbképzésének aktuális kérdései.**
Hadtápbiztosítás. 969/2. sz.

A hadifoglyokról

Dr. Somogyi Sándor alezredes

1949-ben Genfben az Egyesült Nemzetek Szövetsége keretein belül, széles körű diplomáciai értekezletet tartottak a háború áldozatainak védelmével kapcsolatos teendőkről. Az értekezlet egyik témája a hadifoglyokkal kapcsolatos kérdések rendezése, szintek egyeztetése, ezzel kapcsolatos megállapítások megkötése volt. Az értekezleten a Magyar Népköztársaság is képviseltette magát. Küldöttségünk aktívan részt vett az értekezlet munkájában, így többek között a hadifoglyokkal kapcsolatos kérdések tárgyalása során is, és — többek között — az ezzel kapcsolatban elkészített okmányokat — bizonyos rész kérdésekkel kapcsolatos fenntartások figyelembevételével — a küldöttség vezetője aláírta.

Az itt megkötött egyezményeket — köztük a hadifoglyokkal való bánásmódra vonatkozókat is — a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Magyar Népköztársaság törvényerejű rendeletei közé iktatta.

A szerződés aláírása óta eltelt időszakban a koreai, az izraeli háborúban, a jelenleg folyó vietnami háborúban tapasztalható, hogy az imperialista államok hadseregei és egyéb fegyveres szervei a hadifoglyokkal való bánásmód során nem tartják be a Genfi Egyezményekben magukra vállalt előírásokat. Így pl. Dél-Vietnamban az amerikai hadsereg a szerződés 4. cikk A/2. ponttal ellentétben nem tekinti hadifogolynak a DNFF katonáit, azzal a kifogással, hogy a DNFF-et nem ismeri el összeütköző félként. Pedig a 4. cikk A/3. pontja világosan meghatározza, hogy hadifogolynak kell tekinteni „a rendes fegyveres erők ama tagjait, akik azt állítják, hogy az őket fogvatartó Hatalom részéről el nem ismert kormányuk vagy hatóságuk van”. Az amerikai agresszorok a Genfi Egyezmény aláírása ellenére fasisztákra jellemző módon a hadifoglyokat kínozzák, részükre az előírt jogokat, lehetőségeket, anyagi javakat nem biztosítják. Ugyanakkor a VDK — bár nem írta alá a Genfi Egyezményt — az általa elfogott légikalózokkal szemben is igyekszik betartani a Genfi Egyezmény előírásait.

Egy elkövetkezendő háborúban minden körülmények között számolni kell azzal, hogy a Magyar Népköztársaság fegyveres erői ejtethnek hadifoglyokat és hadseregünk tagjai is eshetnek hadifogságba. Célszerű ezzel a témával foglalkozni, bővíteni az általános ismereteket, ezt főleg azért tartom indokoltnak, mert a hadifoglyok ellátásával, őrzésével,

gyógyításával adott esetben nagyrészt a hadtáp szervek fognak foglalkozni. A második világháború sok pozitív és negatív tapasztalatot adott a hadifoglyokkal történt bánásmód területén. Az elkövetkezendő háború kezdéséről és folytatásáról folytatott viták, a katonai doktrínák továbbfejlesztése szükségszerűvé teszik, hogy újabb gondolatokkal bővítsük e témát, felkészítsük magunkat a nemzetközi jog szabályainak lehetőség szerinti pontos betartására. Egy újabb világháború esetén az anyagi javak és kultúrák tömeges pusztítása mellett számolni kell nemcsak a harcoló katonatömegek, hanem az úgynevezett hátszországban dolgozó polgári lakosság tömeges pusztulásával, megbetegedésével és a tömegpusztító csapások következményeinek időben történő gyors felszámolásával is. Minden ország kormánya és katonai vezetése már békében kidolgozza a polgári lakosság és a harcoló katona tömegek védelmére a várható csapások következményeit megelőző személyi és anyagi rendszabályokat és pszichológiai felkészítési módszereket. Minden esetre azonban számolni lehet a nukleáris eszközökkel folytatott háború esetén az emberek pánikhangulatával, ami főleg abból adódik, hogy mindenkire újszerűleg fog hatni a tömeges pusztulás és az adott helyzetben nehezebben, lassabban fog megindulni a mentés, a rendszabályok megvalósítása, végrehajtása.

Mindezeket azért célszerű leírni, mert a hadifoglyok hátraszállításuk után szintén a hátszországban nyernék elhelyezést és tevékenységüket is alapvetően a hátszági hadifogolytáborokban fejtik ki. Ebben a helyzetben a hadifoglyokat tartó állam ellátási gondjai bonyolultabbak lesznek, mert saját állampolgárainak védelme, gyógykezelése és ellátása mellett a hadifoglyokkal is foglalkozni kell.

A hadifoglyokra vonatkozó nemzetközi jogi szabályok leglényegesebb forrásai a hágai 1899. és 1907. évi egyezmények, az 1929. évi genfi hadifogolyegyezmény és a már említett genfi diplomáciai konferencián 1949. augusztus 12-én létrejött egyezmény.

Egy elkövetkezendő háborúban — amennyiben arra sor kerül — a hadifoglyokkal kapcsolatos feladatok véleményünk szerint nem mérülhetnek ki a Genfi Egyezményben meghatározottak (őrzés, ellátás stb.) teljesítésében. A korszerű háború jellegéből kiindulva a hadifogoly kérdésnek különös jelentőséget ad az a tény, hogy mivel az a szocialista és a kapitalista világrendszer közötti döntő összecsapás lesz, számolhatunk azzal, hogy a hadifoglyok tömegei között munkások és parasztok, haladó gondolkodású egyének találhatók, akik a háború folyamán természetes szövetségeseinkké válhatnak. Ezért a velük való eljárás során munkánkat feltétlenül a marxizmus—leninizmus osztályszemlélete, a háború politikai céljai, a néptömegek ahhoz való viszonya kell, hogy meghatározza.

Az egyezmények megkötése óta eltelt közel húsz év a hadművészetben is lényeges változást hozott. Elég arra utalnunk, hogy a korszerű hadműveletek méretei, a tömegpusztító fegyverek tömeges alkalmazása, a nagykiterjedésű szennyezett zónák lehetősége a hadifogolykérdést is hallatlanul bonyolulttá teszi.

Jelen tanulmányban a szerző részben a hadifoglyokra vonatkozó jogszabályok ismertetésével, részben pedig a hátországi hadifogolytáborok létesítésével, az ott folyó tevékenységgel kíván foglalkozni.

1. A hadifoglyokra vonatkozó főbb jogszabályokból néhány általános jellegű, nemzetközileg elfogadott megállapítás, szabály:

Hadifoglyok a fegyveres erő minden neméhez (kombattáns és nem kombattáns katonák, önkéntesek, népfelkelők, partizánok stb.) tartozó személyek, ha az ellenség hatalmába kerülnek, feltéve ha érvényes megállapodások nem rendelkeznek másként. Az egészségügyi szolgálatot teljesítő személyekre a megállapodások akként rendelkeznek, ha az ellenség hatalmába kerülnek, csak addig lehet őket visszatartani, amíg a foglyok állapota és száma indokolja. Ők maguk nem tekinthetők hadifoglyoknak, de legalább olyan elbánásban kell őket részesíteni, mint a foglyokat. Visszatartásuk idején csak egészségügyi-gyógyító szolgálatra vehetők igénybe. Mihelyt a körülmények megengedik, lehetővé kell tenni visszatérésüket saját csapataikhoz, ez esetben a tulajdonukat képező tárgyakat is magukkal vihetik. A visszaküldés egészségi állapotuk és az elfogatás időrendje szerint történhet meg.

A hadifoglyok nem azoknak a foglyai, akik elfogták, hatalmukba kerítették őket, hanem az államé. Éppen ezért a hadifoglyokkal tanúsított bánásmódot — az egyéni felelősségtől függetlenül — az az állam felelős, amely őket fogságban tartja.

Ez igen fontos rendelkezése a hadifoglyokra vonatkozó újabb megállapodásoknak és jelentékeny haladást jelent az elmúlt századok gyakorlatával szemben, amikor a hadifoglyot korlátlanul kiszolgáltatott prédának tekintették, akinek megölését még a XVI—XVII. században is megengedhetőnek tartották.

Nem kell azonban az elmúlt századok gyakorlatára hivatkozni, elegendő a fasiszta Németország katonai gépezetének háborús kegyetlenkedés és népirtás büntetteire emlékezni. A fasiszta német hadsereg tagjai korra, nemre, fajra, vallásra, sebesülésre való tekintet nélkül gyilkolta nemcsak a kommunistákat, hadifoglyokat, hanem a teljesen védtelen lakosságot is, felrúgva a nemzetközi jog legelemibb emberi szabályait.

A XIX. század közepéig még az a felfogás is élt, hogy lázadás, szökés, parancs nem teljesítés stb. eseteiben lemészárolhatták a foglyokat. A jelenleg érvénybenlevő rendelkezések feljogosítják a foglyot szökésre, elfogatásuk esetén minden megtorló intézkedések nélkül.

Az érvényes szerződések értelmében a hadifogságba került személyekkel emberségesen kell bánni, a fogságban tartó hatalom részéről minden olyan cselekedet vagy vétkes mulasztás, amely a hadifoglyok halálát vagy megbetegedését okozza tilos és a bűnösökkel szemben a fogságban tartó hatalom törvényei szerint kell eljárni.

Nem szabad a foglyokat megcsonkítani, kínozni, orvosi vagy tudományos kísérleteket végezni rajtuk, hacsak ilyeneket a fogoly életének megmentése és az orvosi szempontok nem indokolják.

Ismeretes, hogy a fasiszta Németország hadseregében fogságba került katonai és polgári személyeken szadista módszerekkel próbálták ki

a különféle vegyi anyagok hatékonyságát és végeztek tudományos kísérleteket — amely az esetek túlnyomó részében azok fizikai megsemmisítését is jelentették.

Minden erőszakoskodással, megfélemlítéssel, brutalitással és sértegetésekkel szemben meg kell őket védeni és rájuk kiható büntető megtorlásokat (represszáliákat) alkalmazni tilos. A foglyoknak minden körülmények között joguk van személyük és becsületük tiszteletben tartására. A hadifogoly nőket nemüket megillető külön előzékenységgel kell kezelni és semmi esetre sem részesíthetők a férfiaknál kedvezőlebb elbánásban. A hadifoglyok megőrzik teljes jogképességüket, amely csak a fogvatartás megkívánta mértékben korlátozható.

A fogságba esett személyek kihallgatásának alkalmával csak a személyazonosságuk adataira nézve tartoznak feleletet adni. Semmiféle fizikai vagy lelki kényszert nem szabad a hadifoglyokkal szemben alkalmazni abból a célból, hogy bármilyen további felvilágosításokat nyerjenek tőlük. Ha megtagadják a válaszadást, nem szabad őket fenyegetni, bántalmazni vagy bármilyen hátrányban részesíteni.

A hadifoglyok minden személyi használati és értéktárgya — a katonai felszerelési tárgyak és okmányok kivételével — a tulajdonukban marad. El kell látni őket személyazonossági igazolvánnyal. Pénzüket csak tisztí rendezésére, részletes nyugta ellenében lehet elvenni. Kívánságukra pénzüket átszámított értékét számlájuk javára kell írni.

A foglytartó állam meghatározhatja a legmagasabb pénzüsszeget, amelyet egy fogoly magánál tarthat. Az ezt meghaladó összegeket el lehet tőle venni, de azt számlája javára kell írni. Megengedett vásárlásait és egyéb kiadásait e számla terhére fedezheti. Minden hadifogoly részére előleg folyósítandó havi zsold címén, amelynek nagyságát az egyezmény a fogoly rendfokozatától függően 8—75 svájci franknak megfelelő havi összegben állapítja meg. A zsold indokolt esetben bizonyos mértékben csökkenthető. A hadifogságba esett személy katonai zsoldját a képviselőt ellátó védő hatalom közvetítésével a saját államuk kiengészítheti, de egyenként vagy csoportonként is kaphatnak pénzküldeményeket. Ugyancsak közvetítés útján a hadifoglyok számláik terhére pénz utalhatnak át hazájukba.

A hadifogoly szabadulása után az illetékes hadifogolytábor parancsnokság igazolványt állít ki részére, amelyben kimutatják számláján a javára mutatkozó egyenleget és ezt saját állama tartozik neki kifizetni! Az előlegezett zsoldkifizetéseket is az ellenségeskedés beszüntetése után az illető állam köteles rendezni.

A hadifogolytartó állam köteles hadifoglyait fizetés nélkül ellátni élelemmel, ruházattal és szükség esetén orvosi és kórházi kezelésükről is gondoskodni. Az ellátás tekintetében a hadifoglyok faja, nemzetisége, vallása vagy politikai meggyőződése között nem tehető különbség.

Élelmezésüknek mennyiségileg, minőségileg és változatosság tekintetében olyannak kell lennie, hogy egészségi állapotukban változás ne következzen be. A dolgozó hadifoglyoknak megfelelő pótadagokat kell juttatni, a dohányzás meg van nekik engedve. Nem szabad kollektív feyelmi büntetésből élelmezésüket csökkenteni vagy korlátozni. Lehető-

séget kell teremteni, hogy a rendelkezésükre bocsátott többletélélmeket elkészíthessék.

El kell látni a hadifoglyokat az éghajlatnak és évszakoknak megfelelő ruhával, fehérneművel és lábbelivel. Ezek javításáról a fogolytartó állam köteles gondoskodni. Minden hadifogolytáborban elárúsító helyet kell berendezni, ahol a hadifoglyok a helyben szokásos árakon beszerezhetik szükségleti cikkeiket. Az elárúsító bolt jövedelme a hadifoglyok javára fordítandó.

2. A hátországi hadifogolytáborok létrehozásával, működésével kapcsolatos néhány elképzelés.

A hadifoglyok hadműveleti területről történő kiűrését — a Genfi Egyezmény előírásai szellemében — a lehető legrövidebb időn belül végre kell hajtani, hogy minél előbb a számukra kijelölt hadifogolytáborokba kerülhessenek. Ezt a hadifoglyok mielőbbi biztonságba helyezésének szükségességét a harcoló csapatok és a hadműveleti terület hadifoglyoktól történő mentesítése is indokolja.

E kettős jellegű feladat végrehajtása érdekében a harcoló államok hátországi hadifogolytáborokat hoznak létre, melynek célja:

- a nemzetközi egyezményben foglaltak érvényre juttatása;
- az ellenséges államok hadifoglyok útján történő kém-, szabotázs-, propagandatevékenységének megakadályozása.

Az egyezmény értelmében a foglyot ejtő államnak joga van hadifoglyait táborokban internálni és őket arra kötelezni, hogy annak területét ne hagyják el. Csak büntető vagy fegyelmi intézkedésre lehet őket zárkába zárni, az az állapot azonban csak a legszükségesebb időn át tartható fenn.

A hadifoglyok egészben vagy részben szabadon hagyhatók, de nem kötelesek ezt az intézkedést elfogadni, ha azonban elfogadják az előírt feltételeket, be kell tartaniok.

A hadifogolytábornak meg kell felelni a tisztaság és higiénia követelményeinek és lehetőség szerint úgy kell azokat berendezni, hogy a feltételek az egészségügyi követelményeknek megfeleljenek. A hadifoglyok elhelyezésénél lehetőség szerint figyelembe kell venni nemzetiségüket, nyelvüket, szokásaikat. A légitámadások és a háború egyéb veszélyei ellen olyan oltalmat kell biztosítani a hadifoglyoknak, mint a polgári lakosságnak. A hadviselők diplomáciai úton a képviselőt ellátó hatalmak közvetítésével közlik egymással a tájékoztató adatokat a hadifoglyok elhelyezéséről.

Az egyezmény előírásainak értelmében a hadifogolytábor élén a fogolytartó állam hadseregének egy tisztje áll mint parancsnok, akinek feladatai közé tartozik az is, hogy megismertesse és betartassa beosztottjaival a hadifoglyokra vonatkozó nemzetközi-jogi előírásokat és rendszabályokat. A nemzetközi egyezmény kivonatát minden táborban a hadifoglyok nyelvén ki kell függeszteni.

Az egyezmény lehetővé teszi, hogy a hadifoglyok megőrizzék rendfokozati jelzésüket és kitüntetéseiket. A hadifogolytábor őrsége fegyverét a foglyokkal szemben csak a végső esetben és lehetőség szerint előzetes figyelmeztetés után használhatja.

Hadifogoly tisztelnél tekintettel kell lenni rangjukra és korukra. A tiszti hadifogolytáborokban megfelelő számú legénységi állományú hadifogoly osztható be (takarítás, felszolgálás stb.) szolgálatra.

Az egyezmény lehetőséget nyújt arra is, hogy a legénységi hadifogolytáborokban a hadifoglyok titkos szavazással hathavonként bizalmikat válasszanak, akik őket a fogolytartó hatalom katonai hatóságai, a képviseletet ellátó hatalom diplomáciai megbízottja, a Vöröskereszt nemzetközi bizottsága stb. előtt képviselik. A tiszti és vegyes táborokban a legidősebb rangidős tiszt tölti be ezt a funkciót és a hadifoglyok egy vagy több tanácsadót választanak melléje. A megválasztott személy vagy személyek csak a fogolytartó állam jóváhagyása után kezdhetik meg működésüket. A hadifoglyok a bizalmi közvetítésével vagy személyesen intézhetik panaszait a katonai hatóságoknál, ha velük valamely szerv a kiadott intézkedéseket nem tartja be.

A hadifogolytáborokban a lehetőségek maximális kihasználásával kell a tisztaságot, az egészségügyi berendezéseket (fürdetés, fertőtlenítés, borbélyműhely stb.) biztosítani, hogy a járványok megelőzhetők legyenek. Folyamatosan gondoskodni kell elegendő vízről és szappanról, hogy a tisztálkodást és a fehérnemű mosását végrehajthassák. Orvosi segélyben és szükség esetén sebészeti, illetve kórházi ellátásban kell a hadifoglyokat részesíteni. Az egyezmény értelmében a gyógyászati költségek — ideértve a fogászati ellátást, szemüveget és más gyógyászati eszközöket — a fogolytartó államot terhelik. Havonta legalább egyszer általános orvosi vizsgálatnak kell alávetni a hadifoglyokat. A hadifogly orvosokat, fogászokat, ápolókat, ápolónőket szaktudásuknak megfelelően kell beosztani, ebben az esetben minden más munka alól mentesíteni kell őket.

A hadviselő feleknek törekedniük kell a súlyos betegeket és sebesülteket szállítható állapotba hozni és rendfokozatra való tekintet nélkül hazájukba visszajuttatni, kivéve azokat, akik a háború tartama alatt nem óhajtanak visszatérni. Az olyan beteg és sebesült foglyokat pedig, akiknek életét a fogvatartás komolyan veszélyezteti — ha erre megállapodás történt —, semleges államba szállíthatók.

Ha a fogolytáborban egy fogoly meghal, lehetőleg vallása szertartása szerint, tisztességgel kell eltemetni és sírját meg kell jelölni. A temetésre és a sírokra vonatkozó feljegyzéseket, rajzokat kívánatos megőrizni, hogy a sírokat később megtalálhassák. Ha gyanú merül fel, hogy valamely hadifogly nem természetes halállal halt meg, szigorú vizsgálatot kell indítani és — az egyezmény így intézkedik — erről az érdekvédelmet ellátó állam diplomáciai képviseletét értesíteni kell. Az elhunyt hadifoglyok holttestét egyénileg kell elhantolni, kivéve, ha a helyzet kollektív sírhely készítésére kényszerít.

A hadifogolytartó állam az egészséges hadifoglyokat munkavégzésre igénybe veheti, de figyelembe kell venni korukat, nemüket, rendfokozatukat és testi-szellemi alkalmasságukat. A tisztakat is be lehet osztani olyan munkára, amit önként vállalnak és teljesítenek, a tiszthelyetteseket csak felügyelőként lehet beosztani. A munkafeltételeket úgy kell kialakítani, hogy azok lehetőség szerint legyenek azonosak a hadifogly-

tartó államban hasonló munkát végző polgári munkásokéval. A munkásvédelmi rendelkezéseket a hadifoglyok foglalkoztatásánál is figyelembe kell venni. Fegyelmi büntetésként nem lehet a munkakörülményeket súlyosbítani, egészségtelen vagy veszélyes munkára csak önkéntes vállalkozással lehet őket beosztani. Magánszemélyek részére is dolgoztatnak a hadifoglyok, ebben az esetben a magánosok tartoznak az őrizetről, oltalmazásról és a foglyok ellátásáról gondoskodni. A hadifoglyok munkájáért az őrző hatóságok — napi legalább 1/4 svájci frankkal egyenértékű — munkabért tartoznak fizetni.

Lehetőség szerint helyiségeket kell biztosítani a különböző felekezeti hadifoglyok vallási szertartásainak megtartására és lehetőséget kell adni, hogy azon részt vegyenek. Helyiségeket és felszerelést kell a hadifoglyok rendelkezésére bocsátani, hogy kulturális, szórakozási és sporttevékenységet folytathassanak.

Az egyezmény értelmében a hadifogolytartó állam ismertetett törvényei és katonai szabályzatai ellen vétő hadifoglyok büntető, illetve fegyelmi úton felelősségre vonhatók. Általában katonai bíróságok illetékesek a büntető ítékezésre. Minden vonatkozásban szem előtt kell tartani, hogy a hadifoglyok nem tartoznak hűséggel a fogolytartó államnak. Nem lehet velük szemben egyéni fegyelemsértés miatt kollektív büntetést, testi fenytést, kegyetlenkedést, illetve kínzást alkalmazni. Nem lehet büntetésből a hadifoglyot a rendfokozatától megfosztani és enyhítő körülmények fennforgása esetén a katonai bíróság még a törvényben megszabott legenyhébb büntetésnél is alacsonyabbat szabhat ki. Általában a büntető eljárás alá vont hadifoglyok büntetése nem lehet szigorúbb annál, mint amilyent hasonló cselekmény miatt a hadifogolytartó állam fegyveres erejéhez tartozó személyek ellen alkalmaznak.

Fegyelmi büntetésként félhavi zsoldnak megfelelő pénzbüntetést, az engedélyezett kedvezmények megvonását, napi két óráig terjedhető munkaszolgáltatási kötelezettséget és letartóztatást lehet kimondani. A fegyelmi büntetés nem terjedhet 30 napnál hosszabb időre. A hadifogly szökést kísérel meg és ez nem sikerül, csak fegyelmi büntetéssel sújtható még ismétlődés esetében is.

Büntető eljárás esetén nem szabad a hadifogly ellen semmiféle kényszert alkalmazni, hogy őt beismerő vallomásra bírják. Lehetőséget kell neki adni, hogy védekezzék és védőt válasszon. A büntető eljárásról legalább három héttel a tárgyalás előtt értesíteni kell az érdekvédelmet ellátó állam diplomáciai képviselőjét és a hadifogly bizalmi. A hadifogly vádlott segítőként felkérheti valamelyik társát, ügyvédet bízhat meg védelmével, ha ezt nem teszi, hivatalból védőt kell kirendelni. Az érdekvédelmet nyújtó állam diplomáciai képviselője — a zárt tárgyalás esetét kivéve — megjelenhet a tárgyaláson. Védekezés és jogorvoslatok (fellebbezés) tekintetében a hadifoglyoknak ugyanazok a jogai vannak, mint a hadifogolytartó állam fegyveres erőihez tartozó személyeknek. Ha elítélik, büntetését a megfelelő büntetésvégrehajtási intézetben hajtják végre. Az ítéletről a védelmet nyújtó állam diplomáciai képviselőt részletesen értesíteni kell. Halálbüntetés nem hajtható végre, amíg ez az értesítés legalább 6 hónappal előzőleg nem történt meg.

A hadifoglyoknak fogságba esésük után legkésőbb egy héttel lehetőséget kell adni, hogy családjuknak és az érdekvédelmet nyújtó hatalom diplomáciai megbízottjának értesítést küldjenek. Leveleket küldhetnek és kaphatnak, de ezek számát korlátozni lehet. Mind a küldő — mind az átvevő hely állama cenzurázhatja a küldeményeket. A hadműveletek megindulásával egyidejűleg a hadviselő államok a hatalmába kerülő hadifoglyok nyilvántartására hivatalos „Tájékoztató Irodát” rendez be, amely összegyűjti a hadifoglyokról az összes adatokat és értesíti az érdekelt családokat, hozzátartozókat. A nemzetközi Vöröskereszt valamely semleges államban „Központi Tájékoztató Irodát” rendez be, amely hivatalosan és magánúton megszerzi az összes hozzáférhető adatokat a hadifoglyokról és gondoskodik azok közvetítéséről.

A háború befejeztével a helyzettől függően a hadifoglyokat hazaszállítják. Akik ellen büntető eljárás van folyamatban, az eljárás befejezéséig és a kiszabott büntetés kitöltéséig visszatartathatók.

A második világháború alatt a náci Németország semmibe vette úgy a hágai, mint a genfi egyezményeket. Az emberiséget megcsúfító módon bántak a hadifoglyokkal, polgári lakossággal. A faji gyűlöletre épített teóriájuk alapján népeket akartak kiirtani, az általuk megszállva tartott államok lakosságát állandó rettegésben tartották, kegyetlenkedtek, gyilkoltak. Figyelmeztet bennünket az amerikai hadseregnek hasonló módszere, melyet alkalmaztak Korea népe ellen és alkalmaznak jelenleg Vietnamban.

Mindazon szerveinket, akiknek feladata hadifogoly táborok irányítása, vezetése, a hadifogoly munkaerők emberséges felhasználása, ellátásuk megszervezése lesz, feladataikra a hadifoglyokról szóló nemzetközi jogszabályok ismeretében kell felkészíteni.

A feladatok ellátásához szükséges, hogy az előkészítő időszakban minden érdekelt szerv kidolgozza az együttműködéshez szükséges rendszabályokat, a vezető szervek pedig biztosítsák az anyagi, technikai és egészségügyi eszközöket.

Tájékoztató rendszeresített hadtáp technikai eszközökről, anyagokról és felszerelésekről

Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség

69. M. vegyesüzelésű mozgókonyha

A mozgókonyha rendeltetése, hogy üzemével 120—150 fő részére napi háromszori étkezés biztosítható legyen.

A mozgókonyhát utánfutóként lehet szállítani, mozgás közben is alkalmas ételfőzésre.

Jó rugózása és alacsony építése következtében kiválóan viselkedik a legnehezebb terepen való vontatás közben is.

Az átállás gázolajtüzelésről fatüzelésre, illetve fatüzelésről gázolajtüzelésre rendkívül rövid idő alatt megoldható.

A konyha olyan védőburokkal van ellátva, hogy lehetővé teszi a szennyezett terepen való áthaladást is anélkül, hogy por kerülhetne a főzőüstökhöz, illetve a többi kezelőszerkezethez.

A tűztérbe belógó 4 db szimplafalú üst a lánggal közvetlen érintkezésben van, az üstök túlnyomásos elven főznek.

Főbb technikai adatai:

A konyha súlya üresen, málházott állapotban 1090 kg.

A főzőüstök száma 4 db.

A főzőüstök hasznos térfogata (á) 60 liter.

A mozgókonyha üzemelhet fával és gázolajjal.

D 346.07-3 típusú vízz szállító tartálygépkocsi

Feladata az egységek és magasabbegységek ivóvízzel, valamint a főzéshez szükséges vízzel való ellátása. A tartály biztosítja a benne levő víz sugárszennyezés és fertőzésmentességét a szállítás és tárolás alatt.

A tartály hőszigetelése, valamint a tartályban levő berendezés együttesen biztosítja a víz fagyásvesztély mentes szállítását és tárolását. Szivattyúja és szeleprendszere lehetővé teszi, hogy felhasználása sokrétű legyen. Alkalmas saját tartályában víz szállítására és tárolására, tűz

oltására, más nagyobb tartályok feltöltésére a saját tartályának megkerülésével, sugármentesítésre, kis víztároló eszközök vízzel való feltöltésére.

Menettulajdonságok szempontjából kielégíti a Csepel D-364 alaptípussal szemben támasztott követelményeket.

A megfelelően kezelt, karbantartott tartálygépkocsi sok, nehéz munkától kíméli meg a katonákat és biztosítja a vízellátást a legmostohább körülmények között, igen nehéz terepen is.

Főbb technikai adatai:

A szivattyú teljesítménye	380 liter/perc.
A tartály hasznos térfogata	3000 liter.

5 Mp-os dederon emelőháló (rakományháló)

Rendeltetése: a hajlékony tartályba, vagy tárolóeszközökbe csomagolt (kiszertelt) üzemanyagok darusgépkocsival való mozgatása, illetve helikopterrel függesztett teherként való szállítása.

Főbb technikai adatai:

Teherbíró képessége	5 Mp.
A háló súlya	23,5 kp.
A függesztőeszköz súlya	52,0 kp.
Az emelőháló súlya (függesztőeszközzel)	75,5 kp.

Legénységi kimenő ruházat

Az általános társadalmi és kulturális fejlődésnek, valamint a mai esztétikai igényeknek megfelelően a Magyar Néphadseregben új legénységi kimenő ruházat került rendszeresítésre.

1. *Kimenő ingblúz*

Alapanyaga 67⁰/₀ polieszter, 33⁰/₀-a viszkóz összetételű, olivzöld színű szövet. Eleje középvonalán nyitott, kihajtott gallérral, két feltűzött síma zsebbel, gombolható zsebfedővel. Háta külön szabott vállrésszel. Az alján körül öv, kétoldalt gumiszabályozóval. Egyvarrásos hosszú ujjakkal. A vállrészen bevarrott vállszalagokkal. A rendfokozati és fegyvernemi jelzés a galléron van elhelyezve.

2. *Kimenő sapka, zubbony és pantalló*

Peszter típusú, 45⁰/₀ gyapjú, 55⁰/₀ polieszter tartalmú szövet.

A *tányérsapka* formai kivitele megegyezik a korábban rendszeresített legénységi kimenő sapkáéval.

A *zubbony* formai kivitele megegyezik a tisztii zubbonyéval. Egysoros, három barnított fémgombbal, vállszalagja saját anyagából, eleje mellbetéttel, háta vállbéléssel, ujjja bélés nélkül készül. Rendfokozati jelzés a galléron, a fegyvernemi jelvény a fazon kihajtón van elhelyezve. A tartalékos tisztii rendfokozati jelzést a vállszalagra ráhúzható nylonplüss rátéten helyezik el.

A *pantalló* eleje középvonalán hasíték, takart gombolással. Az elején két bőségránc. Mindkét eleje részén bevágott zseb. A jobb hátsó részén bevágott zseb, gombolható zsebfedővel. A derékrészen hosszabbított kötő-sáv, öt övtartó és két oldaszorító. A derék rész egyretű béléssel. A száraz alja hajtóka nélkül, aljavédő szalaggal készül.

3. *Kimenő nyakkendő*

Alapanyaga 65% polieszter, 35% poliakrilnitril. Előre kötött kivitelben, bőségszabályozó gumiszalaggal készül.

A kimenő ruha felsorolt cikkei rendszeresítésre kerülnek a sor- és tartalékos állomány részére.

Ph. ágybetét

A rugalmas, homogén poliuretánhab ágybetét könnyű, könnyen tisztítható, alkalmas tábori és egyéb körülmények között a személyi állomány pihentetésére.

Mérete:	190x70x4.
Súlya:	1,84 kg.
Színe:	olivzöld.

Rendszeresítésre kerül az MN sorállománya részére csapat és törzsvezetési gyakorlat és egyéb igénybevétel esetén a nyugvásbiztosításhoz.

Ph. tömítésű matrac

A jelenleg még használatban levő, főleg gyapjúhulladékkal tömött hálótermi matracok nehezek, tisztántartásuk, fertőtlenítésük körülményes, ezért a követelményeknek csak korlátozottan felelnek meg.

A granulált poliuretánhabbal tömött könnyű matrac kielégítően biztosítja a személyi állomány pihentetését,

A kétrészes derékalj alsó és felső laprésze átvarrással kerül rögzítésre.

Mérete: nagyrész	141x83x9 cm,
kisrész	68x83x9 cm.

Súlya összesen 4,55 kg.

Rendszeresítésre kerül az MN sorállománya részére, továbbá az átvonuló szállásokon és a gyengélkedő szobákban.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. This is essential for ensuring the integrity of the financial statements and for providing a clear audit trail.

2. The second part of the document outlines the various methods used to collect and analyze data. These methods include direct observation, interviews, and the use of statistical techniques to identify trends and patterns in the data.

3. The third part of the document describes the process of identifying and measuring the variables that are being studied. This involves a careful selection of indicators that are both relevant and reliable, and the development of a standardized measurement protocol.

4. The fourth part of the document discusses the importance of ensuring the validity and reliability of the data. This involves a thorough review of the data collection process and the use of appropriate statistical tests to assess the quality of the data.

5. The fifth part of the document describes the process of analyzing the data and drawing conclusions. This involves a careful examination of the results and the use of appropriate statistical techniques to test the hypotheses and to estimate the magnitude of the effects.

6. The sixth part of the document discusses the importance of reporting the results of the study in a clear and concise manner. This involves the use of appropriate statistical notation and the inclusion of relevant tables and figures to illustrate the findings.

TARTALOMJEGYZÉK

A Magyar Vörös Hadsereg és hadtápjá

Varga József. alez.	Hadtápbiztosítás a Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének harcaiban — — — — —	3
	<i>Baráti hadseregek hadtápjá</i>	
Viktor Zeminszki altbgy.	A Lengyel Néphadsereg hadtápszolgálata, tevékenységének fő irányai és időszerű feladatai —	12
	<i>A hadtápbiztosítás elmélete</i>	
Elekes János őrgy.	A korszerű összefegyvernemi harc követelményei a hadtápvezetéssel szemben — — — — —	20
Deák Péter őrgy.	A vezetés céltudatossága, a hadtáptörzsek munkája a csapathadtápban — — — — —	28
Körmendy István alez.	A hadtápmanőver tanulságai a második világháború hadműveleteinek tapasztalatai alapján —	38
	<i>Katonai gazdálkodás és ellátás</i>	
Joó Sándor ezds.	Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének tapasztalatai — — — — —	52
Bíró Imre őrgy.	Az új gazdasági mechanizmus eddigi hatása az üzemanyag-szolgálat csapat és tárintézeti gazdálkodására és a fejlesztés várható elgondolásai	65
Balogh Imre őrgy.	Szociális, jóléti beruházásainkról — — — — —	76
	<i>Technikai és műszaki biztosítás</i>	
Darvas Ferenc őrgy.	Közútrongálások megelőzése — — — — —	80
	<i>Egészségügyi biztosítás</i>	
Dr. Bagi János alez.	Az állategészségügyi szolgálat járványvédelmi feladatai a hadműveleti területen — — — — —	86
	<i>Hadtápkiképzés</i>	
Román István alez.	Hadtáptiszti kiképzés szakmódszertanának néhány kérdése — — — — —	94
Zsidó János alez.		
Lajta Ferenc ny. alez.	Tartalékos hadtáptisztek felkészítése veszélyhelyzetekre — — — — —	104
	<i>Konzultáció és vita</i>	
Dr. Somogyi Miklós alez.	A hadifoglyokról — — — — —	109
	<i>Hadtáptechnikai tájékoztató</i>	
Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség	Tájékoztató rendszeresített hadtáp technikai eszközökről, anyagokról és felszerelésekről — —	117

СОДЕРЖАНИЕ

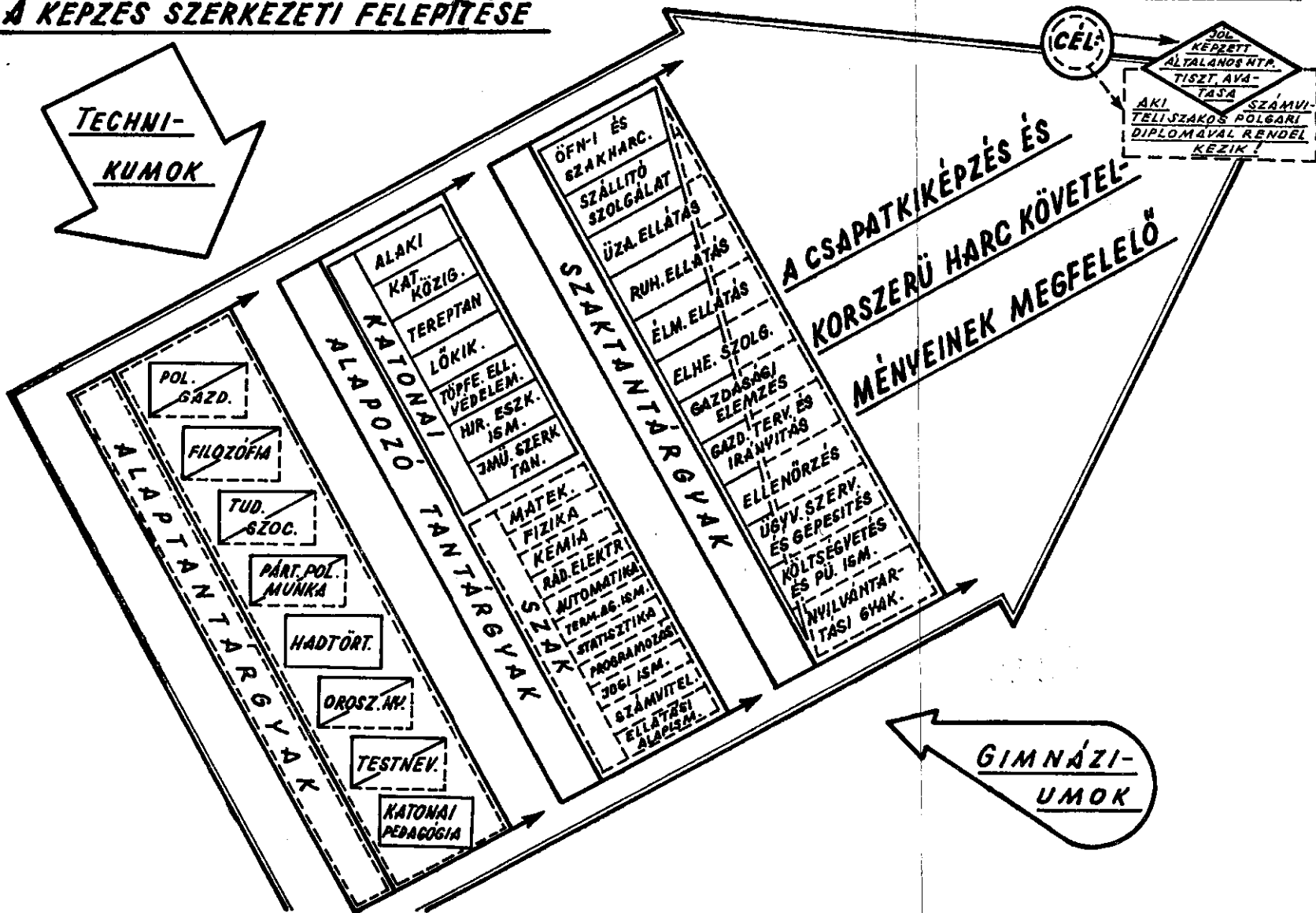
Венгерская Красная Армия и её тыл

И. Варга	Тыловое овеспечение в боях Красной Армии Венгерской Советской Республики — — — —	3
	<i>Тыл братских армий</i>	
В. Земинский	Служба тыла Польской Народной Армии, главное направление её действия и актуальные задачи	12
	<i>Теория тылового обеспечения</i>	
Я. Элекеш	Требования современного общевойскового боя к управлению тылом — — — — — — —	20
П. Дзак	Целеустремлённость управления, работа штабов тыла в войсковом тылу — — — — — — —	28
И. Кэрмэнди	Выводы тылового маневра на основе опыта операций второй мировой войны — — — — —	38
	<i>Военное хозяйство и снабжение</i>	
Ш. Йоо	Опыты введения нового хозяйственного механизма — — — — — — — — — —	52
И. Биро	Влияние нового хозяйственного механизма до наступшего времени на войсковое хозяйство службы снабжения горючим частей и складов и предстоящие замыслы усовершенствования — —	65
И. Балог	О наших социально-бытовых инвестициях — —	76
	<i>Техническое обеспечение</i>	
Ф. Дарваш	Предупреждение повреждения шоссе — — —	80
	<i>Медицинское обеспечение</i>	
д-р Я. Багн	Задачи по противозпидемической службе ветеринарной службы в оперативных районах — —	86
	<i>Тыловая подготовка</i>	
И. Роман и Я. Жядо	Некоторые вопросы специальной методики подготовки офицеров тыла — — — — — — —	94
Ф. Лайта	Подготовка офицеров-резерва тыла к положению опасности — — — — — — — — — —	104
	<i>Консультация — дискуссия</i>	
д-р М. Шомоди	О военнопленных — — — — — — — — — —	109
	<i>Информация</i>	
Упр. тыла ВНА	О табельных технических средствах, материалах и снаряжениях тыла — — — — — — — —	117

A KÉPZÉS SZERKEZETI FELEPÍTÉSE

1. SZ. MELLÉKLET.

A TANTÁRGYAK SZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEI ÉS KAPCSOLÓDÁSUK RENDSZERE A FŐ KIKÉPZÉSI ÁGAK EREDMÉNYES VÉGREHAJTÁSA ÉRDEKÉBEN.

